

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR İLE ALDATMA
EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE İLİŞKİ DOYUMUNUN VE
İLİŞKİ BAĞLANIMININ ROLÜ: ARACI VE DURUMSAL ARACI
MODEL ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

EZGİ ÇİFTÇİ

ANKARA - 2020

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR İLE ALDATMA
EĞİLİMİ ARASINDAKİ İLİŞKİDE İLİŞKİ DOYUMUNUN VE
İLİŞKİ BAĞLANIMININ ROLÜ: ARACI VE DURUMSAL ARACI
MODEL ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

EZGİ ÇİFTÇİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ ESRA GÜVEN

ANKARA - 2020

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Psikoloji Anabilim Dalı Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı çerçevesinde Ezgi Çiftçi tarafından hazırlanan bu çalışma, aşağıdaki jüri tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 09 / 03 / 2020

Tez Adı: Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkide İlişki Doyumunun ve Bağlanımın Rolü: Aracı ve Durumsal Aracı Model Önerileri

Tez Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı - Soyadı, Kurumu)

İmza

Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven (Tez Danışmanı)
Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....

Doç. Dr. Okan Cem Çırakoğlu
Başkent Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....

Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Psikoloji Bölümü

.....

ONAY

Prof. Dr. İpek KALEMCI TÜZÜN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü
Tarih: ... / ... /

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 14 / 02 / 2020

Öğrencinin Adı, Soyadı: Ezgi Çiftçi

Öğrencinin Numarası: 21810007

Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Programı: Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

Tez Başlığı: Erken dönem uyum bozucu şemalar ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide ilişki doyumunun ve bağlanımının rolü: Aracı ve durumsal aracı model önerileri

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 69 sayfalık kısmına ilişkin, 14 / 02 / 2020 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %14'dür.

Uygulanan filtrelemeler:

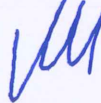
1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

Onay

14/02/2020

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad,
Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven

TEŞEKKÜR

Öncelikle, araştırmalarım süresince yönlendirmeleri, tavsiyeleri ve eleştirileri için tez danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven'e tüm emekleri için çok teşekkür ederim. Ayrıca tez jürimde yer alan Prof. Dr. Ayşegül Durak Batıgün'e ve Doç. Dr. Okan Cem Çırakoğlu'na zaman ayırdıkları ve değerli katkıları için teşekkür ederim.

Bu süreçte takıldığım engelleri aşmama yardımcı olan canım psikologlar Selen, Sıla Deniz, Özlem, Zuhâl ve bütün dönem arkadaşlarıma,

Kendime inanmaktan vazgeçtiğim her an beni yeniden inandıran, korku filmleri ve tez sancıları eşliğinde sabahladığımız sisli Ankara gecelerinin kahramanı, canım yol arkadaşım Alım Irmak Mete'ye,

Dualarıyla her daim yanımda hissettiğim, başarılarıma ve mutluluğuma benden daha çok sevinen canım anneannem Türkan Sözen ve canım dedem Şahin Sözen'e,

Bana başarmak için çok çalışmam gerektiğini ancak bunun için zamanımın tamamını çalışarak geçirmem gerektiğini, hayatta keşfedecek çok daha değerli şeyler olduğunu öğreten güvenli üssüm, canım babam Sebahattin Çiftçi'ye,

Sakinliği, şefkati ve sonsuz sevgisiyle beni bütün zor zamanlarımda yatıştırmayı başaran, sığındığım en güvenli limanım, canım annem Hülya Çiftçi'ye,

Neşesiyle ve zekasıyla hayatımı eğlenceli kılan ve kolaylaştıran rol modelim, canım abim Ozan Çiftçi'ye,

Her yorulduğumda beni kucaklayıp yerden kaldıran ve hayatın akışında yalnız ilerlemem gerektiğini hatırlatan diğer yarım, canım eşim Anıl Kurt'a,

Hepinize ne kadar teşekkür etsem az, iyi ki hayatımdasınız.

Son olarak uykusuz gecelerimde mırıltılı desteklerini hiç eksik etmeyen, gidişiyle hayatımda ve kalbimde koca bir boşluk bırakan Marla'ma, hayatıma kattığın bütün güzellikler için teşekkürler. Her zaman çok sevdiğin güneşler içinde uyu.

ÖZET

ÇİFTÇİ, Ezgi. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ile Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkide İlişki Doyumu ve İlişki Bağlanımının Rolü: Aracı ve Durumsal-Aracı Model Önerileri. Yüksek Lisans Tezi. Ankara, 2020.

Bu çalışmanın amaçları (1) erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumu, ilişki bağlanımı ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkileri incelemek; (2) erken dönem uyum bozucu şema alanları ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide ilişki doyumunun aracı rolünü incelemek; (3) erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi ile dolaylı ilişkisinde ilişki bağlanımının düzenleyici rolünü incelemektir. Araştırmanın örneklemini en az altı aydır devam etmekte olan romantik bir ilişki içerisinde bulunan 20-60 yaş aralığındaki 295 birey oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri; Kişisel Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği Kısa Form-3, İlişki Doyumu Ölçeği, İlişki İstikrarı Ölçeği ve Aldatma Eğilimi Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Yürütülen istatistiksel analizler (1) araştırmanın değişkenleri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu; (2) ilişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye anlamlı olarak aracılık ettiğini; (3) erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve zedelenmiş otonominin ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi ile dolaylı ilişkisinin ilişki bağlanımı tarafından düzenlendiğini ortaya koymuştur. İlişki doyumunun aracı rolü daha yakından incelendiğinde, yüksek standartlar şema alanı hariç diğer dört şema alanının (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik) ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırdığı görülmektedir. Durumsal aracılık etkisi daha detaylı incelendiğinde ise ilişki bağlanımının düşük olduğu koşulda kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanlarının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi daha da yükselmektedir. Bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmış, araştırmanın alanyazın ve klinik uygulama için önemi vurgulanmış ve son olarak araştırmadaki kısıtlılıklar incelenerek gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Aldatma Eğilimi, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar, İlişki Doyumu, İlişki Bağlanımı

ABSTRACT

ÇİFTÇİ, Ezgi. The Role of Relationship Satisfaction and Relationship Commitment in the Relationship between Early Maladaptive Schemas and Infidelity Proneness: Mediation and Moderated- Mediation Model Proposal. Master's Thesis, Ankara, 2020.

The aims of the current study are to examine (1) the relations among early maladaptive schemas, relationship satisfaction, relationship commitment and infidelity proneness; (2) the mediating role of relationship satisfaction in the relationship between schema domains and infidelity proneness; (3) the moderating role of relationship commitment in the indirect relationship between schema domains and infidelity proneness through satisfaction. The sample of the study consists of 295 individuals between the ages of 20-60 in an ongoing romantic relationship for at least six months. The data was collected through Demographic Form, Young Schema Questionnaire, Relationship Assessment Scale, Relationship Stability Scale and Infidelity Proneness Scale. The results of the statistical analysis revealed (1) significant correlations among the variables of the study; (2) satisfaction significantly mediates the relationship between the schema domains of disconnection, impaired autonomy, impaired limits and other-directedness and infidelity proneness; (3) commitment significantly moderates the indirect relationship of disconnection and impaired autonomy schema domains with infidelity proneness through satisfaction. When the mediating role of relationship satisfaction is examined more closely, it is seen that all schema domains with the exception of unrelenting standards (disconnection, impaired autonomy, impaired limits and other directedness) increase infidelity proneness by decreasing the satisfaction. When the moderated mediation effect is examined in more detail, the indirect effect of disconnection schema domain and impaired autonomy schema domain on infidelity proneness through satisfaction is increased under the condition of low commitment. The findings were discussed in the light of the relevant literature; the importance of the research for literature and clinical practice was emphasized, and finally suggestions were made for future research by examining the limitations of the current research.

Keywords: Infidelity Proneness, Early Maladaptive Schemas, Relationship Satisfaction, Relationship Commitment

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
TABLolar LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vii
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Kuramsal Çerçeve	3
1.1.1. Aldatmanın tanımı.....	3
1.1.2. Kuramlarda aldatma kavramı.....	4
1.1.3. Şema kuramı	6
1.1.4. Karşılıklı bağımlılık kuramı ve yatırım modeli	11
1.2. Amaç	13
1.3. Önem.....	14
1.4. Hipotezler	15
2. BÖLÜM.....	16
YÖNTEM	16
2.1. Örneklem.....	16
2.2. Veri Toplama Araçları.....	18
2.2.1. Kişisel bilgi formu	18
2.2.2. Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 – YŞÖ-KF3 (Young Schema Questionnaire- YSQ-SF3)	18
2.2.3. İlişki Doyumu Ölçeği – İDÖ (Relationship Assessment Scale- RAS).....	20
2.2.4. İlişki İstikrarı Ölçeği- İİÖ (Relationship Stability Scale- RSS).....	20
2.2.5. Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ).....	21
2.3. İşlem.....	22
2.4. İstatistiksel Analiz.....	22
3. BÖLÜM.....	23
BULGULAR	23

3.1. Araştırmadaki Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	23
3.2. Araştırmadaki Değişkenlere İlişkin Korelasyonlar	24
3.2.1. Aldatma eğilimi ile erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumunu, ilişki bağlanımı arasındaki korelasyonlar	26
3.2.2. Erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumunu ve ilişki bağlanımı arasındaki korelasyonlar	26
3.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının İlişki Doyumu Aracılığıyla Aldatma Eğilimini Yordaması	26
3.4. İlişki Bağlanımı Düzeyinin Aracı Modeller Üzerindeki Düzenleyici Etkisi (Durumsal Aracı Modeller/ Moderated Mediation Models).....	33
4. BÖLÜM.....	43
TARTIŞMA.....	43
4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, İlişki Doyumu, İlişki Bağlanımı ve Aldatma Eğilimi Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulguların Tartışılması.....	43
4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ile Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkide İlişki Doyumunun Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	48
4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının İlişki Doyumu Üzerinden Aldatma Eğilimi ile İlişkisinde İlişki Bağlanımının Düzenleyici Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması.....	53
4.4. Sonuç	58
4.5. Araştırmanın Önemi ve Klinik Çıkarımlar	59
4.6. Sınırlılıklar ve Öneriler	61
KAYNAKLAR.....	63
EKLER	
EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu	
EK 2: Kişisel Bilgi Formu	
EK 3: Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 – YŞÖ-KF3 (Young Schema Questionnaire- YSQ-SF3)	
EK 4: İlişki Doyumu Ölçeği – İDÖ (Relationship Assessment Scale- RAS)	
EK 5: İlişki İstikrarı Ölçeği Bağlanım Alt Boyutu- İİÖ (Relationship Stability Scale Commitment Subscale- RSS)	
EK 6: Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ)	

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri.....	17
Tablo 2. Betimleyici istatistikler.....	24
Tablo 3. Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonlar.....	25
Tablo 4. Test edilecek aracı modeller.....	27
Tablo 5. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K2) yorumlanmasına ilişkin bilgiler.....	27
Tablo 6. Erken dönem uyum bozucu şemaların aldatma eğilimi ile ilişkisinde ilişki doyumunun aracılık etkilerine ilişkin değerler.....	32
Tablo 7. Erken dönem uyum bozucu şemaların aldatma eğilimi ile ilişki doyumu üzerinden dolaylı ilişkisinde ilişki bağlanımının düzenleyici etkilerine ilişkin değerler.....	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 1. Aldatma eğilimini açıklayan hipotez model	14
Şekil 2. Kopukluk şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 1).....	28
Şekil 3. Yüksek standartlar şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 2).....	29
Şekil 4. Zedelenmiş sınırlar şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 3).....	30
Şekil 5. Zedelenmiş otonomi şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 4).....	31
Şekil 6. Diğerleri yönelimlilik şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 5).....	32
Şekil 7.1. İlişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi (Kuramsal Model).....	33
Şekil 7.2. İlişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi (İstatistiksel Model).....	34
Şekil 8. Kopukluğun ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi	35
Şekil 9. İlişki bağlanım düzeyinin ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki düzenleyici rolü (Durumsal-Aracı Model 1 ve Durumsal-Aracı Model 4 için).....	36
Şekil 10. Yüksek standartların ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi.....	37
Şekil 11. Zedelenmiş sınırların ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi.....	38
Şekil 12. İlişki bağlanım düzeyinin ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki düzenleyici rolü (Durumsal-Aracı Model 3 ve Durumsal-Aracı Model 5 için).....	39
Şekil 13. Zedelenmiş otonominin ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi.....	40
Şekil 14. Diğerleri yönelimliliğin ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi.....	42

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Romantik ilişkilerde aldatma, oldukça sert sosyal ve bireysel yaptırımlarla sonuçlanan bir olgu olmasına rağmen pek çok farklı kültürde yaygın olarak görülmektedir. 160 kültürün karşılaştırıldığı bir çalışmada en çok rapor edilen boşanma nedeninin aldatma olduğu ortaya konmuştur (Betzig, 1989). Bireylerin beşte birinden fazlası (%22) mevcut romantik ilişkilerinde cinsel sadakatsizlikte bulduklarını (Mark, Janssen ve Milhausen, 2011); bireylerin yaklaşık yarısı ise hayatlarının bir döneminde partnerlerini aldattıklarını (Thompson ve O'Sullivan, 2016) rapor etmiştir. Türkiye'de ise Yeniçeri ve Kökdemir (2006), üniversite öğrencilerinin %19,6'sının partnerlerini en az bir kere aldattıklarını ortaya koymuştur.

Aldatmanın bireysel, ilişkisel ve toplumsal etkileri incelendiğinde bu oranların dikkate alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bireysel boyutta aldatma; aldatılanı, aldatanı, ilişkiye dahil olan üçüncü kişiyi ve varsa çocukları etkileyen önemli bir olgudur. Aldatılma şok, kayıp, sıkıntı, ruminatif kaygı, kendinden şüphe etme, düşük özsaygı ve öfke yaratmaktadır (Rachman, 2010). Aldatılan için bu yaşantı bir travma etkisi yaratabilmekte ve bireyde travma sonrası tepkiler görülebilmektedir (Glass, 2003). İhanetin etkileri aynı zamanda kaygı bozuklukları ve özellikle obsesif kompulsif bozukluk ile de ilişkilendirilmiştir (Rachman, 2010). Aldatılan bireylerin deneyimlediği yoğun sıkıntı verici duygular, depresyon ve intihar düşünceleri ile sonuçlanabilmektedir (Williams, Edwards, Patterson ve Chamow, 2011). Aldatan bireyde de depresyon ve intihar düşünceleri, çoğunlukla partnerinde yaşattığı sıkıntıya tanık olmanın yarattığı suçluluk duygusundan kaynaklı olarak ortaya çıkmaktadır (Williams ve diğerleri, 2011). Aynı zamanda aldatan birey, özellikle güçlü bir duygusal bağ kurduysa aldatma ilişkisinin bitmesinden dolayı üzüntü yaşayabilmektedir (Williams ve diğerleri, 2011). Ayrıca partnerinin kendisini terk edeceği düşüncesi, aldatan tarafta kaygı yaratabilmektedir (Williams ve diğerleri, 2011). Bunlara ek olarak aldatmanın sonucunda ortaya çıkabilecek fiziksel şiddet göz ardı edilmemelidir. Erkekler, cinsel olarak aldatıldıklarında veya aldatıldıklarından şüphelendiklerinde şiddet ve cinsel zorlama davranışlarında bulunabilmektedir (Goetz ve Shackelford, 2009; Kaighobadi, Shackelford, ve Goetz, 2009; Kaighobadi ve diğerleri, 2009). Aldatılma veya aldatılma şüphesi, cinayete varabilen fiziksel istismar ile sonuçlanabilmektedir. Türkiye'de kadın cinayetlerinin son yıllarda

hızla artmakta olduğu ve bu cinayetlerin oldukça büyük bir kısmının aldatılma şüphesi bahanesiyle işlendiği görülmektedir (Yıldırım, 2018). Aldatan partnere yöneltilen şiddetin yanısıra ilişkiye dahil olan üçüncü kişiye yönelebilecek öfke ve şiddet de dikkate alınmalıdır. Alanyazında aldatmanın ilişkiye dahil olan üçüncü kişiye etkileri üzerine yapılan herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır ancak olası yıkıcı psikolojik etkilerin üçüncü kişiler için de geçerli olması muhtemeldir.

İlişkisel boyutta ise, aldatma deneyimleyen çiftlerin birlikte daha az zaman paylaştıkları, paylaştıkları zamandan daha az keyif aldıkları, güvensizlik sorunları yaşadıkları ve ayrılmaya ya da boşanmaya daha yatkın oldukları tespit edilmiştir (Atkins, Baucom, Yi ve Christensen, 2005). Olson, Russell, Higgins-Kessler ve Miller (2002) ise, aldatmanın ilişkiye ve çiftlere etkilerinin her zaman zararlı olmak zorunda olmadığını, hatta yararlı etkileri de olabileceğini ortaya koymuştur. Gerçekten de çiftler aldatmayla bağlantılı olan sorunları üzerinde çalıştıkları takdirde aldatma ilişkiyi güçlendirebilmektedir; ancak çocuklar ebeveynler arasında yaşanan aldatma deneyimlerinden asla fayda görmezler (Sori, 2007). Aldatmadan haberi olmasa bile ebeveynlerindeki olumsuz değişimin çocuğu etkilemesi olasıdır (Levine, 2005). Haberi olduğu takdirde ise aldatma, çocuğun dünyasının güvenilir ve öngörülebilir olduğuna dair inancını yıkar ve güven duygusunu paramparça eder (Sori, 2007). Bu deneyim, aldatılan ebeveynin yaşadıklarıyla paraleldir. Aldatmanın çocuklar üzerinde hem kısa hem de uzun vadeli sonuçları olmaktadır. Lusterman'a (2005) göre kaygı bulaşıcıdır ve çocuklar ebeveynlerinin kaygı seviyelerindeki yükselmeye karşılık hırçınlık, mızımlık veya muhalif tutumlar sergileyebilmektedir. Uzun vadede ise ebeveynlerinin aldatma davranışı, çocuğun da kendi romantik ilişkilerinde aldatma olasılığı ile ilişkili bulunmuştur (Hunyady, Josephs ve Jost, 2008).

Son olarak aldatmanın toplumsal boyutta etkileri doğrudan toplum sağlığı üzerinedir. Partnerlerini aldatan bireylerin hem birincil partnerleri ile hem de aldatma partnerleriyle ilişkilerinde daha yüksek oranda korunmasız cinsel davranışlarda buldukları tespit edilmiştir (Conley, Moors, Ziegler ve Karathanasis, 2012). Bu da cinsel yolla bulaşan hastalıkların hızla yayılmasına neden olmaktadır.

Aldatmanın yaygınlığı, bireysel, ilişkisel ve toplumsal etkileri göz önünde bulundurulduğunda aldatmayı yordayan faktörleri tespit etmenin önemi ve önleyici çalışmalara olan gereksinim daha net bir şekilde görülmektedir. Aldatmanın bireysel ve ilişkisel özellikler açısından yordayıcılarını inceleyen çok sayıda çalışma, belirli özellikteki

bireylerin ve ilişkilerin aldatmaya daha yatkın olduğunu gözler önüne sermektedir. Bu yatkınlıkların tespitinin aldatmanın önlenmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sözü edilen sorundan hareketle bu bölümde ilk olarak aldatmanın tanımı ele alınmış ve farklı kuramlar tarafından nasıl açıklandığı incelenmiştir. Daha sonra tezin temel değişkenlerini oluşturan erken dönem uyum bozucu şemalar, ilişki bağlanımı ve ilişki doyumuna ilişkin kuramsal çerçeveye yer verilmiştir. Son olarak değişkenler önerilen model doğrultusunda ilişkilendirilerek araştırmanın amacı, önemi ve hipotezler ele alınmıştır.

1.1. Kuramsal Çerçeve

1.1.1. Aldatmanın tanımı

Aldatmanın tanımı hem araştırmacılar hem de genel olarak toplumu oluşturan bireyler açısından geniş bir çeşitlilik göstermektedir (Schonian, 2013). Aldatma kavramı ilişkiden ilişkiye değişebilmekte, hatta aynı ilişki içerisindeki iki birey nelerin aldatma teşkil edeceğiyle ilgili farklı fikirlere sahip olabilmektedir (Hertlein, Wetchler ve Piercy, 2005). Bu da çiftler arasında bir karmaşa yaratmaktadır. Çoğu insan partnerleri dışında birisiyle cinsellik içeren fiziksel bir ilişkiye girmenin aldatma olduğu konusunda hemfikir olsa da aldatmanın fiziksel olarak herhangi bir faaliyete geçilmemiş, partner harici birisiyle yaşanan duygusal bir ilişkiyi de kapsayabileceği konusunda o kadar net bir fikir birliği bulunmamaktadır (Oberle, Dooley ve Nagurney, 2017). Bu durum alanyazın için de geçerlidir. Aldatmanın alanyazında pek çok farklı tanımının bulunması, yürütülen araştırmalarda da aldatma kavramının farklı şekillerde ele alınmasıyla sonuçlanmaktadır. Tarihsel olarak daha eski çalışmalarda aldatmanın “genital cinsel ilişki” ile sınırlandırıldığı görülmektedir (Thompson, 1984). Ancak günümüzde araştırmacıların, terapistlerin ve çiftlerin büyük bir çoğunluğu hem duygusal hem davranışsal bileşenleri hem de gizlilik meselesini kapsayan daha geniş aldatma tanımlarını kabul etmektedir (Hertlein ve Weeks, 2007). Blow ve Hartnett aldatmayı şu şekilde tanımlamıştır:

“Aldatma, ilişkideki bir bireyin ilişki dışında gerçekleştirdiği, ilişkideki güveni bozmaya ve/veya romantik/ duygusal veya cinsel yönden ilişkiye özgülük ile ilgili olan ve o ilişkideki bir veya her iki birey tarafından kararlaştırılmış olan [açık veya örtük] normların [ya da sınırların] ihlaline dayalı cinsel ve/veya duygusal eylemdir.” (2005: 191-192).

Yapılan inceleme ve açıklamaların aldatmanın tanımından çok aldatma olarak algılanan davranışların motivasyon ve etkilerine odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda ön plana çıkan kuramlar ve bu kuramlar tarafından aldatmanın nasıl ele alındığı ilerleyen bölümde aktarılacaktır.

1.1.2. Kuramlarda aldatma kavramı

Bu bölümde sırasıyla evrim kuramı, Erikson'un psikososyal gelişim kuramı, gelişim sistemleri teorisi, psikanalitik kuram ve bağlanma kuramı bağlamında aldatma eğilim ve motivasyonları ele alınmıştır.

Evrimsel psikolojide aldatma, bireylerin partnerleri pahasına da olsa kendi üreme başarılarını arttırma girişiminde buldukları evrimleşmiş bir strateji olarak görülmektedir (Davies, Shackelford ve Goetz, 2007). Dolayısıyla aldatma insanlarda doğal seçim baskısı oluşturmuş ve partnerlerinin aldatma olasılıklarını düşürmek için insanlarda birtakım uyumsal davranışlar gelişmiştir. Romantik kıskançlığın da bu uyumsal davranışlardan birisi olduğu öne sürülmüştür. Partnerin şüpheli veya fiili sadakatsizliği karşısında bireyin romantik kıskançlık mekanizmasının aktive olması beklenmekte, bunun da bireyleri partnerlerinin aldatma olasılıklarını azaltacak davranışlarda bulunmaları için motive ettiği düşünülmektedir (Davies, Shackelford ve Goetz, 2007). Evrimsel psikolojiye göre aldatma hem kadın hem de erkek için çeşitli yaptırımlarla sonuçlanmaktadır. Üremedeki gizli yumurtlama ve iç döllenme süreci sebebiyle kadının ihaneti erkeklerde babalık belirsizliği yaratmaktadır (Buss, 2004). Kadınlar bu belirsizlikle yüzleşme de erkeğin ihaneti finansal, sosyal ve duygusal kaynakların istenmeyen bir şekilde bölünmesine yol açabilmektedir (Buss ve Shackelford, 1997). Her iki taraf için de zararlı sonuçlanan bu olguyu önlemek için hem erkeğin hem de kadının, arzu edilen eşi koruyucu davranışlar gösterme eğiliminde olması anlaşılabilir bir durumdur.

Erikson'un (1963) psikososyal gelişim kuramına göre kişilik gelişimi, hiyerarşik olarak sıralanmış sekiz farklı evreden oluşan ve yaşam boyu süren bir süreçtir. Bu evreler sırasıyla; güven-güvensizlik, özerklik-utanç, girişimcilik-suçluluk, başarı-aşağılık duygusu, kimlik kazanımı-rol karmaşası, yakınlık-yalıtılmışlık, üretkenlik-durağanlık ve benlik bütünlüğü- umutsuzluk olarak benliğin olumlu ve olumsuz öğelerini içerecek şekilde adlandırılmıştır. Her bir evre bireyin bir sonraki seviyeye ulaşmasına zemin hazırlayan psikolojik bir kriz içermektedir ve bu krizlerin sağlıklı çözümü sonucu sırasıyla umut, irade, amaç, yeterlilik, sadakat, sevgi, bakım/ilgi ve bilgelik ego güçleri ortaya çıkmaktadır.

Erikson, genç yetişkinlikte sevgi ilişkisinin oluşumuna ve ilişkilerde sadakati sağlamanın sağlıklı duygusal gelişimin ayrılmaz bir parçası olduğuna vurgu yapmıştır (Akt. Schmookler ve Bursik, 2007).

Gelişim Sistemleri Teorisi (Lerner, Theokas ve Jellicic, 2005) bireyin gelişimi ile gelişimin gerçekleştiği çevrenin arasındaki dinamik etkileşime odaklanmaktadır. Bu teoriye göre bireyler gelişimsel ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde davranışlarını düzenlerler. Dolayısıyla bireyler kendi gelişimleri üzerinde aktif role sahiptirler ve birey olarak büyümelerine yardımcı olacak fırsatların peşinde koşarlar (Lerner ve diğerleri, 2005). Beliren yetişkinlik dönemine özgü bireyin iki temel gelişimsel ihtiyacı bulunmaktadır. Bunlar kendi kişiliklerini oluşturup ebeveynlerinden ayrışmalarını sağlayan bağımsızlık ihtiyacı ve romantik ilişki bağlamında deneyim kazanmalarını sağlayan karşılıklı bağlılık ihtiyacıdır (Arnett, 2015). Gelişim sistemleri perspektifinden aldatmanın beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin gelişimsel amaçlarla başvurduğu bir deneyim olabileceği; bireyin birincil romantik ilişkisinden karşılayamadığı bağımsızlık ve karşılıklı bağlılık ihtiyaçlarını karşılamak için aldatmaya başvuruyor olabileceği öne sürülmüştür (Norona, Olmstead ve Welsh, 2017).

Psikanalitik kuram ise aldatmayı ödipal kompleks ve narsizm üzerinden açıklamaktadır. Freud (1910), çocuğun ebeveyn cinsel ilişkisini, arzuladığı ebeveynin kendisine bir ihaneti olarak algıladığını ileri sürmüştür. Algıladığı bu ihanet çocukta narsistik bir yaralanma olarak hissedilmekte ve intikam duyguları oluşturmaktadır. Bu intikam fantezileriyle ve ihanete uğramışlığın yarattığı travmayla başa çıkmak için çocukta bir savunma gelişir. Buna göre düşmanlık rakip olarak görülen ebeveyne yöneltilir, arzulanan ama sadakatsiz olan ebeveynle ise özdeşim kurulur ve bu da aldatma dürtüsünü ortaya çıkarır (Josephs, 2006).

Bağlanma kuramı, yetişkin romantik ilişkilerinde yaşanan olumlu ve olumsuz pek çok yaşantıyı açıklamada etkili kuramlardan biridir. Bireyin yaşamındaki önemli kişilere yönelik güçlü duygusal bağlar oluşturma süreci olan bağlanma, yaşam boyu devam eden ve gelişen bir süreçtir (Bowlby, 1969; Bowlby, 1973). Bu süreçte genellikle erken yaşlardaki bağlanma figürü birincil bakım verenken, yetişkinliğe gelindiğinde bağlanma figürü çoğu zaman romantik ilişkilerdeki eşler olmaktadır (Hazan ve Shaver, 1987). Bağlanma kuramına göre yaşamın erken dönemlerinde bireyin bağlanma figürüyle etkileşimleri bağlamında birey kendisine ve çevresine ilişkin zihinsel temsiller

geliştirmekte, bu zihinsel temsiller yetişkinlikte kuracağı ilişkilerin niteliğini belirlemektedir. Güvenli bağlanma geliştirmiş bireyler eşlerinin ulaşılabilirliğine ve cevap verebilirliğine inanır ve davranışları buna göre şekil alırken güvensiz bağlanma geliştirmiş bireyler (kaygılı veya kaçınan) eşlerinin daha az ulaşılabilir ve cevap verebilir olduğunu düşünür ve bu doğrultuda davranışlarda bulunur. Kaygılı bağlanmada bireyler eşlerine yapışan bir tutum göstererek, kaçınan bağlanmada ise bireyler yakınlığı arttıran davranışlardan kaçınarak bu durumla başa çıkmaktadır. Her iki güvensiz bağlanma stilinin de aldatma ile ilişkili olabileceği ileri sürülmüştür. Kaygılı bağlanan bireylerin yakınlık ihtiyaçlarının mevcut ilişkilerinden sağlanamadığını hissetme eğilimlerinin; kaçınan bağlanan bireylerin ise kronik olarak ilişkilerine daha az bağlılık duymasının bu iki grubu aldatmaya daha meyilli hale getiriyor olabileceği düşünülmektedir (Russell, Baker, ve McNulty, 2013).

Bağlanma kuramının önemli etkilerinin görüldüğü ve kişilerarası ilişkilerde yaşanan zorlukları açıklamada önem arz eden bir başka kuram olan şema kuramı da aldatma açısından değerlendirildiğinde benzer eğilimlere işaret etmektedir. Güvensiz bağlanma stillerinde olduğu gibi erken dönem uyum bozucu şemalarda da bireylerin güvenli bağlanma ve özerklik gibi temel ihtiyaçlarını ilişkilerinden sağlayamamalarının aldatma eğilimlerini arttırabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak erken dönem uyum bozucu şemaların bağlanma stilleri ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye aracılık ediyor olabileceği gösterilmiştir (Çıkıt, 2017). Sözü edilen bağlantılar göz önünde bulundurularak bu çalışmada aşağıda ayrıntıları verilen erken dönem uyum bozucu şemalar, aldatma eğiliminin bir yordayıcısı olarak ele alınacaktır.

1.1.3. Şema kuramı

Bilişsel kuramın merkezinde yer alan ve benlikle ilgili işlevsel olmayan inançlar olarak ele alınan şema kavramı (Beck ve Alford, 2009), Young ve diğerleri (2003) tarafından genişletilerek ‘erken dönem uyum bozucu şema’ kavramı ortaya atılmıştır. Kuramsal ve uygulamaya yönelik kapsamlı bir yaklaşım olan şema kuramının gelişiminde bilişsel kuramın yanısıra psikanalitik kuram, bağlanma kuramı, nesne ilişkileri kuramı, transaksyonel analiz ve Gestalt gibi yaklaşımlardan gelen öğeler de etkili olmuştur. Erken dönem uyum bozucu şemalar; çocukluk veya ergenlik dönemlerinde oluşan ve yaşam boyunca gelişip karmaşıklaşan, önemli ölçüde işlevselliği sınırlandıran, bireyin kendisi ve kişilerarası ilişkileriyle ilgili anıları, duyguları, bilişleri ve bedensel duyumlarını kapsayan

örüntüler olarak tanımlanmaktadır (Young ve diğerleri, 2003).

Erken dönem uyum bozucu şemaların oluşumunda üç temel faktörün ve bunların birbiriyle etkileşiminin önemli rol oynadığı düşünülmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Bunlar temel duygusal gereksinimler (güvenli bağlanma; özerklik, yeterlik ve olumlu kimlik algısı; gereksinimlerin ve duyguların ifade edilmesi; kendiliğindenlik ve oyun; gerçekçi sınırlar ve özdenetim), erken dönem olumsuz yaşantılar (temel duygusal gereksinimlerin karşılanmasının zarar verici bir biçimde engellenmesi; travmaya maruz kalma ya da kurban olma; gereksinimlerin gereğinden fazla karşılanması ya da aşırı korunma; seçici içselleştirme ve özdeşim kurma) ve mizaçtır (Young ve diğerleri, 2003). Gelişmeye başladıkları çocukluk ve ergenlik dönemlerinde şemaların, bireyin kim olduğunu ve dünyanın nasıl bir yer olduğunu kavramasına yardımcı olarak çevresine uyum sağlamasını kolaylaştırdığı; dolayısıyla işlevsel olduğu öne sürülmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Sağladığı bu işlevsellik sebebiyle birey tarafından sürdürülen şemalar katı ve değişime dirençli bir yapı haline gelir ve bireyin sonraki deneyimlerinin şekillenmesine öncülük eder. Şemalar, yaşamın erken dönemlerinde sağladıkları kolaylıklara karşın işlevsiz yapıları nedeniyle ilerleyen dönemlerde zarar verici hale gelmektedirler. Bunun temel sebeplerinden birisi, çocukluk dönemindeki olumsuz yaşantılara benzeyen ve gerçek anlamda tehdit içeren ya da içermeyen bütün durumlar karşısında şemanın etkinleşmesidir. Bir başka sebep ise şemaların kişilerarası ilişkiler ve davranışlar açısından bireyi “rahat ve tanıdık” olanın içinde kalmaya zorlamaları, yeni ya da farklı yaşantılar deneyimleme fırsatlarına engel olmalarıdır (Rafaeli ve diğerleri, 2012). Bunun sonucu olarak bireyler çocukluk ve ergenlik dönemlerinde onlara zarar veren koşulları farkında olmadan yetişkinlikte de sürdürmektedirler (Young ve diğerleri, 2003).

Young ve diğerleri (2003), karşılanmamış temel duygusal gereksinimlere karşılık gelen beş şema alanı ve bu şema alanlarının içinde yer alan 18 erken dönem uyum bozucu şema tanımlamışlardır:

Kopukluk ve reddedilme şema alanı: Güvenli bağlanma gereksiniminin karşılanmamasından kaynaklanan şemaları içermektedir. Bunlar “terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/kötüye kullanılma, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç ve sosyal izolasyon/yabancılaşma”dır. Bu alandaki şemalara sahip bireylerin kişilerarası ilişkilerinde güvenli ve doyum verici bağlanma kurmakta zorlandıkları belirtilmektedir. Terk edilme/istikrarsızlık şeması, eşin duygusal destek, bağ veya koruma sağlamaya devam

etmeyeceğine çünkü eşin duygusal olarak tahmin edilemez, istikrarsız ve güvenilir olmadığına; aniden öleceğine veya daha iyi bir partner için kendisini terk edeceğine dair inançları kapsar. Güvensizlik/ kötüye kullanılma şeması, diğer insanların kasıtlı olarak veya olağanüstü bir dikkatsizlikle kendisine zarar vereceğine, kendisini suistimal edeceğine, aldatacağına, yalan söyleyeceğine, manipüle edeceğine veya kendisinden yararlanacağına dair inanışları kapsar. Duygusal yoksunluk şeması, duygusal bağ kurma arzusunun yeterince karşılanmayacağına dair beklentileri kapsar. Kusurluluk/ utanç şeması bireyin kusurlu, aşağılık, kötü, veya değersiz olduğuna, ve bu özelliklerinin ifşa olması halinde başkaları tarafından sevilmeceğine dair inançları kapsar. Sosyal izolasyon/ yabancılaşma şeması, bireyin herhangi bir grup veya topluluğa ait hissedememesine yol açar; ailenin dışındaki sosyal dünyaya uyum sağlayamadığına veya bu sosyal dünyadan farklı olduğuna dair inançlarını kapsar.

Zedelenmiş özerklik ve başarısızlık şema alanı: Özerklik, rekabet (başarı potansiyeli) ve olumlu kimlik algısı gibi temel gereksinimlerin karşılanmaması sonucu oluşan şemaları içermektedir. Bunlar “bağımlılık/yetersizlik, zarar ya da hastalık karşısında incinebilirlik, iç içe geçme/gelişmemiş kendilik ve başarısızlık”tır. Bu alandaki şemalara sahip bireyler özerk olarak hareket edemeyeceklerine inanmakta, başkalarının yönlendirmesine ve desteğine gereksinim duymaktadır. Bu gereksinimi karşılamak amacıyla kişilerarası ilişkilerinde bağımlı bir örüntü ortaya koyabilmektedir. Bağımlılık/yetersizlik şeması, günlük sorumlulukların başkalarından yardım almadan yerine getirilemeyeceğine dair inançları kapsar. Zarar ya da hastalık karşısında incinebilirlik şeması, bireyin başa çıkamayacağı bir felaketin her an ortaya çıkabileceğine dair abartılı bir korku duymasını kapsar. İç içe geçme/gelişmemiş kendilik şeması, bireyin sosyal gelişimine ve bireyselleşmesine zarar gelecek şekilde hayatındaki önemli kişi veya kişilerle (çoğunlukla ebeveynler) fazlasıyla iç içe olmasını; iç içe olan taraflardan en azından birinin diğeri olmadan işlev gösteremeyeceğine dair inançlarını kapsar. Başarısızlık şeması, bireyin zeki olmadığına, beceriksiz, yeteneksiz ya da başarısız olduğuna ve bireyin yaşlılarına kıyasla daha yetersiz olduğuna dair inançlarını kapsar.

Zedelenmiş sınırlar şema alanı: Gerçekçi sınırları kavrama ve öz-denetim sağlama gibi temel gereksinimlerin karşılanmamasından kaynaklanan şemaları içermektedir. Bunlar “hak görme/büyüklenmecilik ve yetersiz öz-denetim/öz-disiplin”dir. Bu alandaki şemalara sahip bireyler dürtü kontrolünde, başkalarına karşı sorumluluklarını yerine getirmede, başkalarının haklarına saygı göstermede, sınırları kabul etmede, başkalarıyla işbirliğinde,

hedeflerini gerçekleştirme disiplinine sahip olmakta zorluk yaşayabilmektedir. Kişilerarası ilişkiler kurma ile ilgili problemler de deneyimleyebilmektedir. Hak görme/büyükleme şeması, bireyin diğerlerinden üstün olduğuna, dolayısıyla özel haklara ve ayrıcalıklara sahip olduğuna dair inançları kapsar; genellikle diğer insanlarla ilişkilerinde karşılıklılık kurallarına uymazlar. Yetersiz öz-denetim/öz-disiplin şeması, bireyin kişisel hedeflerine ulaşmak için yeterli öz-denetimi ve engellenme toleransını sağlayamaması veya sağlamaması ile ön plana çıkar ve bu şemaya sahip bireyler duygu ve dürtülerinin dışavurumunu düzenlemekte zorluk yaşarlar.

Başkaları yönelimlilik şema alanı: Duyguları ve gereksinimleri açık bir şekilde ifade etme gereksiniminin karşılanmaması sonucu oluşan şemaları kapsamaktadır. Bunlar “boyun eğme, kendini feda ve onay arayıcılık/tanınma arayıcılık”tır. Bu alandaki şemalara sahip olan bireyler, kişilerarası ilişkilerinde diğerlerinin gereksinimlerini kendi gereksinimlerinin önünde tutma eğilimi taşımaktadır. Bunu da diğerleri tarafından onaylanmak, duygusal bağlantıyı sürdürmek ve tepkilerden kaçınmak için gerçekleştirmektedir. Genellikle kendi gereksinimlerinin ve duygularının farkında değildirler. Boyun eğme şeması, bireyin diğerlerinden gelecek öfkeden kaçınma veya terk edilmeyi önleme amacıyla kontrolü başkalarına bırakmasına, kendi düşünce ve davranışlarını diğerlerinin isteklerine göre şekillendirmesine ilişkin davranışları kapsar. Kendini feda şeması, bireyin kendi ihtiyaçları pahasına da olsa başkalarının ihtiyaçlarını gönüllü bir şekilde karşılamaya fazlasıyla odaklanmasını içerir. Onay arayıcılık/tanınma arayıcılık şeması, güvenli ve doğru bir benlik algısı geliştirmek yerine diğerlerinin takdirini, sevgisini ve ilgisini kazanmaya fazlasıyla odaklanmayı içerir.

Aşırı uyarılma ve ketlenme şema alanı: Kendiliğindenlik ve oyun gereksiniminin karşılanmaması ile ilişkili şemaları kapsamaktadır. Bunlar “karamsarlık/kötümserlik, duygusal ketlenme, yüksek standartlar ve cezalandırıcılık”tır. Bu alandaki şemalara sahip olan bireyler, kendiliğinden ortaya çıkan duyguları ve dürtüleri bastırma eğiliminde olmaktadır. Mutlu olmaları, sağlıklı olmaları veya yakın ilişkiler kurmaları pahasına da olsa başarı ve ahlakla ilgili katı veya içselleştirilmiş kurallara aşırı düzeyde uymaya çabalamaktadırlar (Young ve diğerleri, 2003). Karamsarlık/kötümserlik şeması, yaşamın olumlu yönlerini küçümseme veya görmezden gelme, olumsuz yönlerine ise fazlasıyla odaklanmayı (örneğin ölüm, acı, ihanet) içerir. Duygusal ketlenme şeması, bireylerin kendiliğinden oluşan davranış veya duygularını diğerlerinin kınamasından kaçınmak, utanç duygusundan kaçınmak veya dürtülerin kontrolünü kaybetmeyi önlemek amacıyla aşırı bir

şekilde bastırmasını içerir. Yüksek standartlar şeması, bireyin genellikle eleştiriden kaçınmak amacıyla davranış veya performans ile ilgili oldukça yüksek içselleştirilmiş standartları karşılamaya aşırı çaba harcamasını içerir. Cezalandırıcılık şeması, bireyin kendisi de dahil insanların hataları karşısında sert bir şekilde cezalandırılması gerektiğine dair inancı içerir.

Özetlenen doğası bağlamında erken dönem uyum bozucu şemalar ile aldatma eğiliminin ilişkisini ele alan çalışma ve açıklamalar aldatma eğiliminin kökeninin erken dönem uyum bozucu şemalara kadar uzanabileceğine ve her bir şemanın farklı nedenlerle bireyi aldatmaya yatkın kılabilmesine vurgu yapmaktadır (Simeone-DiFrancesco, Roediger, ve Stevens, 2015). Örneğin terk edilme, duygusal yoksunluk ve onay arayıcılık gibi bazı şemaların karşılanmamış güçlü bir ihtiyacın göstergesi olduğunu ve bunun da bireyin çaresizliğe düştüğü durumda rahatlamayı başka yerde aramasıyla sonuçlanabileceği ifade edilmiştir (Simeone-DiFrancesco, Roediger, ve Stevens, 2015). Aldatma eğiliminde bireyin şemalarına ek olarak eşten gelen tamamlayıcı dinamiklerin de etkili olabileceğine dikkat çekilmiştir.

Erken dönem uyum bozucu şemaların aldatma eğilimini arttırabileceği deneysel çalışmalar tarafından da desteklenmiştir; ancak bu çalışmaların sayıca çok fazla olmadığı göze çarpmaktadır. Şema yaklaşımının çift terapisine uyarlanmasının görece yeni olması alanyazındaki bu eksikliğe bir açıklama getirmekle birlikte bu konudaki çalışmalara bundan sonra daha fazla ağırlık verilmesi gerektiğini düşündürmektedir. Zeinali ve Amirsardari (2018), beş şema alanından dördünün aldatma eğiliminin anlamlı birer yordayıcısı olduğunu tespit etmiştir. Aşırı uyarılma ve ketlenme, kopukluk ve reddedilme, başkaları yönelimlilik, zedelenmiş özerklik ve başarısızlık şema alanları ile aldatma eğilimi anlamlı bir şekilde ilişkili iken; zedelenmiş sınırlar şema alanı ile aldatma eğilimi ilişkisi anlamsız bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde Türkiye’de erken dönem uyum bozucu şemalar ve aldatma eğilimi ilişkisinin yalnızca lisansüstü tezlerde çalışıldığı görülmektedir. Tortamış’ın (2014) bulgularına göre kadınlarda kopukluk ve reddedilmişlik şema alanının; erkeklerde ise zedelenmiş özerklik şema alanının gelişimleri arttıkça aldatma eğilimleri artmaktadır. Güzel (2016) ise aldatma eğilimiyle anlamlı ilişki gösteren şemaları sosyal izolasyon, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık, cezalandırma ve ayrıcalıklılık olarak saptamıştır.

Erken dönem uyum bozucu şemalar ile aldatma eğilimi arasındaki ilişki,

halihazırdaki ilişki dinamiklerini etkiler ve bu dinamiklerden etkilenebilir. Mesela kopukluk şema alanı baskın olan evli veya romantik ilişki içerisindeki bireylerin ilişki doyumlarının daha düşük olduğuna işaret eden çalışmalar bulunmaktadır (Yiğit ve Çelik, 2016). İlişki doyumunun düşük olması ise aldatma eğilimindeki artış ile ilişkilendirilmiştir (Kubat, 2012). Bu ve bunun gibi çalışma bulgularından hareketle bu çalışmada ilişki doyumunu, şema alanları ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide aracı değişken olarak ele alınmaktadır. Öte yandan ilişki bağlanımı yüksek olan, yani ilişkilerini sürdürmeye istekli olan bireylerin aldatma eğilimlerinin düşük olduğunu gösteren çalışmalar mevcuttur (Buunk ve Bakker, 1997; Drigotas ve diğerleri, 1999). Bu çalışmaların bulgularından hareketle ilişki bağlanımı mevcut çalışmada düzenleyici değişken olarak ele alınmaktadır. İlişki bağlanımı düşük olan bireylerde erken dönem uyum bozucu şemalar ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırırken, ilişki bağlanımı yüksek olan bireylerde bu etkinin ortaya çıkmayacağı, dolayısıyla ilişki bağlanımının aldatmada koruyucu bir faktör olabileceği düşünülmüştür. Takip eden bölümde ilişki bağlanımı ve ilişki doyumunu değişkenleri kuramsal çerçevede incelenecek, erken dönem uyum bozucu şemalar ve aldatma eğilimi ile ilişkilendirilecektir.

1.1.4. Karşılıklı bağımlılık kuramı ve yatırım modeli

Karşılıklı bağımlılık kuramı (Thibaut ve Kelley, 1959), kişiler arası ilişkileri ödül-bedel analizine dayandıran ve ilişkinin sadece her iki taraf için de kâr sağladığı durumlarda devam edeceğini savunan sosyal mübadele kuramından (Blau, 1964) yola çıkarak ilişkilerin sürdürülmesi veya sonlandırılmasını açıklamak amacıyla geliştirilmiştir. Karşılıklı bağımlılık kuramında ilişkiden alınan doyum ve ilişkiye bağımlı olmak iki ayrı kavram olarak ele alınmaktadır. Buna göre bir birey, kendisine fazla doyum sağlamayan bir ilişkiyi bağımlılığının yüksek olması sebebiyle sürdürme eğiliminde olabileceği gibi kendisine doyum sağlayan bir ilişkiyi bağımlılığının düşük olması sebebiyle sonlandırma eğiliminde olabilmektedir. Dolayısıyla ilişkinin sağladığı doyumun ve ilişkiye bağımlı olmanın değerlendirilmesinde iki ayrı ölçüt kullanılmaktadır. Bunlar; doyumunu değerlendirirken kullanılan ‘karşılaştırma düzeyi’ ve bağımlılığı değerlendirirken kullanılan ‘seçenekler için karşılaştırma düzeyi’ dir.

Karşılaştırma düzeyi, ilişkiden alınan ödüller ve ilişkide ödenen bedeller tarafından belirlenmekte; ödüller karşılaştırma düzeyinin üstünde ise ilişki doyum verici, altında ise doyumsuz olarak nitelendirilmektedir. Bedeller de benzer bir şekilde karşılaştırma düzeyi

temel alınarak değerlendirilmektedir. Seçenekler için karşılaştırma düzeyi ise bireyin mevcut ilişkisine alternatif olarak ulaşabileceği ve uygun olan seçeneklerden (arkadaşlık ilişkileri, başka bir romantik ilişki, yalnız olma gibi) sağlayacağı doyuma ilişkin değerlendirmesi sonucu elde edilmektedir (Thibaut ve Kelley, 1959). Bir ilişkiyi sürdürme veya sonlandırma kararı, ödül-bedel farkının, karşılaştırma düzeyinin ve seçenekler için karşılaştırma düzeyinin birbirlerine göre konumlarının bir sonucu olarak alınmaktadır.

Alanyazında ilişkilerin sürdürülmesi ve sonlandırılmasını, yani ilişki istikrarını açıklayan modellerden en yaygın olarak kabul göreni karşılıklı bağımlılık kuramına dayanarak oluşturulan Rusbult'un (1980) yatırım modelidir. Bu modele göre bağlanım, iyi de olsa kötü de olsa bir ilişkiyi sürdürme isteğini ve partnere bağlanma duygularını içeren uzun süreli yönelim olarak tanımlanmaktadır (Rusbult ve Buunk, 1993). Rusbult (1980) ilişkinin üç elementinin, bireyin ilişkiye bağlanımını etkilediğini ifade etmektedir. Bu elementler ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme ve ilişkiye yapılan yatırımlardır. İlişki doyumunun ve ilişkiye yapılan yatırımın yüksek olması, seçeneklerin niteliğinin ise daha olumsuz değerlendirilmesi bireylerin ilişkilerine bağlanımlarını arttırmaktadır.

Yatırım modeli, aldatmayı yordamada yarar sağlayabilecek bir nitelik taşımaktadır. İlişki doyumu ve alternatiflerin çekiciliği gibi aldatma ile ilişkili bulunmuş değişkenlerden bazılarını bir model bağlamına oturtarak teorik bir bütünlük sağlamaktadır (Drigotas, Safstrom, ve Gentilia, 1999). Teorik bütünlükten de öte, model bu değişkenlerin her birinin aldatma ile ilişkisini detaylandırmakta, ilişki doyumunun ve seçeneklerin niteliğinin değerlendirilmesinin (ve yatırımın) aldatmayı etkilemesini bu değişkenlerin ilişki bağlanımını arttırması veya azaltması üzerinden açıklamaktadır (Drigotas ve diğerleri, 1999). Bu doğrultuda Buunk ve Bakker (1997), yatırım modeli değişkenlerinden yalnızca ilişki bağlanımının aldatma eğilimi üzerinde doğrudan etkisi olduğunu; ilişki doyumu, seçeneklerin niteliği ve yatırım değişkenlerinin ise ilişki bağlanımı üzerinden dolaylı bir etkisi olduğunu ortaya koymuştur. Aldatmanın yatırım modeli çerçevesinde ele alındığı bir başka çalışmada, daha düşük seviyelerdeki doyum ve bağlanım ile seçeneklerin niteliğini olumlu değerlendirmenin aldatma ile pozitif yönde ilişkili olduğu; ancak ilişkiye yapılan yatırım ile aldatma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür (Fricker, 2006). Müezzinoğlu (2014), bağlanma boyutları, kişilik özellikleri ve ilişki bağlanımının aldatma ile ilişkisini incelediği çalışmasında Türkiye'de üniversite öğrencileri örneğinde yatırım modelinin geçerli olduğunu ve çalışmadaki diğer değişkenler içerisinde aldatmanın

en güçlü yordayıcısının ilişki bağlanımı olduğunu ortaya koymuştur.

İlişki doyumu ve aldatma eğilimi ilişkisinin yatırım modelinden bağımsız olarak ele alındığı çalışmalar da bulunmaktadır. Hatta aldatma ile ilgili olarak en çok çalışılmış ve en tutarlı sonuçlar veren değişkenlerin başında ilişki doyumu gelmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde araştırmaların büyük çoğunluğunun ilişki doyumu düştükçe aldatma eğiliminin arttığını gösterdiği görülmektedir (Shaw, Rhoades, Allen, Stanley ve Markman, 2013).

İlişki doyumu aldatma eğilimi ile ilişkili olduğu gibi aldatma eğilimi ile ilişkili olduğu düşünülen erken dönem uyum bozucu şemalar ile de bağlantılı görünmektedir. Alanyazında erken dönem uyum bozucu şemalar ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiye bakıldığında kopukluk ve reddedilme şema alanının ilişki doyumunu negatif yönde, zedelenmiş sınırlar şema alanının ise ilişki doyumunu pozitif yönde yordadığı ileri sürülmüştür (Güngör, 2015). Kopukluk ve reddedilme şema alanının ilişki doyumunu negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı Yiğit ve Çelik (2016) tarafından da desteklenmiştir. Bu konuda alanyazında sınırlı sayıda araştırma bulunmasına rağmen şema kuramının bu bağlantıyı destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Young ve diğerlerinin (2003) erken dönem uyum bozucu şema tanımı yalnızca bireyin kendisiyle ilgili anıları, bilişleri, duyguları ve bedensel duyumlarını değil, kişilerarası ilişkiler ile ilgili beklentilerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla erken dönem uyum bozucu şemaların, bireyin romantik ilişkisi hakkında olumsuz beklentilere sahip olma ihtimalini arttıracakı düşünülmektedir. Olumsuz beklentiler partnerinin davranışlarından olumsuz anlamlar çıkarılmasına, şemayla örtüşmeyen durumların görmezden gelinmesine ve partnerin davranışlarına olumsuz tepkiler verilmesine yol açacağı için (Chatay ve Whisman, 2009) ilişki doyumunu düşürecektir. Bu sav ile uyumlu olarak Halford, Keefer ve Osgarby (2002), seçici olarak partnerinin olumsuz davranışlarına odaklanma ve anımsama, olumlu davranışlarını ise görmezden gelme veya unutma eğiliminde olan bireylerin ilişkilerinden daha düşük doyum aldıklarını tespit etmiştir.

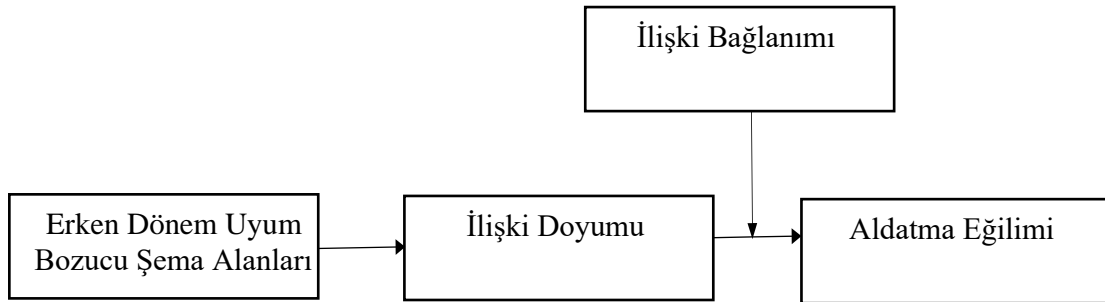
1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, aldatma eğilimini erken dönem uyum bozucu şemalar, ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı bakımından incelemektir. İlgili alanyazın bulguları özetlenecek olursa, erken dönem uyum bozucu şemaların her birinin farklı sebeplerle bireyleri aldatmaya yatkın hale getirebileceği; erken dönem uyum bozucu şemaların bireyin

kişilerarası ilişkilerden beklentilerini etkilemesi dolayısıyla ilişkiden aldıkları doyumunu düşürebileceği; ilişkisinden düşük doyum alan bireylerin aldatma eğilimlerinin arttığı; son olarak da ilişkilerine bağlanımları yüksek olan bireylerin aldatma eğilimlerinin düşük olduğu görülmektedir.

Bu kuramsal çerçeve bağlamında erken dönem uyum bozucu şemalar ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ilişki doyumunun aracılık ettiği, ilişki bağlanımının ise bu ilişkide düzenleyici bir rolü olduğu düşünülmüştür. Başka bir deyişle erken dönem uyum bozucu şemalar, ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırmakta; ilişki bağlanımının yüksek olması ise bu ilişkide koruyucu bir etken olarak aldatma eğilimini düşürmektedir. Bu araştırmanın amacı kapsamında, öne sürülen bu modelin uygunluğu incelenecektir (Şekil 1).

Şekil 1. Aldatma eğilimini açıklayan hipotez model

1.3. Önem

Alanyazın incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemalar, ilişki doyumu, ilişki bağlanımı ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Türkiye’de aldatma ile ilgili yapılan çalışmalar da oldukça sınırlı sayıdadır. Bu nedenlerle bu çalışmanın ilgili alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Romantik ilişkilerde aldatma, bazen birtakım sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkan, bazen de birtakım sorunların başlangıcını oluşturan önemli bir olgu olarak görülmektedir (Müezzinoğlu, 2014). Çiftlerin terapiye başvurmalarının en yaygın sebeplerinden biri olan aldatma, çift terapistlerine göre terapi sürecinde çalışılması en güç konulardan biridir (Peluso ve Spina, 2008). Son yıllarda çift terapisi alanında çalışanlarca benimsenen ve uygulamaya geçirilen şema terapi yaklaşımının aldatma ile çalışırken de yol

gösterici olabileceği düşünülmektedir; ancak bu konuda alanyazında uygulamaya yol gösterici nitelikteki çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Bu çalışmanın çift terapisinde sıklıkla karşılaşılan aldatma olgusuna şema terapi açısından yaklaşma konusunda işe yarar bulgular sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Hipotezler

H₁: Erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumu, ilişki bağlanımı ve aldatma eğilimi arasında anlamlı ilişki vardır.

H₂: Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının aldatma eğilimi ile ilişkisine ilişki doyumu aracılık etmektedir. Şöyle ki; erken dönem uyum bozucu şema alanları ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırmaktadır.

H₃: Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi ilişki bağlanımı tarafından düzenlenmektedir. Şöyle ki; erken dönem uyum bozucu şema alanlarının aldatma eğilimi üzerindeki olumlu yöndeki dolaylı etkisi, ilişki bağlanımı düşük olan bireylerde daha güçlüdür.

2. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yürütüldüğü örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçlarına ve bu araçların psikometrik özelliklerine, araştırmanın yürütülme aşamasında izlenen adımlara ve araştırma sürecinde toplanan verilerin analizine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

2.1. Örneklem

Araştırmanın örneklemini en az 6 aydır devam etmekte olan heteroseksüel bir romantik ilişki içerisinde bulunan, evli ya da bekar, 20-60 yaş aralığındaki 295 birey oluşturmaktadır. Çalışmanın veri toplama aşaması 2019 yılı Mayıs-Eylül ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara kolay örnekleme yoluyla ulaşılmıştır ve gönüllü katılım esas alınmıştır. Temsil edilebilirliği arttırmak açısından Türkiye'nin pek çok farklı ilinden katılımcılara ulaşılmıştır. Araştırmanın veri toplama aşamasında başlangıçta internet üzerinden 563 bireye ulaşılmış, ölçek bataryası ise 200 bireye elden ulaştırılmıştır. Ölçeklerin %10'u ve fazlasını veya tamamını boş bırakmış olduğu tespit edilen katılımcılar veri setinden çıkartılmış ve geriye kalan 352 verinin kontrolü ve temizliği sonrasında 295 katılımcının verileri ile analizlerin gerçekleştirildiği veri seti oluşturulmuştur (156'sı internetten, 139'u elden). Veri kontrolü ve temizliği sırasında 27 katılımcı yaş kriterine uymadığı veya bu alanı doldurmadığı için, 5 katılımcı cinsiyet belirtmediği için, 6 katılımcı cinsel yönelimini homoseksüel olarak tanımladığı için ve 11 katılımcı ilişki süresi olarak 6 aydan az bir süre belirttiği için veya ilişki süresi belirtmediği için araştırmaya dahil edilmemiştir. Bunlara ek olarak yapılan çok değişkenli uç değer analizi ile araştırma sonuçlarını etkileyebileceği düşünülen 8 katılımcı örneklemden çıkarılmıştır. Katılımcıların ilişki sürelerinin en az 6 ay, en çok 37 yıl 9 ay olduğu ve katılımcıların ortalama ilişki süresinin 10 yıl 8 ay olduğu görülmektedir. Katılımcıların demografik bilgilerine dair ayrıntılar Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

		N	%	Boş Veri	Ortalama	Standart Sapma
CİNSİYET	Kadın	194	65.8			
	Erkek	101	34.2			
YAŞ	20-29	149	50.5			
	30-39	45	15.3		34.98	12.57
	40-49	41	13.9			
	50-60	60	20.3			
EĞİTİM SEVİYESİ	Lise Mezunu ve Altı	31	10.6			
	Lisans Öğrencisi	44	15.0			
	Lisans Mezunu	122	41.6	2		
	Yüksek Lisans Öğrencisi	52	17.7			
	Yüksek Lisans Mezunu ve Üstü	44	15.0			
ÇALIŞMA DURUMU	Çalışıyor.	163	55.6	3		
	Çalışmıyor.	130	44.4			
AYLIK ORTALAMA GELİR	0-2000 TL	57	21.3			
	2001-7000 TL	129	48.3	28		
	7001 TL ve üstü	81	30.3			
İLİŞKİ DURUMU	Sevgili	115	39.1			
	Nişanlı	21	7.1	1		
	Evli	158	53.7			

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri; Kişisel Bilgi Formu, Young Şema Ölçeği Kısa Form-3 (YŞÖ-KF3), İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ), İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ) ve Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) aracılığıyla toplanmıştır. Ölçeklerin tamamı bütün katılımcılara uygulanmış olup öz değerlendirme niteliği taşıdığından katılımcıların kendileri tarafından doldurulmuştur. Aşağıda ayrıntıları özetlenen veri toplama araçlarının uyarlama çalışmasını yapan sorumlu yazarlarından uygulama izinleri alınmıştır.

2.2.1. Kişisel bilgi formu

Alanyazında aldatma ile ilişkili bulunmuş değişkenlerden faydalanılarak hazırlanmış bu formda katılımcılardan kendilerine ve partnerlerine ait yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi gibi demografik bilgiler; ilişki durumu, ilişki süresi ve ilişkiye başlama şekli gibi romantik ilişkilerine dair bilgiler; katılımcıların aldatma tanımları ve geçmiş aldatma bilgileri alınmıştır (EK 2).

2.2.2. Young Şema Ölçeği-Kısa Form 3 – YŞÖ-KF3 (Young Schema Questionnaire- YSQ-SF3)

Bu çalışmada katılımcıların şema alanlarının belirlenmesinde Young Şema Ölçeği'nin kısa formunun son hali (YŞÖ-KF3) kullanılmıştır (EK 3). Ölçeğin orijinal formu olan ve 205 maddeden oluşan Young Şema Ölçeği- Uzun Form, Young ve Brown (1990) tarafından geliştirilmiştir. Sonrasında madde sayısı 75'e indirilmiş ve Young Şema Ölçeği-Kısa Form adını almıştır (Young ve Brown, 1998). Ölçeğin her iki formu da 15 erken dönem uyum bozucu şemayı ölçme amacı taşır. Daha sonra önerilen 3 erken dönem bozucu şema daha eklenerek (onay arayıcılık, karamsarlık, cezalandırıcılık) ölçek 18 erken dönem uyum bozucu şemayı ölçen son halini almıştır (Young Şema Ölçeği- Kısa Form 3; Young, 2005). Bu form “1=benim için tamamıyla yanlış” ifadesinden “6=beni mükemmel şekilde tanımlıyor” ifadesine doğru derecelenen altılı likert tarzında 90 maddeden ve bunların karşılık geldiği 5 şema alanından oluşmaktadır. Belirlenmiş bir kesme puanı olmamakla birlikte erken dönem uyum bozucu bir şemaya karşılık gelen maddelerden alınan yüksek puanlar, bu uyum bozucu şemanın şiddetine işaret etmektedir.

Ölçeğin Türkiye'deki geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Soygüt, Karaosmanoğlu ve Çakır (2009) tarafından üniversite öğrencileri örnekleminde yürütülmüştür. Toplam

madde sayısı 90 olan Türkçe formunda da 5 şema alanı sabit kalmıştır. Ek olarak orijinalinde 18 uyum bozucu şema olan formun Türkçe versiyonunda Equamax rotasyonlu temel bileşen analizi sonucunda 14 uyum bozucu şemaya; yapılan üst sıra faktör analizi sonrası ise 5 şema alanına ulaşılmıştır. Bu 5 şema alanı ve şemalar; kopukluk (duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, kusurluluk); zedelenmiş otonomi (iç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, başarısızlık, karamsarlık, tehditler karşısında dayanıksızlık); zedelenmiş sınırlar (ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim); diğerleri yönelimlilik (kendini feda, cezalandırılma) ve yüksek standartlar (yüksek standartlar, onay arayıcılık) olarak belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında şemaların belirlenmesinde kullanılan maddeler şu şekilde sıralanmaktadır:

Duygusal yoksunluk; 1, 19, 37, 55, 73
Başarısızlık; 6, 24, 33, 42, 60, 78
Karamsarlık; 8, 17, 26, 35, 80
Sosyal izolasyon/ Güvensizlik; 3, 4, 40, 57, 58, 75, 76
Duyguları bastırma; 12, 30, 48, 66, 84
Onay arayıcılık; 16, 34, 52, 56, 70, 88
İç içe geçme/ Bağımlılık; 7, 9, 10, 25, 63, 64, 79, 81, 82
Ayrıcalıklılık/ Yetersiz özdenetim; 15, 22, 32, 50, 51, 68, 69
Kendini feda; 11, 29, 47, 65, 83
Terk edilme; 2, 20, 28, 38, 74
Cezalandırılma; 18, 49, 53, 54, 72, 89
Kusurluluk; 23, 41, 43, 59, 77, 90
Tehditler karşısında dayanıksızlık; 21, 39, 44, 62, 71
Yüksek standartlar; 13, 14, 31

Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı ölçeğin Türkçe uyarlamasında tüm ölçek için .95 olarak bulunmuş olup şemalar için Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları .63 ve .80 arasında, şema alanları için ise .53 ve .81 arasında değişmektedir (Soygüt ve diğerleri, 2009). Tüm ölçeğin bu çalışma örneklemini için iç tutarlılık katsayısı ise .96 olarak bulunmuş olup şemalar için .71 ve .81 arasında, şema alanları için ise .71 ve .92 arasında değişmektedir.

2.2.3. İlişki Doyumu Ölçeği – İDÖ (Relationship Assessment Scale- RAS)

Bu çalışmada katılımcıların ilişkilerinden aldıkları doyum düzeyinin belirlenmesinde orijinali Hendrick (1988) tarafından geliştirilmiş olan ve Curun (2001) tarafından güvenilirlik- geçerlilik çalışması yapıp Türkçe'ye uyarlanan İlişki Doyumu Ölçeği (İDÖ) kullanılmıştır (EK 4). Ölçek yakın ilişkilerden alınan doyum ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Yedili Likert tarzında (1=kesinlikle katılmıyorum, 7=kesinlikle katılıyorum) 7 maddeden oluşmakta, 4. ve 7. maddeler ters kodlanmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puanlar ilişki doyumunda artışa işaret etmektedir.

Ölçeğin orijinali toplam varyansın %46'sını açıklayan tek bir faktörden oluşmaktadır ve Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .86 olarak bulunmuştur (Hendrick, 1988). Ölçeğin Türkçe versiyonu da tek faktörlü bir yapı göstermekte ve bu faktör toplam varyansın %52'sini açıklamaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı orijinal ölçekle benzer bir şekilde .86 olarak bulunmuştur (Curun, 2011). Ölçeğin bu çalışma örneklemini için iç tutarlılık katsayısı ise .93 olarak bulunmuştur.

2.2.4. İlişki İstikrarı Ölçeği- İİÖ (Relationship Stability Scale- RSS)

Bu çalışmada katılımcıların mevcut ilişkilerine bağlanım düzeylerinin belirlenmesinde orijinali Rusbult, Martz ve Agnew (1998) tarafından geliştirilmiş olan ve Rusbult'un (1980) yatırım modelini temel alan İlişki İstikrarı Ölçeği (İİÖ)'nin bağlanım alt boyutu kullanılmıştır (EK 5). Ölçek, yatırım modelinin dört ana bileşeni olan ilişki bağlanımı, ilişki doyumunu, seçeneklerin niteliği ve ilişki yatırımını ölçen dört faktörden oluşmaktadır. Bağlanım alt boyutu dokuzlu likert tipi (1=tamamen yanlış, 9=tamamen doğru) yedi maddeden oluşmaktadır. İlişki doyumunu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı boyutları ise onar maddeden oluşmaktadır ve bu maddelerin ilk beşi dörtlü likert (1=tamamen yanlış, 4=tamamen doğru), son beşi dokuzlu likert (1=tamamen yanlış, 9=tamamen doğru) tipidir. Bu alt boyutlardaki ilk beş madde son beş maddenin ölçüm kalitesini arttırmak için uygulanmakta olduğundan bu maddelerin analize dahil edilmemesi Rusbult ve diğerleri (1998) tarafından önerilmektedir. Ölçeğin puanlamasında her bir alt ölçek için ayrı ayrı toplam puan alınmaktadır. Bağlanım alt boyutundan alınan puanın artması bireyin mevcut ilişkisine bağlanımın arttığı anlamına gelmektedir. Bağlanım alt boyutundaki 3. ve 4. maddeler ters puanlanmaktadır. Varimaks eksen döndürme yöntemi ile faktör analizi yapılarak maddelerin ölçmeyi amaçladıkları faktörler altında yer aldığı

görülmüştür. Alt ölçeklerin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları İlişki Bağlanımı için .91 ile .95; İlişki Doyumu için .92 ile .95; Seçeneklerin Niteliğini Değerlendirme için .82 ile .88; İlişki Yatırımını için .82 ile .84 arasında değişmektedir (Rusbult ve diğerleri, 1998).

Rusbult ve diğerleri (1998), bağlanım ölçeğinin tek başına kullanılmasının tamamen uygun olduğunu ifade etmiştir. Aynı zamanda ölçek, ilişki istikrarını belirlemek amacıyla üç faktörlü (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı) olarak da kullanılabilir (Rusbult, 2003; Akt. Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). Bu doğrultuda ölçeğin üç faktörlü halinin Türkçe uyarlaması Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu (2005) tarafından gerçekleştirilmiştir. Faktör analizi sonucunda özgün formla tutarlı olarak üç alt boyut elde edilmiş; Cronbach alfa katsayıları ilişki doyumu için .90, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .84 ve ilişki yatırımı için de .84 olarak bulunmuştur. Büyükşahin ve Taluy (2008), ölçeği tekrar gözden geçirmiş ve bağlanım boyutunu da eklemişlerdir. Bu çalışmadan elde edilen Cronbach alfa değerleri bağlanım için .92, ilişki doyumu için .94, seçeneklerin niteliğini değerlendirme için .86 ve ilişki yatırımı için .76 olarak bulunmuştur. Bağlanım ölçeğinin bu çalışma örneklemini için iç tutarlılık katsayısı ise .91 olarak bulunmuştur.

2.2.5. Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ)

Bu çalışmada bireylerin aldatma eğiliminin belirlenmesinde Aldatma Eğilimi Ölçeği (AEÖ) kullanılmıştır (EK 6). Ölçek Polat (2006) tarafından sosyal mübadele kuramından (Thibaut ve Kelley, 1959) yola çıkarak geliştirilmiştir. İlişkide ödül ya da bedel olarak tanımlanabilecek maddelere yer verilerek bireylerin aldatma eğiliminin ortaya çıkarılması hedeflenmiştir. 30 maddelik beşli Likert tipi ölçeğin (1=kesinlikle katılmıyorum, 5=tamamen katılıyorum) 18 maddesi aldatma eğilimini ölçen pozitif ve 12'si ters puanlanan negatif maddelerdir (4, 9, 10, 11, 14, 16, 17, 18, 20, 23, 27, 28). Ölçekten alınan puanın artması, bireyin aldatma eğiliminin arttığına işaret etmektedir.

Ölçeğin güvenirlik-geçerlik çalışması 104 evli bireyin yer aldığı örnekleme yapılmıştır. Örnekleme yer alan bireyler, eşini daha önce aldatan ve aldatmayan olarak iki gruba ayrılmış ve bu iki grubun ölçekten aldığı puanların ortalamaları arasındaki fark t-testi sonucunda anlamlı bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin geçerliği için bir kanıt teşkil etmektedir. Güvenirlik için ise Cronbach Alfa katsayısı ve iki yarı güvenirliği .95 olarak bulunmuştur (Polat, 2006). Ölçeğin bu çalışma örneklemini için iç tutarlılık katsayısı ise .92'dir.

2.3. İşlem

Tez önerisi ile Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'na başvurulmuş ve gerekli izinler alındıktan sonra yukarıda bahsedilen kişisel bilgi formu ve ölçekler internet aracılığıyla veya zarf içerisinde katılımcılara ulaştırılmıştır. Örneklemi oluşturan bireyler ulaşılabilirlik düzeyleri üzerinden seçilmiştir. Zarflar araştırmacı tarafından ve araştırmacının kişisel yakınları tarafından katılımcılara elden ulaştırılmış olup katılımcılardan kapalı bir şekilde teslim alınmıştır. Kullanılan ölçme araçları aldatma gibi ilişkiye dair hassas konuları içerdiğinden, katılımcıdan partnerinin olmadığı bir ortamda doldurması istenmiştir. Ölçeklerin uygulaması öncesinde çalışmanın gizliliği hakkında hem yazılı hem sözlü bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmanın amacı, gizliliği ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı gibi bilgileri içeren bilgilendirilmiş onam formu (EK 1) ölçek bataryasının en başında yer almaktadır. Formların ve ölçeklerin doldurulması her katılımcı için yaklaşık olarak 30 dakika sürmüştür.

2.4. İstatistiksel Analiz

Verilerin analizi, Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) 21 üzerinden gerçekleştirilmiştir. İlk olarak, verinin parametrik istatistik yöntemlerine uygunluğunun tespiti için normal dağılım, homojenlik ve lineerlik gibi temel varsayımları karşılayıp karşılamadığı değerlendirilmiştir. İkinci olarak, araştırmanın değişkenleri arasındaki korelasyon katsayılarını hesaplamak için Pearson Korelasyon Analizi uygulanmıştır. Son olarak, şema alanlarının ilişki doyumunu üzerinden aldatma eğilimini yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla, Hayes (2019) tarafından geliştirilen SPSS Process makrosu sürüm 3.4 kullanılarak çok değişkenli aracı modeller (Model 4) ve ilişki bağlanımının bu ilişkideki düzenleyici rolünü belirlemek amacıyla düzenleyici-aracı modeller (Model 14- moderated mediation process model) test edilmiştir. Bu analizler ile ilgili detaylı bilgilere bulgular kısmında yer verilecektir.

3. BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde öncelikle araştırmadaki değişkenlere ilişkin betimleyici istatistiklere yer verilmiştir. Sonrasında araştırmanın birinci hipotezi doğrultusunda değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koyan Pearson Korelasyon Analizi bulguları sunulmuştur. Daha sonra araştırmanın ikinci hipotezi doğrultusunda, erken dönem uyum bozucu şema alanlarının aldatma eğilimi ile ilişkisinde ilişki doyumunun aracılık rolünün incelenmesi amacıyla SPSS makrosu (Hayes, 2019) kullanılarak yürütölen ve bootstrap yöntemini esas alan regresyon analizine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Son olarak araştırmanın üçüncü hipotezi doğrultusunda, erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ilişki doyumunu aracılığıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımının düzenleyici rolünün incelenmesi amacıyla yine SPSS makrosu (Hayes, 2019) kullanılarak yürütölen durumsal aracı (moderated mediation) analiz sonuçları aktarılmıştır.

Bahsi geçen analizler yürütölmeden önce veri girişine ilişkin gerekli kontroller sağlanmıştır. Araştırmanın örnekleme uygun olmayan katılımcıların verileri, daha önce Yöntem bölümünde bahsedilen dışlama kriterlerine göre çıkarılmıştır. Ölçeklerin %10'u ve daha fazlasının boş bırakıldığı veriler veri setinden çıkarılmış, %10'dan daha az oranda boş bırakılan maddelere ise ilgili maddeye katılımcıların verdiği yanıtların ortalaması atanmıştır. Ölçek toplamları alınmış, ölçeklerin güvenirlilik analizleri yapılmıştır. Çok değişkenli uç değer analizi ile araştırma sonuçlarını etkileyebileceği düşünölen katılımcılar örneklemden çıkarılmıştır. Son olarak normallik analizleri yürütölmüştür.

3.1. Araştırmadaki Değişkenlere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmada yer alan değişkenlere ilişkin betimleyici istatistikler, Tablo 2'de sunulmaktadır. Uygulanan normallik analizi sonucunda araştırmada yer alan değişkenlerden erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumunu ve aldatma eğiliminin normallik varsayımını karşıladığı, ilişki bağlanımının ise karşılamadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2. Betimleyici istatistikler

Değişken	Ortalama	Standart Sapma	Varyans	Ranj	Min.	Maks.
Aldatma Eğilimi	55.89	17.75	315.11	83	30	113
İlişki Doyumu	40.48	7.03	49.47	33	16	49
İlişki Bağlanımı	57.03	9.16	83.93	48	15	63
Kopukluk	45.77	15.40	237.29	67	23	90
Yüksek Standartlar	28.81	7.90	62.41	40	9	49
Zedelenmiş Sınırlar	23.20	6.40	40.96	34	7	41
Zedelenmiş Otonomi	58.80	19.60	384.18	91	30	121
Diğerleri Yönelimlilik	36.84	9.65	93.06	55	11	66

Min. = Minimum değer, Maks. = Maksimum değer

3.2. Araştırmadaki Değişkenlere İlişkin Korelasyonlar

Katılımcıların araştırma kapsamında yer alan değişkenlerden aldıkları puanlar arasındaki korelasyonlar Pearson korelasyon katsayıları dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Korelasyonlara ilişkin bulgular Tablo 3'te verilmektedir.

Tablo 3. Araştırma değişkenleri arasındaki korelasyonlar

	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Aldatma Eğilimi	1							
2. İlişki Doyumu	-.40**	1						
3. İlişki Bağlanımı	-.59**	.68**	1					
4. Kopukluk	.36**	-.34**	-.33**	1				
5. Yüksek Standartlar	.12*	-.04	.01	.45**	1			
6. Zedelenmiş Sınırlar	.18**	-.15*	-.16**	.50**	.49**	1		
7. Zedelenmiş Otonomi	.29**	-.21**	-.15**	.69**	.47**	.38**	1	
8. Diğerleri Yönelimlilik	.12*	-.17**	-.05	.52**	.48**	.42**	.50**	1

*p<.05, **p<.01

3.2.1. Aldatma eğilimi ile erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumu, ilişki bağlanımı arasındaki korelasyonlar

Analiz sonuçlarına göre; aldatma eğilimi ile erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk (.36, $p<.01$), yüksek standartlar (.12, $p<.05$), zedelenmiş sınırlar (.18, $p<.01$), zedelenmiş otonomi (.29, $p<.01$) ve diğerleri yönelimlilik (.12, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Aldatma eğilimi ile ilişki doyumu (-.40, $p<.01$) arasında ve aldatma eğilimi ile ilişki bağlanımı (-.59, $p<.01$) arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkiler gözlenmektedir.

3.2.2. Erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı arasındaki korelasyonlar

İlişki doyumu ile erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk (-.34, $p<.01$), zedelenmiş sınırlar (-.15, $p<.05$), zedelenmiş otonomi (-.21, $p<.01$) ve diğerleri yönelimlilik (-.17, $p<.01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte ilişki doyumu ile yüksek standartlar şema alanı arasında anlamlı ilişki gözlenmemektedir. İlişki bağlanımı ile erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk (-.33, $p<.01$), zedelenmiş sınırlar (-.16, $p<.01$) ve zedelenmiş otonomi (-.15, $p<.01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. Bununla birlikte ilişki bağlanımı ile yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanları arasında anlamlı ilişki gözlenmemektedir. Son olarak ilişki doyumu ile ilişki bağlanımı (.68, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı ilişki gözlenmektedir.

3.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının İlişki Doyumu Aracılığıyla Aldatma Eğilimini Yordaması

Araştırmanın temel hipotezlerinden biri, erken dönem uyum bozucu şema alanlarının, ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordayacağıdır. Bu amaç doğrultusunda, Hayes (2019) tarafından geliştirilen SPSS Process makrosu sürüm 3.4 kullanılarak, her bir şema alanı için ayrı ayrı olmak üzere 5 ayrı aracı model bootstrap yöntemini esas alan regresyon analizleri ile test edilmiştir. Aracı modellerin analizi için Process modellerinden Model 4 kullanılmıştır. Bootstrap yönteminin, Baron ve Kenny'nin (1986) geleneksel yönteminden ve Sobel testinden daha güvenilir olduğu ileri sürülmektedir (Gürbüz, 2019; Hayes, 2018; Preacher, Rucker ve Hayes, 2007; Zhao, Lynch ve Chen, 2010). Bu modeller test edilirken, %95 güven aralığı ve 5000 yeniden örnekleme (resample)

yöntemi kullanılmıştır. Hayes (2018), %95 güven aralığı değerlerinin sıfır değerini kapsamaması halinde aracı değişkenin etkisinin anlamlı olarak kabul edilebileceğini ifade etmektedir. Tablo 4’te test edilecek aracı modellere ilişkin bilgilere yer verilmektedir. Ayrıca aracı modellerin etki büyüklükleri Tablo 5’te verilen değerlere göre yorumlanacaktır (Preacher ve Kelley, 2011).

Tablo 4. Test edilecek aracı modeller

	Bağımsız Değişken	Aracı Değişken	Bağımlı Değişken
Aracı Model 1*	Kopukluk	İlişki Doyumu	Aldatma Eğilimi
Aracı Model 2	Yüksek Standartlar	İlişki Doyumu	Aldatma Eğilimi
Aracı Model 3*	Zedelenmiş Sınırlar	İlişki Doyumu	Aldatma Eğilimi
Aracı Model 4*	Zedelenmiş Otonomi	İlişki Doyumu	Aldatma Eğilimi
Aracı Model 5*	Diğerleri Yönelimlilik	İlişki Doyumu	Aldatma Eğilimi

Not. *Aracılık ilişkisinin anlamlı olduğu modeller, ilerleyen bölümlerde yürütülen analiz sonuçlarına göre işaretlendirilmiştir.

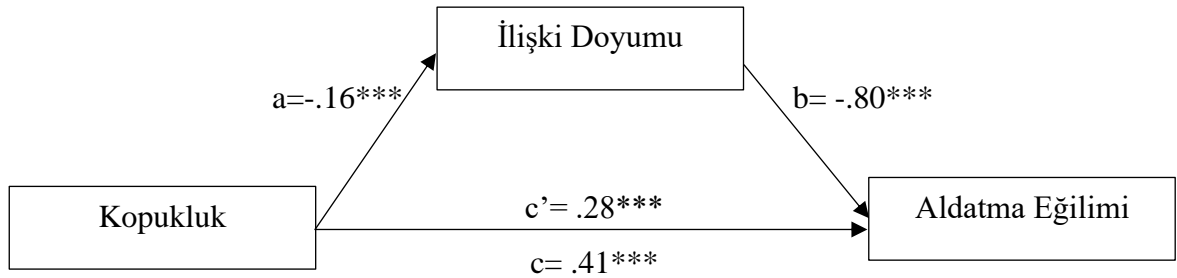
Tablo 5. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K^2) yorumlanmasına ilişkin bilgiler

K^2	<u>Yorumlanması</u>
.01’e yakın	Düşük etki
.09’a yakın	Orta etki
.25’e yakın	Yüksek etki

Not. Belirtilen değerler Preacher ve Kelley (2011) dikkate alınarak oluşturulmuştur.

İlk olarak, kopukluk şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini (Aracı Model 1) yordayıp yordamadığı test edilmiştir. Aracı Model 1 için doğrudan yollar incelendiğinde, kopukluk şema alanının ilişki doyumunu anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordadığı bulunmuştur ($B = -.16$, %95 GA [-.2049, -.1062], $p < .001$). Aynı zamanda ilişki doyumu da aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ($B = -.80$, %95 GA [-1.0775, -.5300], $p < .001$). Kopukluk şema alanı ise aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ($B = .28$, %95 GA [.1596, .4096], $p < .001$). Aracı (dolaylı) etkinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, ilişki doyumunun kopukluk ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmektedir [($b = .13$, Güven Aralığı (GA) = .0695, .1945)]. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K^2) .11 olduğu görülmektedir. Etki büyüklükleri yorumlanırken genellikle $K^2=.01$ 'e yakın ise düşük etki, $K^2=.09$ 'a yakın ise orta etki, $K^2=.25$ 'e yakın ise yüksek etki şeklinde yorumlanır (Preacher ve Kelley, 2011). Dolayısıyla test edilen modeldeki aracılık etkisinin orta değere yakın olduğu söylenebilir (Bknz. Tablo 5). Bu sonuçlar ışığında araştırmanın 2. hipotezi kopukluk şema alanı için desteklenmiştir. Tüm modelin anlamlı olduğu [$F_{(2,292)} = 40.22$, $p < .001$] ve aldatma eğilimindeki varyansın %22'sini ($R^2=.216$) açıkladığı görülmektedir. Aracı Model 1'in grafiksel gösterimi, Şekil 2'de sunulmaktadır.

Şekil 2. Kopukluk şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 1)

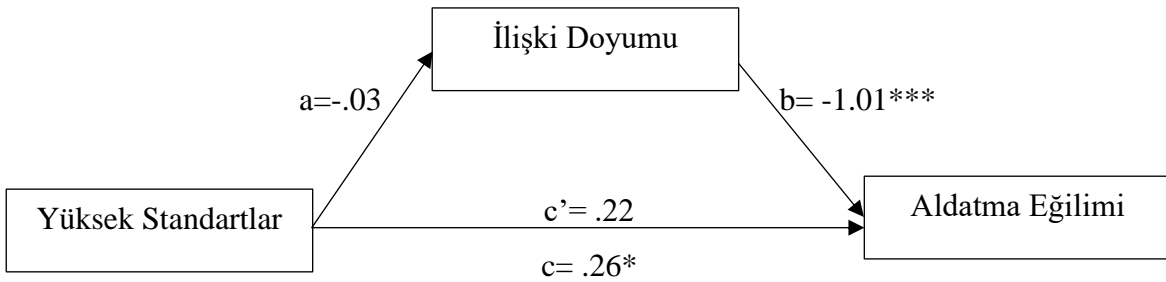

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır; a kopukluk şema alanının ilişki doyumunu üzerindeki etkisi; b ilişki doyumunun aldatma eğilimi üzerindeki etkisi; c' kopukluk şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi; c kopukluk şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki toplam etkisi.

İkinci olarak, yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini (Aracı Model 2) yordayıp yordamadığı test edilmiştir. Aracı Model 2 için doğrudan

yollar incelendiğinde, yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumunu anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür ($B = -.03$, %95 GA $[-.1363, .0682]$, $p > .05$). İlişki doyumu aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ($B = -1.01$, %95 GA $[-1.2712, -.7418]$, $p < .001$). Yüksek standartlar şema alanı ise aldatma eğilimini anlamlı düzeyde yordamamaktadır ($B = .22$, %95 GA $[-.0111, .4602]$, $p > .05$). Aracı (dolaylı) etkinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, ilişki doyumunun yüksek standartlar ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye aracılık etmediği görülmektedir [($b = .03$, Güven Aralığı (GA) = $-.0799, .1516$)]. Bu sonuçlar ışığında araştırmamızın 2. hipotezi yüksek standartlar şema alanı için desteklenmemiştir. Tüm modelin anlamlı olduğu [$F_{(2,292)} = 30.34$, $p < .001$] ve aldatma eğilimindeki varyansın %17'sini ($R^2 = .172$) açıkladığı görülmektedir. Aracı Model 2'nin grafiksel gösterimi, Şekil 3'te sunulmaktadır.

Şekil 3. Yüksek standartlar şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 2)

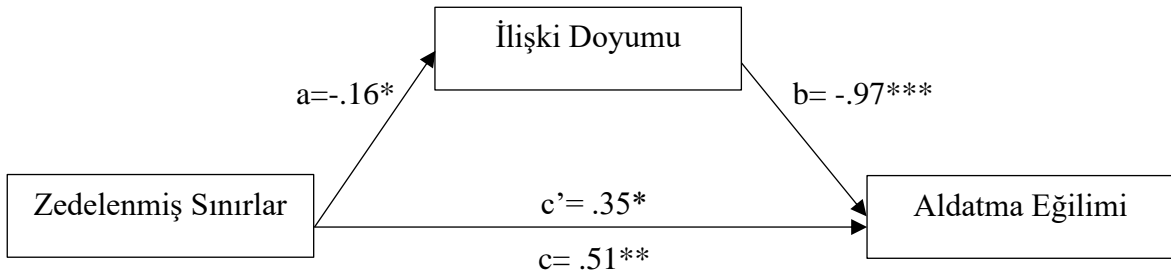

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır; a yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumu üzerindeki etkisi; b ilişki doyumunun aldatma eğilimi üzerindeki etkisi; c' yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi; c yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki toplam etkisi.

Aracı Model 3'te, zedelenmiş sınırlar şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Aracı Model 3 için doğrudan yollar incelendiğinde, zedelenmiş sınırlar şema alanının ilişki doyumunu anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordadığı bulunmuştur ($B = -.16$, %95 GA $[-.2862, -.0362]$, $p < .05$). Aynı zamanda ilişki doyumu da aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ($B = -.97$, %95 GA $[-1.2354, -.7025]$, $p < .001$). Zedelenmiş sınırlar şema alanı ise aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ($B = .35$, %95 GA $[-.0604, .6460]$, $p < .05$). Aracı (dolaylı) etkinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde,

ilişki doyumunun zedelenmiş sınırlar ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmektedir [(b = .16, Güven Aralığı (GA) = .0253, .3027)]. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K^2) .06 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla test edilen modeldeki aracılık etkisinin orta değere yakın olduğu söylenebilir (Bknz. Tablo 5). Bu sonuçlar ışığında araştırmanın 2. hipotezi zedelenmiş sınırlar şema alanı için desteklenmiştir. Tüm modelin anlamlı olduğu [$F_{(2,292)} = 31.61, p < .001$] ve aldatma eğilimindeki varyansın %18'ini ($R^2 = .178$) açıkladığı görülmektedir. Aracı Model 3'ün grafiksel gösterimi, Şekil 4'te sunulmaktadır.

Şekil 4. Zedelenmiş sınırlar şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 3)

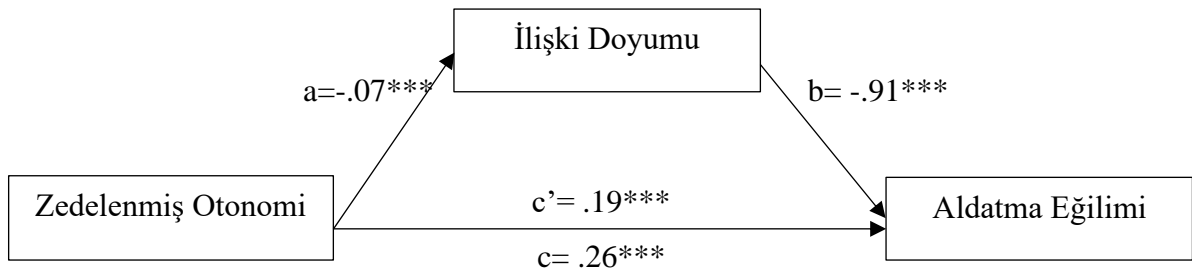

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır; a zedelenmiş sınırlar şema alanının ilişki doyumu üzerindeki etkisi; b ilişki doyumunun aldatma eğilimi üzerindeki etkisi; c' zedelenmiş sınırlar şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi; c zedelenmiş sınırlar şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki toplam etkisi.

Aracı Model 4'te, zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Aracı Model 4 için doğrudan yollar incelendiğinde, zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumunu anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordadığı bulunmuştur ($B = -.07$, %95 GA [-.1146, -.0339], $p < .001$). Aynı zamanda ilişki doyumu da aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ($B = -.91$, %95 GA [-1.1713, -.6413], $p < .001$). Zedelenmiş otonomi şema alanı ise aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve pozitif yönde yordamaktadır ($B = .19$, %95 GA [.0954, .2856], $p < .001$). Aracı (dolaylı) etkinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, ilişki doyumunun kopukluk ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmektedir [(b = .07, Güven Aralığı (GA) = .0295, .1149)]. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K^2) .07 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla test edilen

modeldeki aracılık etkisinin orta değere yakın olduğu söylenebilir (Bknz. Tablo 5). Bu sonuçlar ışığında araştırmanın 2. hipotezi zedelenmiş otonomi şema alanı için desteklenmiştir. Tüm modelin anlamlı olduğu [$F_{(2,292)}= 37.52, p<.001$] ve aldatma eğilimindeki varyansın %21'ini ($R^2=.205$) açıkladığı görülmektedir. Aracı Model 4'ün grafiksel gösterimi, Şekil 5'te sunulmaktadır.

Şekil 5. Zedelenmiş otonomi şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 4)

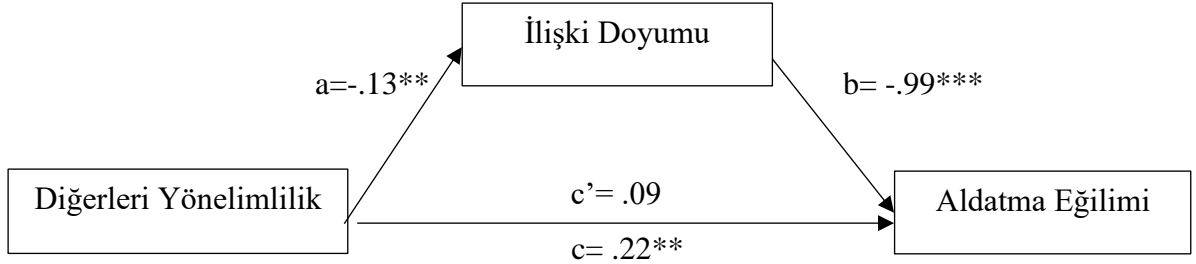

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır; a zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumu üzerindeki etkisi; b ilişki doyumunun aldatma eğilimi üzerindeki etkisi; c' zedelenmiş otonomi şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi; c zedelenmiş otonomi şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki toplam etkisi.

Aracı Model 5'te, diğerleri yönelimlilik şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Aracı Model 5 için doğrudan yollar incelendiğinde, diğerleri yönelimlilik şema alanının ilişki doyumunu anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordadığı bulunmuştur ($B = -.13, \%95 \text{ GA } [-.2088, -.0436], p < .01$). Aynı zamanda ilişki doyumu da aldatma eğilimini anlamlı düzeyde ve negatif yönde yordamaktadır ($B = -.99, \%95 \text{ GA } [-1.2638, -.7243], p < .001$). Diğerleri yönelimlilik şema alanı ise aldatma eğilimini anlamlı düzeyde yordamamaktadır ($B = .09, \%95 \text{ GA } [-.1037, .2896], p > .05$). Aracı (dolaylı) etkinin anlamlı olup olmadığı incelendiğinde, ilişki doyumunun diğerleri yönelimlilik ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye aracılık ettiği görülmektedir [($b = .13, \text{ Güven Aralığı (GA) } = .0351, .2252$)]. Aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün (K^2) .07 olduğu görülmektedir. Dolayısıyla test edilen modeldeki aracılık etkisinin orta değere yakın olduğu söylenebilir (Bknz. Tablo 5). Bu sonuçlar ışığında araştırmanın 2. hipotezi diğerleri yönelimlilik şema alanı için desteklenmiştir. Tüm modelin anlamlı olduğu [$F_{(2,292)}= 28.76, p<.001$] ve aldatma

eğilimindeki varyansın %17'sini ($R^2=.165$) açıkladığı görülmektedir. Aracı Model 5'in grafiksel gösterimi, Şekil 6'da sunulmaktadır. Ayrıca Tablo 6'da, tüm aracı modellere ilişkin katsayılar ve güven aralıkları verilmektedir.

Şekil 6. Diğerleri yönelimlilik şema alanı ve aldatma eğilimi ilişkisinde ilişki doyumunun aracı rolü (Aracı Model 5)

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır; a diğerleri yönelimlilik şema alanının ilişki doyumu üzerindeki etkisi; b ilişki doyumunun aldatma eğilimi üzerindeki etkisi; c' diğerleri yönelimlilik şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi; c diğerleri yönelimlilik şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki toplam etkisi.

Tablo 6. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının aldatma eğilimi ile ilişkisinde ilişki doyumunun aracılık etkilerine ilişkin değerler

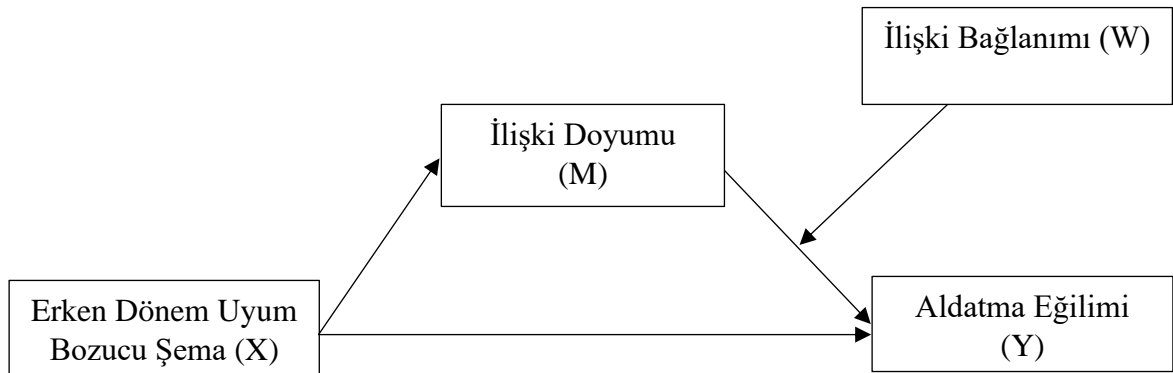
Aracı Modeller	Katsayılar		%95 BCA Güven Aralığı	
	B	SH	Düşük	Yüksek
Kopukluk→Doyum→Aldatma Eğilimi	.13	.03	.0695	.1945
Yüksek Standartlar→Doyum→Aldatma Eğilimi	.03	.06	-.0799	.1516
Zedelenmiş Sınırlar→Doyum→Aldatma Eğilimi	.16	.07	.0253	.3027
Zedelenmiş Otonomi→Doyum→Aldatma Eğilimi	.07	.02	.0295	.1149
Diğerleri Yönelimlilik→Doyum→Aldatma Eğilimi	.13	.05	.0351	.2252

Not. B= Standardize olmayan beta katsayısı, SH= Standart Hata, BCA= Bias corrected and accelerated

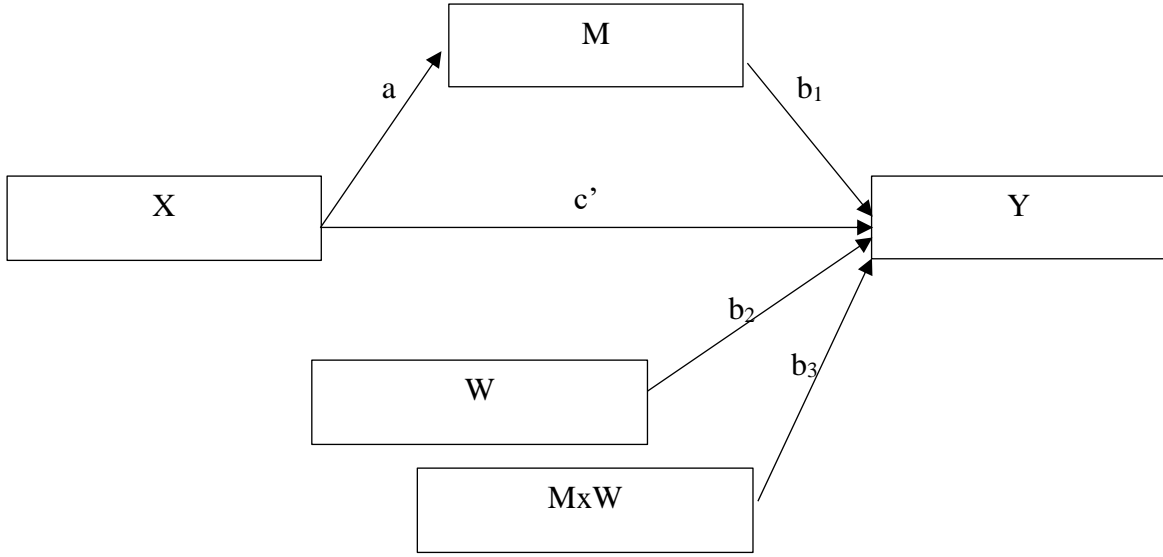
3.4. İlişki Bağlanımı Düzeyinin Aracı Modeller Üzerindeki Düzenleyici Etkisi (Durumsal Aracı Modeller/ Moderated Mediation Models)

Araştırmanın son hipotezini test etmek amacıyla ilişki bağlanımının düzenleyici olduğu durumsal aracı (moderated mediation) regresyon modeli kurulmuştur (Şekil 7.1 ve Şekil 7.2). Bu hipotez doğrultusunda erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ilişki doyumunu etkileyerek aldatma eğilimini yordamasında (aracı modellerde), ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisinin olup olmadığını belirlemek amacıyla, Hayes (2019) tarafından geliştirilen Process makrosu kullanılmıştır. Process modellerinden Model 14 kullanılarak durumsal aracı etki her bir şema alanı için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Bu modeller test edilirken, %95 güven aralığı ve 5000 yeniden örnekleme (resample) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemle göre durumsal aracılığın anlamlı olup olmadığı analiz sonucunda sunulan durumsal aracılık indeksine göre belirlenmektedir (Hayes, 2018). Bu indeksin anlamlı olması, düzenleyici değişkenin farklı seviyeleri için (düşük-orta-yüksek) hesaplanan aracı etkinin anlamlı düzeyde birbirinden farklılaştığına, dolayısıyla düzenlenen aracılığın anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Analizler güven aralıkları (bias corrected and accelerated confidence intervals) ile nokta tahminleri (b değerleri) hesaplanarak yürütülmüştür (Hayes, 2018). Buna göre, güven aralıklarının sıfır değerini içermiyor olması, bu modellerdeki durumsal aracılığın anlamlı olduğuna işaret etmektedir.

Şekil 7.1. İlişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi (Kuramsal Model)

Şekil 7.2. İlişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi (İstatistiksel Model)

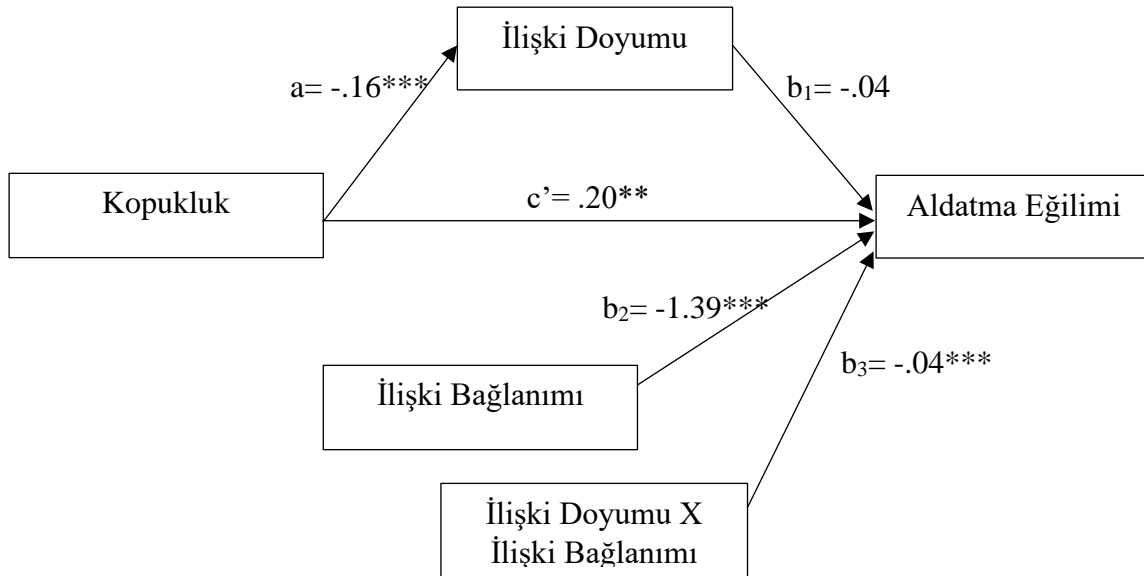
Not. X= bağımsız değişken, Y= bağımlı değişken, M= aracı değişken, W= düzenleyici değişken; a= X'in M üzerindeki etkisi, b_1 = W sıfır kabul edildiğinde M'nin Y üzerindeki etkisi, b_2 = M sıfır kabul edildiğinde W'nin Y üzerindeki etkisi, b_3 = M ve W'nin Y üzerindeki etkileşim etkisi, c' = X'in Y üzerindeki doğrudan (diğer değişkenlerin etkisi olmaksızın) etkisi.

İlk olarak kopukluk şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı aracı modelde (Aracı Model 1), ilişki bağlanımının düzenleyici-aracı etkisi analiz edilmiştir (Şekil 8). Başka bir deyişle kopukluk şema alanının (X), ilişki doyumu (aracı değişken, M) vasıtasıyla aldatma eğilimi (Y) üzerindeki dolaylı etkisinin, ilişki bağlanımına (W) bağlı olup olmadığı, yani durumsal aracılık rolü olup olmadığı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre kopukluğun ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi (a yolu) anlamlıdır ($B = -.16$, $p < .001$). Kopukluğun aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi (c' yolu) anlamlıdır ($B = .20$, $p < .01$). İlişki doyumunun, ilişki bağlanımının etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin (b_1 yolu) anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > .05$). İlişki bağlanımının, ilişki doyumunun etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisi (b_2 yolu) anlamlıdır ($B = -1.39$, $p < .001$).

İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının (M x W) aldatma eğilimi üzerindeki etkileşim etkisinin (b_3 yolu) anlamlı olduğu görülmektedir ($B = -.04$, $p < .001$). İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının etkileşim etkisinin anlamlılığına ilişkin durumsal aracılık indeksi (index of moderated mediation) incelendiğinde güven aralığında (confidence interval) 0 değerinin bulunmadığı, dolayısıyla etkileşim etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($b = .01$, %95 GA

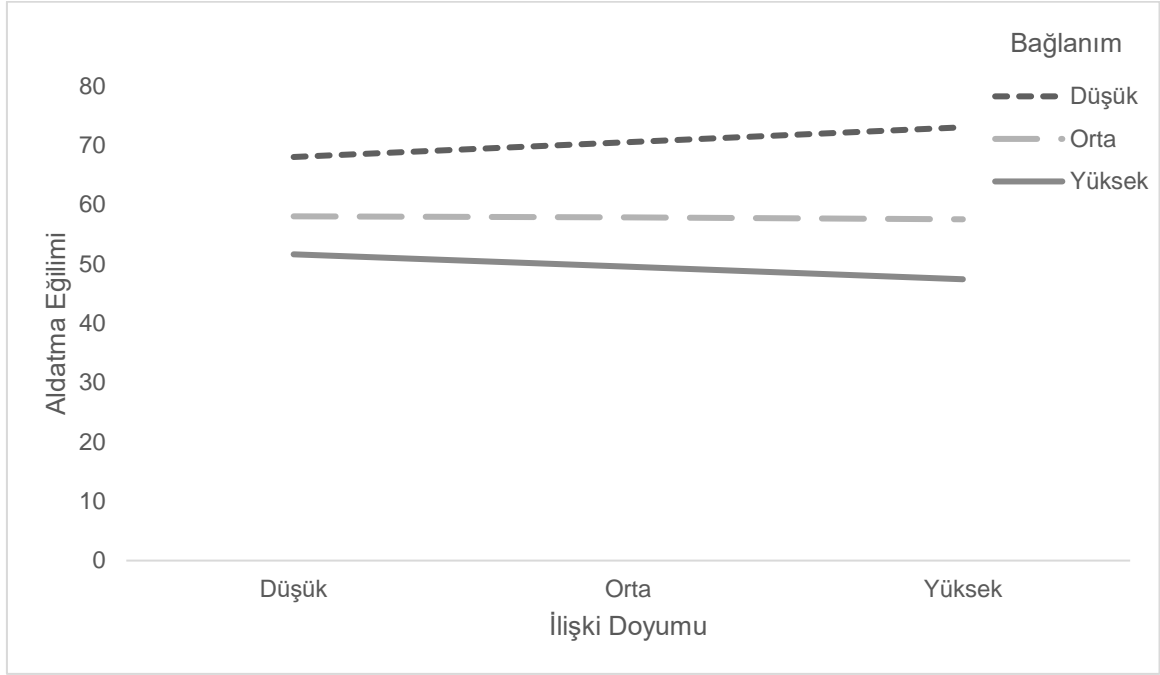
[.0029, .0116]). Durumsal aracılık indeksinin anlamlı olması, ilişki bağlanımının kopukluğun ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimine olan dolaylı etkisinde düzenleyici değişken olduğunu göstermektedir. Bootstrap sonuçlarına göre durumsal aracılık indeksi anlamlı olduğundan H₃ hipotezi kopukluk şema alanı için desteklenmiştir. Yapılan eğitim analizi neticesinde durumsal aracılık etkisi grafiksel olarak Şekil 9’da gösterilmiştir. Buna göre, ilişki bağlanımı düşük olduğunda (-9.161) kopukluğun ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır (b = -.06, %95 GA [-.1262, -.0048]). Ancak ilişki bağlanımı orta (.000) düzeyde (b = .01, %95 GA [-.0476, .0574]) veya yüksek (5.966) düzeyde (b = .05, %95 GA [-.0120, .1114]) olduğunda kopukluğun ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı değildir. Son olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($R^2 = .41$, $F_{(4,290)} = 50.66$, $p < .001$) bulgulanmıştır.

Şekil 8. Kopukluğun ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi

Not. *p < .05, **p < .01, ***p < .001; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır.

Şekil 9. İlişki bağlanım düzeyinin ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki düzenleyici rolü (Durumsal-Aracı Model 1 ve Durumsal-Aracı Model 4 için)

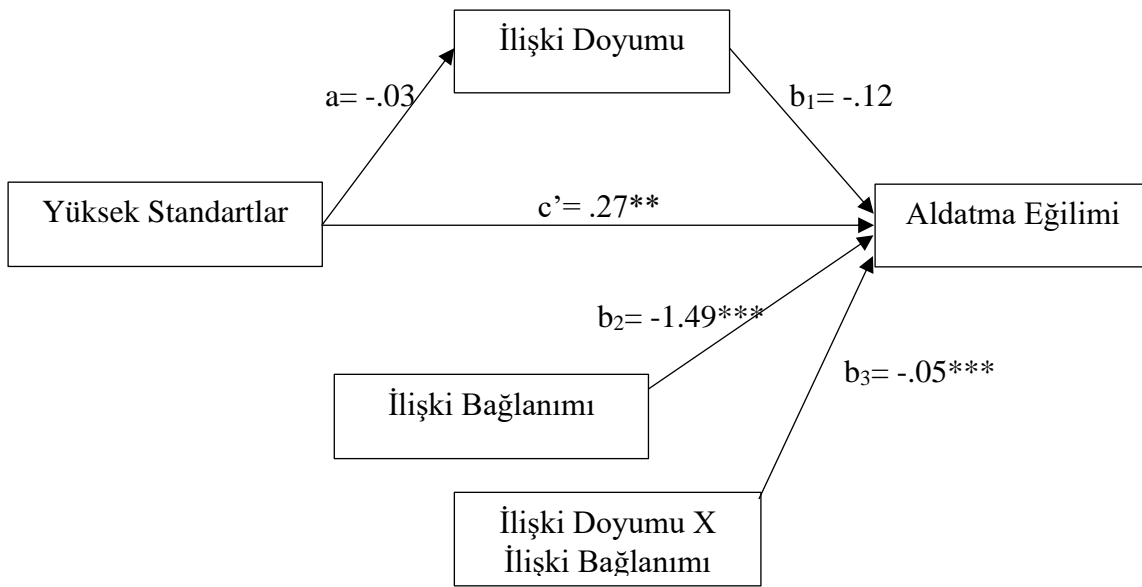

İkinci olarak yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı aracı modelde (Aracı Model 2), ilişki bağlanımının düzenleyici-aracı etkisi analiz edilmiştir (Şekil 9). Başka bir deyişle yüksek standartlar şema alanının (X), ilişki doyumu (aracı değişken, M) vasıtasıyla aldatma eğilimi (Y) üzerindeki dolaylı etkisinin, ilişki bağlanımına (W) bağlı olup olmadığı, yani durumsal aracılık rolü olup olmadığı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre yüksek standartların ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi (a yolu) anlamlı değildir ($p > .05$). Yüksek standartların aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi (c' yolu) anlamlıdır ($B = .27, p < .01$). İlişki doyumunun, ilişki bağlanımının etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin (b_1 yolu) anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > .05$). İlişki bağlanımının, ilişki doyumunun etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisi (b_2 yolu) anlamlıdır ($B = -.149, p < .001$).

İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının (M x W) aldatma eğilimi üzerindeki etkileşim etkisinin (b_3 yolu) anlamlı olduğu görülmektedir ($B = -.05, p < .001$). İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının etkileşim etkisinin anlamlılığına ilişkin durumsal aracılık indeksi (index of moderated mediation) incelendiğinde güven aralığında (confidence interval) 0 değerinin bulunduğu, dolayısıyla etkileşim etkisinin anlamsız olduğu görülmüştür ($b = .00, \%95$ GA

[-.0039, .0069]). Durumsal aracılık indeksinin anlamsız olması, ilişki bağlanımının yüksek standartların ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimine olan dolaylı etkisinde düzenleyici değişken olmadığını göstermektedir. Bootstrap sonuçlarına göre durumsal aracılık indeksi anlamsız olduğundan H_3 hipotezi yüksek standartlar şema alanı için desteklenmemiştir. Durumsal aracılık indeksi anlamlı çıkmadığından, ileri analizlere devam edilmemiştir. Son olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($R^2 = .40$, $F_{(4,290)} = 48.47$, $p < .001$) bulgulanmıştır.

Şekil 10. Yüksek standartların ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi

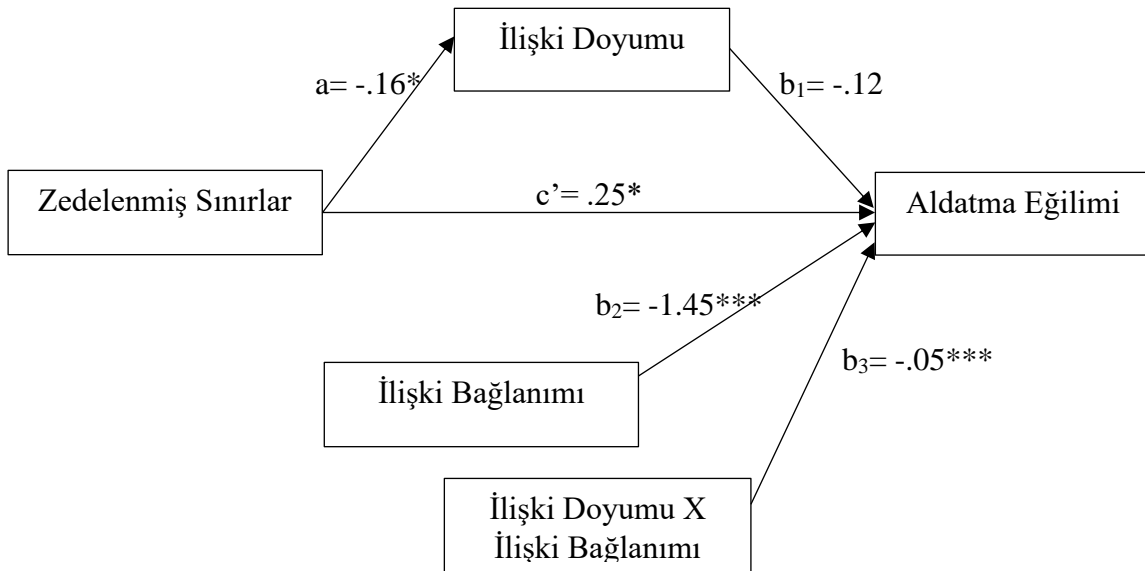
Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır.

Üçüncü olarak zedelenmiş sınırlar şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı aracı modelde (Aracı Model 3), ilişki bağlanımının düzenleyici-aracı etkisi analiz edilmiştir (Şekil 10). Başka bir deyişle zedelenmiş sınırlar şema alanının (X), aracı değişken (ilişki doyumu, M) vasıtasıyla aldatma eğilimi (Y) üzerindeki dolaylı etkisinin, ilişki bağlanımına (W) bağlı olup olmadığı, yani durumsal aracılık rolü olup olmadığı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre zedelenmiş sınırların ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi (a yolu) anlamlıdır ($B = -.16$, $p < .05$). Zedelenmiş sınırların aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi (c' yolu) anlamlıdır ($B = .25$, $p < .05$). İlişki doyumunun, ilişki bağlanımının etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin (b₁ yolu) anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > .05$). İlişki bağlanımının, ilişki

doyumunun etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisi (b_2 yolu) anlamlıdır ($B = -1.45, p < .001$).

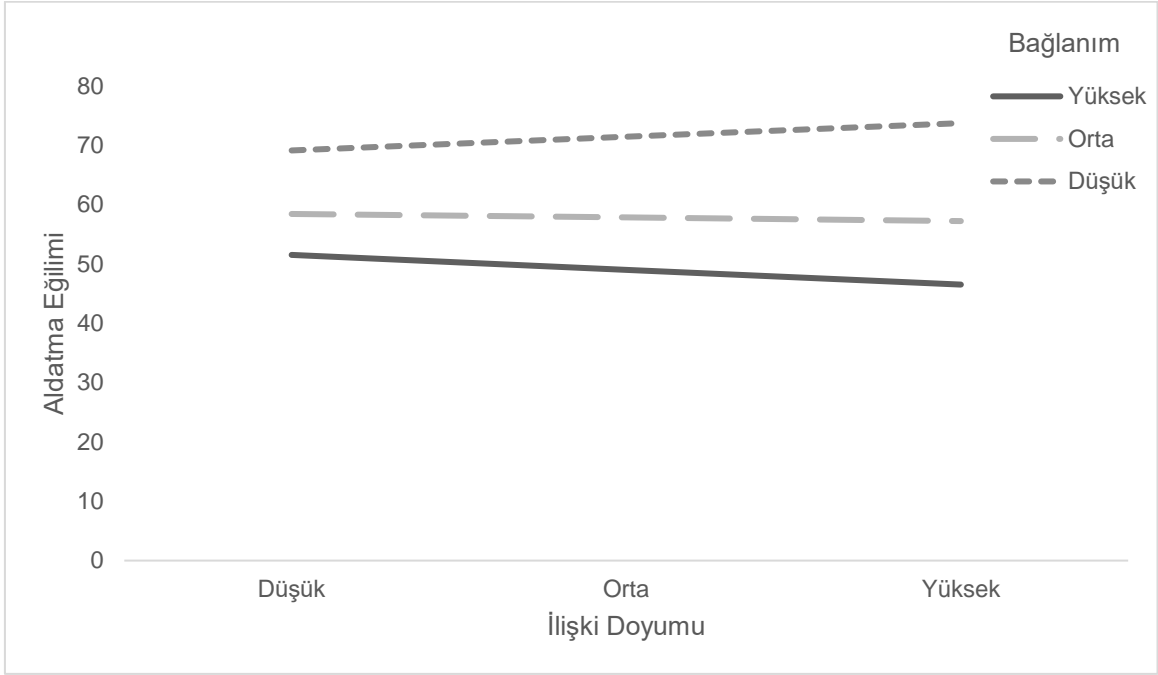
İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının (M x W) aldatma eğilimi üzerindeki etkileşim etkisinin (b_3 yolu) anlamlı olduğu görülmektedir ($B = -.05, p < .001$). İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının etkileşim etkisinin anlamlılığına ilişkin durumsal aracılık indeksi (index of moderated mediation) incelendiğinde güven aralığında (confidence interval) 0 değerinin bulunmadığı, dolayısıyla etkileşim etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($b = .01, \%95 \text{ GA } [.0009, .0152]$). Ancak yapılan eğim analizi neticesinde ilişki bağlanımının düşük, orta ve yüksek olmak üzere her üç düzeyinde de etkisi anlamsız olduğundan (düşük: $b = -.05, \%95 \text{ GA } [-.1338, .0057]$; orta: $b = .02, \%95 \text{ GA } [-.0392, .0852]$; yüksek: $b = .06, \%95 \text{ GA } [-.0020, .1617]$) H_3 hipotezi zedelenmiş sınırlar şema alanı için desteklenmemiştir. Yapılan eğim analizi grafiksel olarak Şekil 12’de gösterilmiştir. Son olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($R^2 = .39, F_{(4,290)} = 47.23, p < .001$) bulgulanmıştır.

Şekil 11. Zedelenmiş sınırların ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır.

Şekil 12. İlişki bağlanım düzeyinin ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki düzenleyici rolü (Durumsal-Aracı Model 3 ve Durumsal-Aracı Model 5 için)

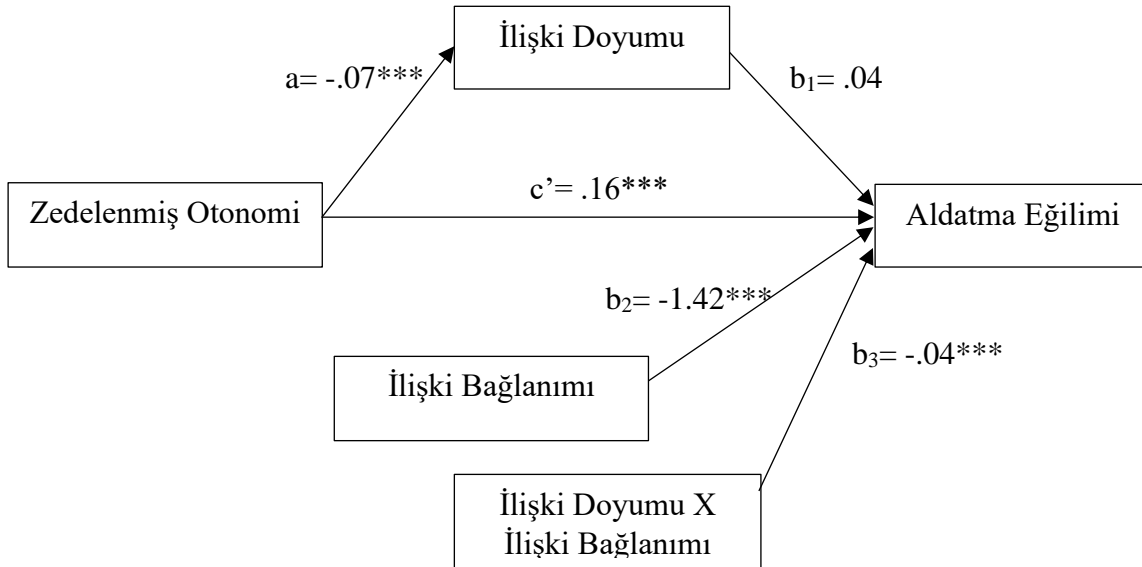

Dördüncü olarak zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı aracı modelde (Aracı Model 4), ilişki bağlanımının düzenleyici-aracı etkisi analiz edilmiştir (Şekil 11). Başka bir deyişle zedelenmiş otonomi şema alanının (X), aracı değişken (ilişki doyumu, M) vasıtasıyla aldatma eğilimi (Y) üzerindeki dolaylı etkisinin, ilişki bağlanımına (W) bağlı olup olmadığı, yani durumsal aracılık rolü olup olmadığı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre zedelenmiş otonominin ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi (a yolu) anlamlıdır ($B = -.07, p < .001$). Zedelenmiş sınırların aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi (c' yolu) anlamlıdır ($B = .16, p < .001$). İlişki doyumunun, ilişki bağlanımının etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin (b_1 yolu) anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > .05$). İlişki bağlanımının, ilişki doyumunun etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisi (b_2 yolu) anlamlıdır ($B = -1.42, p < .001$).

İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının (M x W) aldatma eğilimi üzerindeki etkileşim etkisinin (b_3 yolu) anlamlı olduğu görülmektedir ($B = -.04, p < .001$). İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının etkileşim etkisinin anlamlılığına ilişkin durumsal aracılık indeksi (index of moderated mediation) incelendiğinde güven aralığında (confidence interval) 0 değerinin bulunmadığı, dolayısıyla etkileşim etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($b = .00, \%95$ GA

[.0010, .0056]). Durumsal aracılık indeksinin anlamlı olması, ilişki bağlanımının zedelenmiş otonominin ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimine olan dolaylı etkisinde düzenleyici değişken olduğunu göstermektedir. Bootstrap sonuçlarına göre durumsal aracılık indeksi anlamlı olduğundan H₃ hipotezi zedelenmiş otonomi şema alanı için desteklenmiştir. Yapılan eğitim analizi neticesinde durumsal aracılık etkisi grafiksel olarak Şekil 9'da gösterilmiştir. Buna göre, ilişki bağlanımı düşük olduğunda zedelenmiş otonominin ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır (b = -.03, %95 GA [-.0598, -.0001]). Ancak ilişki bağlanımı orta (b = .00, %95 GA [-.0226, .0278]) veya yüksek (b = .02, %95 GA [-.0055, .0528]) olduğunda zedelenmiş otonominin ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı değildir. Son olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($R^2 = .42$, $F_{(4,290)} = 51.72$, $p < .001$) bulgulanmıştır.

Şekil 13. Zedelenmiş otonominin ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi

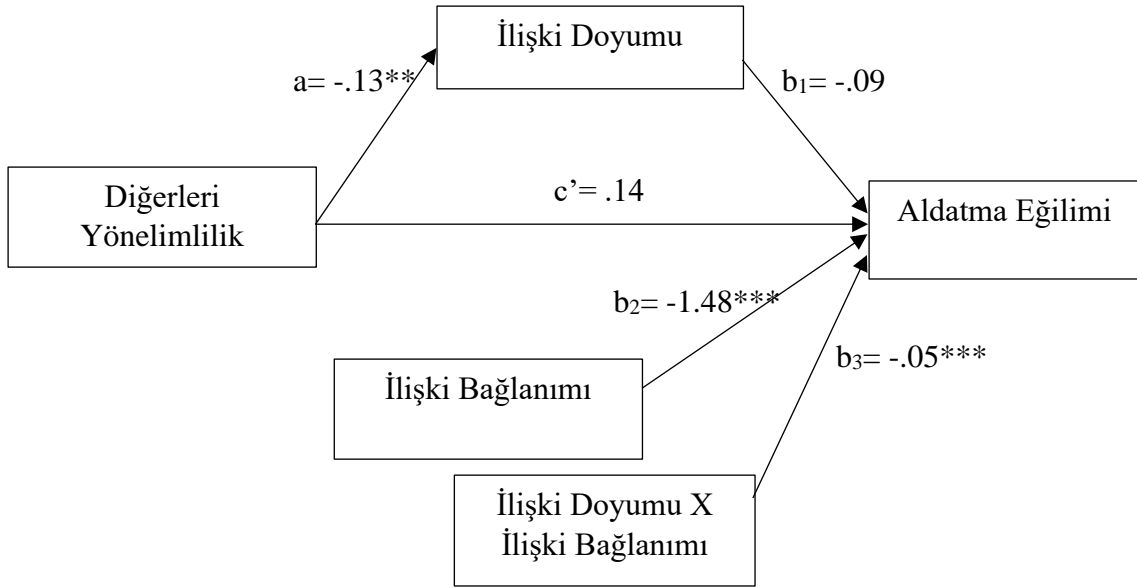
Not. *p < .05, **p < .01, ***p < .001; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır.

Son olarak diğerleri yönelimlilik şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı aracı modelde (Aracı Model 5), ilişki bağlanımının düzenleyici-aracı etkisi analiz edilmiştir (Şekil 12). Başka bir deyişle diğerleri yönelimlilik şema alanının (X), aracı değişken (ilişki doyumu, M) vasıtasıyla aldatma eğilimi (Y) üzerindeki dolaylı etkisinin, ilişki bağlanımına (W) bağlı olup olmadığı, yani durumsal aracılık rolü olup

olmadığı test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre diğerleri yönelimliliğin ilişki doyumu üzerindeki doğrudan etkisi (a yolu) anlamlıdır ($B = -.13, p < .01$). Diğerleri yönelimliliğin aldatma eğilimi üzerindeki doğrudan etkisi (c' yolu) anlamlı değildir ($p > .05$). İlişki doyumunun, ilişki bağlanımının etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin de (b_1 yolu) anlamlı olmadığı görülmüştür ($p > .05$). İlişki bağlanımının, ilişki doyumunun etkisi sıfır kabul edildiğinde aldatma eğilimi üzerindeki etkisi (b_2 yolu) anlamlıdır ($B = -.148, p < .001$).

İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının (M x W) aldatma eğilimi üzerindeki etkileşim etkisinin (b_3 yolu) anlamlı olduğu görülmektedir ($B = -.05, p < .001$). İlişki doyumu ve ilişki bağlanımının etkileşim etkisinin anlamlılığına ilişkin durumsal aracılık indeksi (index of moderated mediation) incelendiğinde güven aralığında (confidence interval) 0 değerinin bulunmadığı, dolayısıyla etkileşim etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür ($b = .01, \%95 \text{ GA } [.0015, .0109]$). Ancak yapılan eğitim analizi neticesinde ilişki bağlanımının düşük, orta ve yüksek olmak üzere her üç düzeyinde de etkisi anlamsız olduğundan (düşük: $b = -.04, \%95 \text{ GA } [-.1070, .0001]$; orta: $b = -.01, \%95 \text{ GA } [-.0342, .0560]$; yüksek: $b = .05, \%95 \text{ GA } [-.0028, .1074]$) H_3 hipotezi diğerleri yönelimlilik şema alanı için desteklenmemiştir. Yapılan eğitim analizi grafiksel olarak Şekil 12'de gösterilmiştir. Son olarak tüm modelin anlamlı olduğu ($R^2 = .39, F_{(4,290)} = 46.73, p < .001$) bulgulanmıştır. Tüm durumsal aracı modellere ilişkin katsayılar ve güven aralıkları Tablo 7'de verilmektedir.

Şekil 14. Diğerleri yönelimliliğin ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinde ilişki bağlanımı düzeyinin düzenleyici etkisi

Not. *p < .05, **p < .01, ***p < .001; Şekil üzerinde gösterilen bütün etkiler standardize olmayan beta katsayılarıdır.

Tablo 7. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının aldatma eğilimi ile ilişki doyumu üzerinden dolaylı ilişkisinde ilişki bağlanımının düzenleyici etkilerine ilişkin değerler

Durumsal Aracı Modeller	Katsayılar		%95 BCA Güven Aralığı	
	B	SH	Düşük	Yüksek
Kopukluk→Doyum→Aldatma Eğilimi	.01	.00	.0029	.0116
Yüksek Standartlar→Doyum→Aldatma Eğilimi	.00	.00	-.0039	.0069
Zedelenmiş Sınırlar→Doyum→Aldatma Eğilimi	.01	.00	.0009	.0152
Zedelenmiş Otonomi→Doyum→Aldatma Eğilimi	.00	.00	.0010	.0056
Diğerleri Yönelimlilik→Doyum→Aldatma Eğilimi	.01	.00	.0015	.0109

Not. B= Standardize olmayan beta katsayısı, SH= Standart Hata, BCA= Bias corrected and accelerated

4. BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu çalışmada, en az 6 aydır devam etmekte olan bir romantik ilişki içerisinde bulunan, 20-60 yaş aralığındaki bireylerin oluşturduğu örnekleme, bireylerin erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumu düzeyleri, ilişki bağlanımı düzeyleri ve aldatma eğilimi düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Daha açıkça belirtmek gerekirse, bireylerin baskın olan erken dönem uyum bozucu şema alanlarının, mevcut romantik ilişkilerinden aldıkları doyum aracılığıyla aldatmaya olan eğilimlerini yordayıp yordamadığı ve bu aracı ilişkide, mevcut romantik ilişkilerine bağlanım düzeylerinin durumsal aracı rolünün olup olmadığı araştırılmıştır.

Bu bölümde ilk olarak çalışmanın değişkenleri arasındaki korelasyonlara ilişkin bulguların tartışılması ele alınacaktır. İkinci olarak erken dönem uyum bozucu şema alanları ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide ilişki doyumunun aracı rolüne ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilecektir. Üçüncü olarak, ilişki bağlanımı düzeylerinin, bahsi geçen aracı modeller üzerindeki düzenleyici (durumsal-aracı) etkisine ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilecektir. Sonrasında ise, araştırmanın sonucuna, klinik uygulamada yarar sağlayabilecek çıkarımlarına, sınırlılıklarına ve gelecekteki çalışmalar için önerilere ilişkin bilgiler aktarılacaktır.

4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları, İlişki Doyumu, İlişki Bağlanımı ve Aldatma Eğilimi Arasındaki Korelasyonlara İlişkin Bulguların Tartışılması

Tartışmanın bu bölümünde araştırmanın değişkenleri arasındaki korelasyonlara dair bulgular ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmıştır.

Erken dönem uyum bozucu şema alanları ile ilişki doyumu arasındaki korelasyonlar incelendiğinde kopukluk, zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik şema alanları ile ilişki doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, yalnızca yüksek standartlar şema alanı ile ilişki doyumu arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur. İlgili alanyazın incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemaların ilişki doyumu ile negatif yönde anlamlı ilişkisinin olması, Young ve Gluhoski (1997) tarafından ortaya koyulan model tarafından da desteklenmektedir. Bu modele göre evlilikte eşler ilişkiye erken dönemlerde oluşmuş şemalarını getirmekle birlikte mevcut ilişkilerinde de birtakım şemalar

geliştirmektedirler. Erken dönem uyum bozucu şemalarının ihtiyaçları mevcut ilişkilerinde karşılanmadığı takdirde veya erken dönem uyum bozucu şemaları mevcut ilişkilerinde gelişen şemalarla çeliştiği takdirde eşler arasında anlaşmazlıklar çıkabilmekte, bu da doyurucu olmayan ilişkilerin yaşanmasına neden olabilmektedir. Buna ek olarak, erken dönem uyum bozucu şemalar, gerçekliğin deneyimlenme biçimini etkileyen kalıplardır ve ilişki bağlamında ortaya çıkan olaylara verilen tepkileri şekillendirdikleri için çiftler arasında çatışmalara sebep olabilmektedir (Young ve diğerleri, 2003; Dattilio, 2005). Bu çatışmaların ilişki doyumunu düşürebileceği gibi şemaların etkisiyle ortaya çıkan partnere dair negatif değerlendirmelerin de ilişki doyumunu düşürebileceği görülmektedir (Sacco ve Phares, 2001).

Mevcut çalışmada yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumu ile anlamlı bir ilişki göstermemesi ise beklenmedik bir sonuç olup, yüksek standartlar şema alanı baskın olan bireylerin utanç veya ayıplanmayı önlemek amacıyla fazlasıyla yüksek içselleştirilmiş standartlar geliştirip bunlara ulaşmayı hedeflemesi ile (yüksek standartlar şeması) ve başkalarının takdirini kazanmayı hedeflemesi ile (onay arayıcılık şeması) açıklanabilir (Young ve diğerleri, 2003). Şöyle ki, yüksek standartlar şeması, katı kurallar ve -meli/-malı'ların hayatın pek çok alanında -gerçek dışı yüksek ahlaki, kültürel veya dini standartlar da dahil olmak üzere- baskın olması olarak kendini göstermektedir. Onay arayıcılık şemasına sahip bireylerin ise özsaygısı kendi tepkilerinden ziyade başkalarının onlar hakkındaki tepkilerine bağlıdır (Young ve diğerleri, 2003). Bu özellikler yüksek standartlar şema alanı baskın olan bireylerin ilişkiden aldığı doyumu yanlış bir şekilde değerlendirmiş olabileceğini düşündürmektedir. Başka bir deyişle, bir öz bildirim ölçeği olarak verilen ilişki doyumu ölçeğinde yüksek standartlar şema alanı baskın bireylerin sosyal istenirlik yanlılığından daha fazla etkilenmiş olabileceği, bu durumun da şema alanı ile ilişki doyumu arasındaki ilişkinin anlamsız çıkmasıyla sonuçlanmış olabileceği düşünülmektedir. Alanyazında benzer bir şekilde Campbell (2002), yüksek standartlar şema alanını oluşturan onay arayıcılık ve yüksek standartlar şemalarının ilişki doyumu ile anlamlı bir ilişkisi olmadığını bulgulamıştır.

Erken dönem uyum bozucu şema alanları ile ilişki bağlanımı arasındaki korelasyonlar incelendiğinde kopukluk, zedelenmiş sınırlar ve zedelenmiş otonomi şema alanları ile ilişki bağlanımı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik ile ilişki bağlanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bu da, alanyazındaki erken dönem uyum bozucu şemalar ile ilişki

bağlanımı arasındaki ilişkilere odaklanan araştırmalar göz önünde bulundurulduğunda beklenmedik bir bulgu olarak değerlendirilebilir.

Young, Klosko ve Weishaar (2003), erken dönem uyum bozucu şemaların yakın ilişkilere bir yansıması olarak “şema kimyası” kavramını ortaya koymuşlardır. Buna göre kişiler, erken dönem uyum bozucu şemalarını tetikleyen kişileri daha çekici bulmakta, ilişki için bu kişileri tercih etmekte ve bu kişilerle ilişkilerini sürdürmektedir. Sürdürülen bu ilişki eşlerin temel ihtiyacını karşılamadığında kişiler önceden var olan şemalarının içerisine hapsoldüklerini hissedebilmekte; bu durumda eşleriyle şemaları bakımından bir uyum içerisinde oldukları halde ilişkide herhangi bir gelişim ya da ilişkiden kaçış mümkün olmamaktadır (Simeone-DiFrancesco ve diğerleri, 2015). Bu durum, iyi ya da kötü bir ilişkiyi devam ettirme motivasyonu olan ilişki bağlanımı kavramı ile benzerlik göstermektedir.

İlgili alanyazın incelendiğinde, erken dönem uyum bozucu şemaların ilişki bağlanımı ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir (Mohammadi ve Soleymani, 2017; Şahin, 2015). Beş şema alanı da ilişki bağlanımı ile pozitif yönde anlamlı ilişki göstermekte olup ilişki bağlanımı ile en güçlü ilişkiyi gösteren şema alanı zedelenmiş özerklik ve başarısızlık olarak tespit edilmiştir (Mohammadi ve Soleymani, 2017). Benzer bir şekilde Şahin (2015), erken dönem uyum bozucu şemalar ile ilişki istikrarı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, onay arayıcılık ve cezalandırıcılık şemaları ile ilişki istikrarı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Mevcut çalışmada ise ilişki bağlanımı ile üç şema alanının (kopukluk, zedelenmiş sınırlar ve zedelenmiş otonomi) anlamlı ilişki göstermekte olduğu, ancak bu ilişkinin alanyazınla uyumsuz bir biçimde negatif yönde olduğu görülmektedir. Bu uyumsuzluğun, çalışmanın örnekleminin büyük bir kısmının 30 yaş altı genç yetişkinlerden oluşmasından kaynaklanmış olabileceği düşünülmektedir. Arnett’in (2000) beliren yetişkinlik kuramına göre 18-25 yaş dönemi, bireyin bir başkasıyla istikrarlı bir ilişki kurmaya odaklanmaktan ziyade kendisine odaklandığı bir keşif dönemi olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu yaş grubundaki bireylerin tek bir ilişkiye bağlanım göstermek yerine birden çok romantik ilişkiyi artarda deneyimlemesi daha olası görünmektedir (Rauer ve diğerleri, 2013). İlerleyen yaşlara kıyasla bu yaş grubunun genel olarak daha düşük ilişki bağlanımı gösteriyor olmasının, araştırmanın bulgularının alanyazın ile tutarsız olmasına yol açmış olabileceği düşünülmektedir.

Bulguların alanyazın ile uyumsuzluk göstermesinde bir başka sebep olarak, mevcut araştırmada ilişki bağlanımını ölçmek için kullanılan ölçeğin etkili olmuş olabileceği düşünölmektedir. şöyle ki, mevcut araştırmada katılımcıların ilişki bağlanım düzeylerini ölçmek için İlişki İstikrarı Ölçeği'nin bağlanım alt ölçeği kullanılmıştır. İlişki İstikrarı Ölçeği, daha önce bahsedilen Rusbult'un Yatırım Modeline (1980) dayanarak geliştirilmiştir ve bu modele göre ilişkinin üç elementinin birleşimi, bireyin ilişkiye bağlanımını arttırmaktadır: yüksek ilişki doyumu, yüksek ilişki yatırımı, seçeneklerin niteliğinin olumsuz değerlendirilmesi (Rusbult, 1980). Ölçek ise ilişki bağlanımını belirlemek amacıyla üç faktörlü (ilişki doyumu, seçeneklerin niteliğini değerlendirme, ilişki yatırımı) olarak kullanılabilen gibi, bağlanım ölçeğinin tek başına kullanılmasının da tamamen uygun olduğu ifade edilmiştir (Rusbult ve diğerleri, 1998; Büyükşahin, Hasta ve Hovardaoğlu, 2005). Mevcut çalışmada bağlanım ölçeği tek başına kullanılmış olup ilgili alanyazındaki araştırmalarda ilişki istikrarının üç faktörlü olarak değerlendirildiği görölmektedir. Mevcut alışma ile alanyazındaki çalışmaların bulguları arasındaki farklılığın kaynağının ölçüm yöntemindeki bu farklılık olabileceği düşünölmektedir. Ayrıca yatırım modeli kuramsal bağlamda değerlendirildiğinde bu ölçeğin mevcut araştırmada kullanımının, bağlanımın ilişki doyumunu da kapsayan bir kavram olması sebebiyle, ilişki bağlanımı ve ilişki doyumunu arasında pozitif yönde yüksek korelasyon bulunmasına ve erken dönem uyum bozucu şema alanları ile ise beklenenin aksine negatif yönde korelasyonlar bulunmasına yol açmış olabileceği düşünölmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şema alanları ile aldatma eğilimi arasındaki korelasyonlar incelendiğinde beş şema alanının tamamı aldatma eğilimi ile anlamlı düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Bu bulgu, erken dönem uyum bozucu şemaların karşılanmamış güçlü bir ihtiyacı simgelediği ve bireylerin ilişkilerinde çaresizliğe düştüğünde rahatlatılmayı başka yerde aramalarına sebep olduğu (Simeone-DiFrancesco ve diğerleri, 2015) göz önünde bulundurulduğunda anlam ifade etmektedir. Buna rağmen alanyazında bu konuda yürütölmüş deneysel çalışmalar oldukça sınırlıdır. Tortamış (2014) kadınlarda kopukluk, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik ile aldatma eğilimi arasında; erkeklerde kopukluk ve zedelenmiş otonomi ile aldatma eğilimi arasında pozitif yönde anlamlı korelasyon bulmuştur. Bu konuda daha detaylı tartışmaya 4.2. bölümde yer verilmiştir.

Aldatma eğilimi ile ilişki doyumu ve ilişki bağlanımı arasındaki korelasyonlar incelendiğinde, aldatma eğiliminin her iki değişkenle de negatif yönde ve anlamlı ilişki içerisinde olduğu görülmüştür. Son olarak ilişki doyumu ile ilişki bağlanımı arasındaki ilişkinin pozitif yönde ve anlamlı düzeyde olduğu görülmüştür. Bu bulgular, ilgili alanyazın ile paralellik göstermektedir.

Öncelikle, alanyazında aldatma eğilimiyle tutarlı bir şekilde negatif yönde ilişkili bulunan değişkenlerin başında ilişki doyumu gelmektedir (Thompson, 1983). Atkins, Baucom ve Jacobson'un araştırmasında (2001), ilişkilerinde mutlu olmadığını belirten katılımcıların mutlu olduğunu belirten katılımcılara kıyasla dört kat daha fazla evlilik dışı ilişki rapor ettiği bulgulanmıştır. Buna ek olarak Buss ve Shackelford (1997), evliliklerinde mutlu olmayan bireylerin kendi aldatma eğilimlerini yüksek olarak raporlamasının yanısıra, partnerlerinin de aldatma eğilimlerini yüksek olarak raporladıklarını tespit etmiştir. Ancak bu çalışmaların nedensellik belirtmediği, ilişki doyumunun aldatma eğilimini etkileyebileceği gibi aldatma eğiliminin veya fiili bir aldatmanın da ilişkideki doyumu etkileyebileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Previti ve Amato (2004), aldatma alanyazınında nadiren karşılaşılan 17 yıl süren boylamsal bir çalışma yürütmüş ve ilişki doyumu ile aldatma eğilimi ilişkisinin çift yönlülüğüne dikkat çekmiştir.

İlişki doyumunun yanısıra, ilişki bağlanımı da aldatma eğilimi ile birlikte sıklıkla çalışılan değişkenlerden biri olup tutarlı bir şekilde aldatma eğilimi ile negatif ilişkili bulunmuştur. İlişki bağlanımını en iyi açıklayan ve alanyazında en çok kabul gören modellerden biri olan yatırım modeli (Rusbult, 1980), bağlanımın hem ilişki doyumu ile hem de aldatma eğilimi ile ilişkisine ışık tutmaktadır. Yatırım modeline göre bireylerin ilişkiden aldıkları doyum arttıkça ve ilişkiye yaptıkları yatırım arttıkça, partnerleri dışındaki seçeneklerin niteliğini ise daha olumsuz değerlendirdikçe bireylerin ilişkilerine bağlanımları artmaktadır (Rusbult, 1980). Buna göre ilişki bağlanımı ile ilişki doyumunun pozitif yönde bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Bu model, pek çok araştırma tarafından desteklenmiştir (Rusbult, 1983; Pistole, Clark, ve Tubbs, 1995; Johnson, Caughlin, ve Huston, 1999; Gaertner ve Foshee, 1999; Drigotas, Safstrom, ve Gentilia, 1999; İlhan ve Işık, 2017) Üstelik Rusbult'un yatırım modeline ilişkin yapılan bir meta-analiz çalışmasında ele alınan araştırmaların bulguları, yatırım modeli değişkenleri arasından ilişki bağlanımı ile en yüksek korelasyonu ilişki doyumunun gösterdiğini vurgulamaktadır (Le ve Agnew, 2003). Yatırım modeli ile aldatma eğilimini açıklamayı amaçlayan pek çok çalışma da düşük ilişki bağlanımının aldatma ile ilişkili olduğunu ortaya

koymuştur (Drigotas, Safstrom, ve Gentilia, 1999; Fricker, 2006; Dowd, 2012). Bağlanım, doyum ve aldatma eğiliminin bir sentezi niteliğinde bir bulgu olarak Dowd (2012), aldatan, aldatılan ve ilişkiye dahil olan üçüncü bireylerin katılımcı olduğu çalışmasında, bireyin birincil ilişkisinden aldığı doyumun düşük olmasının bu ilişkiye bağlanımını düşürmesinin yanısıra, üçüncü kişiyle yaşadığı ilişkiden aldığı doyumun yüksek olmasının da bu yeni ilişkiye bağlanımını arttırdığını bulgulamıştır. Bu da bireyin üçüncü kişiyle yaşadığı doyum verici ilişkinin birincil ilişkisine bağlanımını daha da hızlı bir şekilde düşüreceği ve aldatma ilişkisinin sürebileceği anlamına gelebilir.

4.2. Erken Dönem Uyum Bozucu şema Alanları ile Aldatma Eğilimi Arasındaki İlişkide İlişi Doyumunun Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada, erken dönem uyum bozucu şema alanları ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide ilişi doyumunun aracı bir rol oynayıp oynamadığı araştırılmıştır. Tartışmanın bu bölümünde, bahsi geçen aracılık ilişkisine dair bulgular tartışılacaktır.

Araştırma bulguları ilk olarak kopukluk şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ilişi doyumunun aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Kopukluk şema alanının ilişi doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırdığı görölmektedir. Duygusal yoksunluk, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma ve kusurluluk şemalarını içeren kopukluk şema alanı, güvenli bağlanma temel ihtiyacının karşılanmamasından kaynağını almaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Bu şemalar tek tek ele alındığında, ilk olarak duygusal yoksunluk şeması bireylerde sıcaklık, güven, sevgi, anlaşılma gibi gereksinimlerinin karşılanmayacağına ilişkin beklentiler yaratır ve bu şemayı yoğun olarak deneyimleyen bireyler sevildiklerini algılayamaz ya da buna inanmazlar (Young ve diğerleri, 2003). Mevcut ilişkilerinde çocukluklarında da olduğu gibi ilgiden yoksun bırakıldıklarını hissedebilirler. Dolayısıyla ilişkileri doyum verici bir hal olmaktan çıkar. Yakın ve doyum verici ilişkiler kurmakta başarılı olamayan birey partneriyle olan yakın ilişkisinden kaçınma yolunu seçip yüzeysel ve soğuk ilişkiler kurmaya yönelebilir. İkinci olarak sosyal izolasyon/güvensizlik şeması baskın olan bireyler diğer insanlardan farklı olduklarını ve herhangi bir topluluğa ya da gruba ait olmadıklarını hissederler (Young ve diğerleri, 2003). Grup kimliği geliştirmenin (group identification), yani bireylerin kendilerini etkileşim içerisindeki bir grubun üyesi olarak tanımlamasının yaşam doyumunu arttırdığı, bireylerin kendilerini bir üyesi olarak gördükleri grupların sayısı arttıka doyumun da arttığı bulgulanmıştır (Wakefield ve diğerleri, 2016). Benzer bir sonucun ilişi doyumunu için de

geçerli olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla sosyal izolasyon/güvensizlik şemasına sahip bireylerin ilişki doyumlarının düşük olması olasıdır. Buna ek olarak bu bireylerin bir gruba ait hissetmek amacıyla, şema aşırı telafisine giderek o grubun beklentilerine uygun bir şekilde davranması beklenebilir. Bu da özellikle de çevrelerindeki insanların aldatma ile ilgili tutumları olumluysa aldatma eğilimini arttıracaktır. Üçüncü olarak duyguları bastırma şeması bireylerde öfke ve saldırganlığın ketlenmesi, haz ve şefkat gibi olumlu dürtülerin ketlenmesi, duygu ve gereksinimlerin veya incinebilirliklerin ifadesinin ketlenmesi ve/veya duyguların görmezden gelinerek akılcı yaklaşıma aşırı vurgu yapma olarak kendini göstermektedir (Young ve diğerleri, 2003). Roediger, Behary ve Zarbock (2018), bireyler arasındaki yakınlığın ve bağlanmanın, incinebilirliğe ilgiyle yanıt verildiğinde oluştuğunu dile getirmiştir. Ancak duyguları bastırma şemasına sahip bireyler, en başta yakınlığı sağlayacak incinebilirliklerini ifade etmemektedirler. Bu durumda ilişki doyumlarının düşük olması ve ketledikleri haz gibi olumlu duyguları başka kaynaklardan sağlama eğilimine girmeleri olası görünmektedir. Bu alandaki dördüncü ve son şema olan kusurluluk, bireyin kendisini kusurlu, kötü, istenmeyen, aşağılık, yararsız biri olarak hissetmesine ve insanların gerçek benliğini öğrenmeleri halinde kendisini sevmeyeceğine inanmasına yol açar (Young ve diğerleri, 2003). Bu durum gerçek benliklerini partnerlerinden saklamalarıyla, yakınlık kuramamalarıyla ve dolayısıyla doyumunu düşük ilişkilerle sonuçlanacaktır. Dahası, bu bireylerin kusurluluk inançlarıyla başa çıkabilmek adına gerçek benliklerini sakladıkları sahte ilişkilere yönelebileceği, bunun da aldatma eğiliminin artmasında bir sebep olabileceği düşünülmektedir.

Kopukluk şema alanının ilişki doyumunu ve aldatma eğilimi ile en yüksek korelasyon gösteren şema alanı olduğu ve aldatma eğiliminde ilişki doyumunu aracılığıyla açıklanan en yüksek varyansın kopukluk şema alanı ile sağlandığı görülmektedir. Buna ek olarak ilişki doyumunun aracılık etkisinin tam standardize etki büyüklüğünün en yüksek olduğu model de yine kopukluk şema alanının aldatma eğilimini yordadığı modeldir. Kopukluk şema alanının doğrudan güvenli bağlanma temel ihtiyacı ile ilişkili olmasının bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülen bu bulgular, bu şema alanının potansiyel olarak yakın ilişkilerde belki de en büyük zorluklara yol açabilecek şemaları kapsıyor olabileceğini düşündürmektedir. Young ve diğerleri (2003) bu görüşle paralel olarak kopukluk şema alanındaki şemalara sahip danışanlarının (özellikle duygusal yoksunluk, duyguları bastırma ve kusurluluk) çoğunlukla en çok hasara uğramış danışanlar olduğunu, pek çoğunun travmatik bir çocukluk deneyimlediğini ve yetişkinliklerinde ise kendilerine zarar verici bir

ilişkiden bir diğerine pervasızca geçiş yapma veya yakın ilişkilerden toptan kaçınma eğilimleri olduğunu ifade etmiştir.

Araştırma bulguları yüksek standartlar şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide ilişki doyumunun aracılık rolünün olmadığını göstermektedir. Yüksek standartlar şema alanı ilişki doyumunu anlamlı düzeyde yordamamaktadır ve ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimine dolaylı etkisi anlamsızdır. Ancak aldatma eğilimi üzerindeki toplam etkisi anlamlı düzeydedir. Yüksek standartlar ve onay arayıcılık şemalarını içeren yüksek standartlar şema alanı, kendiliğindenlik ve oyun temel ihtiyacının karşılanmamasından kaynağını almaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Birey kendiliğinden ortaya çıkan duyguları ve dürtüleri bastırma eğiliminde olmakta; mutluluk, sağlık veya yakın ilişkiler pahasına da olsa başarı ve ahlakla ilgili katı veya içselleştirilmiş kurallara aşırı düzeyde uymaya çabalamaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Bu tanımlar doğrultusunda ve alanyazındaki araştırmalara dayanarak mutluluğunu bastırmanın düşük ilişki doyumuyla sonuçlanacağı ancak katı içselleştirilmiş kurallara uymanın aldatma eğilimini düşüreceği daha beklendik bir sonuç olabileceken mevcut araştırmanın bulguları yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumu ile ilişkisinin anlamsız olduğunu ve aldatma eğilimini ise arttırdığını göstermektedir. Bu beklenmedik bulgu, şema ile başa çıkma biçimlerinden aşırı telafi ile açıklanabilir. Aşırı telafi bireyin şemasının tam zıttı şekilde düşünerek, hissederek ve davranarak karşı atak yapması olarak düşünülebilir (Young ve diğerleri, 2003). Örneğin yüksek standartlar şema tesliminde birey içselleştirdiği katı kurallara sıkı bir şekilde uymaya çabalarken şema aşırı telafisinde birey tam aksine bu katı kuralları yıkmaya ve şemasıyla çelişen bir şekilde davranmaya çabalayabilmektedir. Dolayısıyla aldatmanın katı ahlak kurallarına ters düştüğü düşünülürse, yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimini arttırmasının, ilişki doyumunu düşürmesinden ziyade aşırı telafi modunun aktive olması aracılığıyla olabileceği düşünülmektedir.

Yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimini arttırması ancak bunu ilişki doyumu aracılığıyla gerçekleştirmemesinin sebeplerinden bir diğeri, bu şema alanındaki şemalara sahip bireylerin her zaman en mükemmele ulaşmak istemeleri (yüksek standartlar şeması) veya statü arayışı içerisinde oldukları için daha güzel, daha genç, daha başarılı, daha zengin partner arayışında bulunmaları (onay arayıcılık) olabilir. Bu her zaman mevcut ilişkilerinden aldıkları doyumunun düşük olacağı anlamına gelmek zorunda değildir. İlişkilerinden aldıkları doyum yüksek bile olsa toplum içerisindeki kendi imajlarından (onay

arayıcılık) veya olmayı hedefledikleri noktadan (yüksek standartlar) memnun olmadıkları için aldatma yolunu seçebilirler.

Bu bulguların bir diğer açıklaması ise, yüksek standartlar şema alanının karşılanmamış temel ihtiyacı ile ilişkilidir. Çocukluklarından bu yana oyun oynamaya ve mutluluğu kovalamaya teşvik edilmemiş olan bu bireyler (Young ve diğerleri, 2003), şema kimyasının da etkisiyle bu ihtiyaçlarını karşılamayacak partnerler seçme eğiliminde olabilir. Alışlagelen bir hayatı yaşamaya devam etmekte olduklarından ilişkilerini doyumu düşük olarak değerlendirmeseler bile şemalarının etkisiyle aldatma eğilimleri artabilmektedir. Dolayısıyla yüksek standartlar şema alanı baskın olan bireylerin aldatma eğilimlerinin yüksek olmasına aracılık eden başka etmenler olabilir.

Araştırma bulguları zedelenmiş sınırlar şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ilişki doyumunun aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Zedelenmiş sınırlar şema alanının ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırdığı görülmektedir. Ayrıcalıklılık/ Yetersiz Özdenetim şemasını içeren zedelenmiş sınırlar şema alanı, gerçekçi sınırlar ve öz disiplin temel ihtiyacının karşılanmamasından kaynağını almaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Bu şema alanı baskın bireyler başkalarının haklarına saygı duymada, iş birliğinde, taahhütleri yerine getirmede veya uzun vadeli planları yerine getirmede zorluklar yaşayabilmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Öz denetim sağlamada yetersiz olan bu bireyler duygu ve dürtülerinin ifadesini düzenleyemez, sorumluluktan ve anlaşmazlıktan kaçınma yolunu tercih ederler (Young ve diğerleri, 2003). Dolayısıyla romantik ilişkilerinde de partnerleriyle yaşayacakları çatışmalar çözümlenmeyecek ve bu da beraberinde her iki partner için de ilişki doyumunu düşürecektir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde, zedelenmiş sınırlar şema alanı baskın olan bireylerin partnerleriyle ilişkilerinde sadakat problemleri yaşamaları da fazlasıyla açıklanabilir olmaktadır. Zira bu bireyler doyumu düşük bir ilişki içerisindeyken aldatmayı kendilerine hak görebilir ve aslında aldatmayı kendi içlerinde normalleştirebilirler.

Aldatma eğilimini ilişki doyumu üzerinden açıklayan modeller içerisinde doğrudan etkinin en yüksek olduğu şema alanının zedelenmiş sınırlar olduğu görülmektedir. Bu da, zedelenmiş sınırlar şema alanının ilişki doyumunu düşürmekten bağımsız olarak da aldatma eğiliminde artışa sebep olabilecek özellikleri olduğuna işaret etmektedir. Örneğin bu şema alanının bir özelliği olan dürtüleri kontrol etmede yetersizlik, daha çok dürtü bağlantılı olan

cinsellik içerikli aldatmaların bu grupta duygusal aldatmalara oranla daha baskın olarak görülebileceği ihtimalini düşündürmektedir.

Araştırma bulguları zedelenmiş otonomi şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ilişki doyumunun aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırdığı görülmektedir. İç içe geçme/bağımlılık, terk edilme, başarısızlık, karamsarlık ve tehditler karşısında dayanıksızlık şemalarını içeren zedelenmiş otonomi şema alanı, otonomi, yeterlilik ve kimlik algısı temel ihtiyacının karşılanmamasından kaynağını almaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Bu şemalara bakıldığında aldatma eğilimi ile bağlantılı gözükmeseler de daha detaylı incelendiğinde bağlantılar anlam kazanmaktadır. Örneğin terk edilme şeması ele alınacak olursa, bu şemaya sahip bireyler partnerlerinin duygusal destek, yakınlık, güç veya koruma sağlamaya devam etmeyeceğine; çünkü partnerlerinin güvenilmez, dengesiz ve öngörülemez olduğuna, aniden öleceğine veya daha iyi birisi için kendisini terk edeceğine inanırlar (Young ve diğerleri, 2003). Şema kimyası gereği çoğunlukla güvenilir olmayan ilişkiler kurarak mevcut şemayı doğrular ve güçlendirirler. Dolayısıyla yakın ilişkilerde devamlı olarak bir kaygı yaşadıkları ve bunun da ilişki doyumlarını negatif yönde etkileyeceği düşünülebilir. Bu da dolaylı olarak aldatma eğilimlerini arttıracaktır. Öte yandan şemanın aşırı telafisine gidildiği takdirde birey partnerinin önünde sonunda kendisini terk edeceğine inandığı için ve otonomi temel ihtiyacı karşılanmadığı için bir başka partner arayışına girerek kendisini bir nevi güvenceye almak isteyebilir. Bu da bireyin aldatma eğilimini pozitif yönde etkileyecektir. Bu şema alanındaki bir diğer şema olan karamsarlık ele alınırsa, bu şemaya sahip bireyler hayatın olumsuz yönlerine odaklanırken olumlu yönleri önemsemez veya görmezden gelir, yolunda giden durumların bile tersine döneceğine ve sonunun kötü biteceğine dair endişe duyarlar (Young ve diğerleri, 2003). Bu yanlılığı yakın ilişkilerinde de uyguladıkları düşünülürse ilişkilerini doyumsuz olarak değerlendirmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Bu da dolaylı olarak aldatma eğilimlerini arttırmaktadır.

Zedelenmiş otonomi şema alanı genel olarak değerlendirildiğinde otonomi, yeterlilik ve kimlik algısı temel ihtiyaçları karşılanmamış olan birey bağımsız bir şekilde işlev gösterebileceği ve hayatta kalabileceği ile ilgili endişe hisseder, aşırı düzeyde başkalarının yönlendirmesine ve desteğine gereksinim duyar (Young ve diğerleri, 2003). Partnerleri ile ilişkilerinde de bağımlı bir örüntü ortaya koyması muhtemeldir. Bu da hem partner açısından hem de birey açısından doyumun düşmesiyle ve buna bağlı olarak aldatma eğiliminin yükselmesiyle sonuçlanabilir. Bir diğer ihtimal ise bireyin şemalarıyla aşırı telafi moduyla

başa çıkması ve bağımsız bir şekilde işlev gösterdiğini ispat etmek amacıyla başkalarıyla birlikte olması olabilir.

Araştırma bulguları diğerleri yönelimlilik şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkiye ilişki doyumunun aracılık ettiğini ortaya koymuştur. Diğerleri yönelimlilik şema alanının ilişki doyumunu düşürerek aldatma eğilimini arttırdığı görülmektedir. Kendini feda ve cezalandırılma şemalarını içeren diğerleri yönelimlilik şema alanı, duygu ve gereksinimlerin özgürce ifade edilmesi temel ihtiyacının karşılanmamasından kaynağını almaktadır (Young ve diğerleri, 2003). Kendini feda şeması baskın olan bireyler, kendi memnuniyetleri pahasına da olsa başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya fazlasıyla adanmışlardır. Bunu başkalarına acı vermeyi önlemek, bencil olmanın yarattığı suçluluk hissinden kaçınmak, muhtaç olarak algıladıkları diğer bireylerle ilişkiyi sürdürmek amacıyla yaparlar (Young ve diğerleri, 2003). Bu da zaman zaman kendi ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığı hissine ve beraberinde ilgilenilen kişilere kırgınlık duymaya yol açar. Bu durum partnerleriyle ilişkilerinde de geçerlidir ve içten içe duyulan bu kırgınlığın bireyin ilişki doyumunu düşürmesi muhtemel görünmektedir. İlişki doyumunun düşmesi ise beraberinde aldatma eğilimini arttıracaktır.

4.3. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının İlişki Doyumu Üzerinden Aldatma Eğilimi ile İlişkisinde İlişki Bağlanımının Düzenleyici Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmanın bir diğer amacı, erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ilişki doyumu üzerinden aldatma eğilimi ile ilişkisinde, bireylerin ilişkiye bağlanım düzeyinin düzenleyici bir rolü olup olmadığını incelemektir (durumsal-aracı etki). Bu amaç doğrultusunda, yukarıda bahsedilen aracı modeller üzerinden durumsal-aracı modeller (moderated mediation) oluşturulmuş ve test edilmiştir. Aşağıda, bu modellere ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilecektir.

Durumsal aracı modellere dair bulgular özetlenecek olursa kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanlarının aldatma eğilimini ilişki doyumu üzerinden dolaylı olarak yordaması ilişki bağlanımının düzeylerine göre değişiklik göstermekte; zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarının aldatma eğilimini ilişki doyumu üzerinden dolaylı olarak yordamasında ilişki bağlanımının düzeyleri arasında herhangi bir fark görülmemekte; yüksek standartlar şema alanının ise aldatma eğilimini yordamasında ilişki doyumunun aracı rolünün olmadığı gibi ilişki bağlanımının da düzenleyici rolünün olmadığı görülmektedir.

İlk olarak kopukluk şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı modelde, ilişki bağlanımı düzeyinin ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide düzenleyici etkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Bulgular, ilişki bağlanımı düşük düzeyde olduğunda ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki negatif yöndeki ilişkinin anlamlı olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu düzenleyici etki modele girdikten sonra da ilişki doyumunun, kopukluk şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkideki anlamlı aracı etkisinin devam ettiği gözlenmektedir. Dolayısıyla durumsal aracı etkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, ilişki bağlanımının düşük olması halinde, kopukluk şema alanının ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin daha da güçlendiği anlamına gelmektedir. Aksi düşünüldüğünde ise, ilişki bağlanımı orta veya yüksek düzeyde olduğunda kopukluk şema alanının ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin anlamsız olduğu görülmekte, bu da ilişki bağlanımının kopukluk şema alanı baskın olan bireylerde aldatma eğilimi açısından önemli bir koruyucu faktör olabileceğine işaret etmektedir. Zira ilişki bağlanımının düşük olması kopukluğun ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimi üzerindeki etkisini arttırırken yüksek veya orta düzeyde olması bu etkiyi anlamsızlaştırmaktadır.

İkinci olarak zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı model için de benzer bulgular saptanmıştır. İlişki bağlanımı düşük düzeyde olduğunda ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki negatif yöndeki ilişkinin anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca bu düzenleyici etki modele girdikten sonra da ilişki doyumunun, zedelenmiş otonomi şema alanı ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkideki anlamlı aracı etkisinin devam ettiği gözlenmektedir. Dolayısıyla durumsal aracı etkinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, ilişki bağlanımının düşük olması halinde, zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin daha da güçlendiği anlamına gelmektedir. Aksi düşünüldüğünde ise, ilişki bağlanımı orta veya yüksek düzeyde olduğunda zedelenmiş otonomi şema alanının ilişki doyumu vasıtasıyla aldatma eğilimi üzerindeki etkisinin anlamsız olduğu görülmekte, bu da ilişki bağlanımının zedelenmiş otonomi şema alanı baskın olan bireylerde aldatma eğilimi açısından önemli bir koruyucu faktör olabileceğine işaret etmektedir. Zira ilişki bağlanımının düşük olması zedelenmiş otonomi ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkide ilişki doyumunun aracı etkisini arttırırken yüksek veya orta düzeyde olması bu etkiyi anlamsızlaştırmaktadır.

Kısacası, kopukluk veya zedelenmiş otonomi şema alanları baskın olan bireylerde ilişkiye bağlanım düştükçe, şemalarının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı olumsuz etkisi güçlenmekte, bağlanımın orta veya yüksek düzeyde olduğu durumda ise bu etki anlamsızlaşmaktadır. Kopukluk ve zedelenmiş otonomiye dair bahsedilen bulgular, bu şema alanları için ilişki bağlanımının kritik bir önem teşkil ettiğine işaret etmektedir.

Bağlanımın tam olarak aldatma eğilimi üzerinde nasıl koruyucu bir rolü olabileceği, bağlanım kavramı üzerine daha kapsamlı bir tartışma ile gösterilebilir. Yatırım modeline göre bağlanımı oluşturan üç temel öge olan ilişki doyumu, yatırım ve seçeneklerin niteliği sırasıyla bireyin; (a) mevcut ilişkisine ne kadar ihtiyaç duyduğunu veya mevcut ilişkisini ne kadar istediğini, (b) ilişki lehine davranışlarda bulunma eğilimini (bu davranışlar maliyetli veya zahmetli olsa da veya bireyin kısa vadede kendi çıkarı ile çelişse de), (c) hem tanıdık hem de yeni durumlar karşısında gösterilen tepkilerini şekillendirmektedir (Drigotas, Safstrom, ve Gentilia, 1999). İlişki bağlanımı bireylere sadakatsiz olurlarsa neler kaybedebilecekleri hakkında bir tür fikir vermekte, ilişki dışı seçenekleri daha olumsuz olarak değerlendirmelerini sağlamaktadır. Aldatmaya dair davranışlarda bulunmayla ilgili kararlar alırken bağlanımı yüksek olan bireylerin dikkatlerini davranışlarının kısa vadede getireceği menfaatten ziyade davranışlarının uzun vadeli sonuçlarına yöneliyor olmaları daha muhtemeldir (Drigotas, Safstrom, ve Gentilia, 1999). Bahsi geçen uzun vadeli sonuçlar ilişkiye dair (örneğin ayrılık), partnere yönelik (örneğin kıskançlık, öfke, özsaygıda düşme) veya kendileri ile ilgili (örneğin ilişkiden aldığı kazançların azalması, daha düşük benlik algısı) olabilir. Bağlanımı yüksek olan birey aldatma durumunda bu tarz uzun vadeli sonuçları göz önünde bulundurarak karar almakta, böylelikle ilişki bağlanımı koruyucu bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanları baskın olan bireylerin ilişki bağlanımları düştükçe, aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı olumsuz etkilerinin daha da güçlendiği görülmektedir. Bu iki şema alanı daha detaylı incelendiğinde bu etkinin şaşırtıcı olmadığı görülmektedir. Kopukluğun yakınlık kurma ile ilgili, zedelenmiş otonominin ise bağımsız hareket edebilme ile ilgili güçlüklerle kendisini gösterdiği göz önünde bulundurulduğunda (Young ve diğerleri, 2003); her iki güçlüğün de bir ilişkinin sürdürülebilmesi, yani ilişki bağlanımı için kritik olduğu düşünülmektedir. Şöyle ki, yakınlık kurma ile ilgili güçlükler deneyimleyen yani kopukluk şema alanı baskın olan bireyler kolayca ilişkilerinden vazgeçebilmekte veya ilişkilerden genel olarak kaçınabilmektedir. Bu

eğilime ek olarak ilişkiye bağlanımlarının da düşük olması, ilişkiden büsbütün uzaklaşmalarına, doyumlarının düşmesine ve aldatma eğilimlerinin yükselmesine sebep olacaktır. Bunun aksine ilişkiye bağlanımlarının orta veya yüksek düzeyde olması, şemalarının getirdiği kaçınma veya uzaklaşma gibi eğilimleri hafifletecektir. Böylelikle ilişki bağlanımının orta veya yüksek olduğu koşulda kopukluk şema alanının aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı olumsuz etkisinin ortadan kalkmakta olduğu düşünülmektedir. Bağımsız hareket edebilmede güçlükler deneyimleyen yani zedelenmiş otonomi şema alanı baskın olan bireylerin ise ilişkilerinde bağımlı bir örüntü ortaya koydukları, bu bağımlı örüntüye düşük bağlanım düzeyi eşlik ettiğinde bireylerin şemalarının aldatma eğilimleri üzerindeki dolaylı olumsuz etkisinin kuvvetlendiği görülmektedir. Bu da mevcut ilişkilerine bağlanımları düşük olan bu bireylerin bağımlı örüntülerini başka ilişkilerde gösterme eğiliminde oldukları, yani temel ihtiyaçlarını başka ilişkilerden karşılamaya çalıştıklarını gösteriyor olabilir. Öte yandan ilişki bağlanımlarının orta veya yüksek olması, mevcut ilişkilerindeki partnerlerine bağımlı kaldıkları ve yeni ilişkiler arayışında olmadıkları anlamına gelebilir. Dolayısıyla da şemalarının aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisinin bu koşullarda anlamsız olması beklendik bir sonuçtur.

Zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı modellerde durumsal aracılık indeksi anlamlı çıkmış olsa dahi ilişki bağlanımının üç düzeyi arasında (yüksek, orta, düşük) anlamlı bir fark görülmemektedir. Bu da bu modellerdeki aracılık ilişkisinin anlamlı olduğu ancak düzenleyicilik etkisinin anlamlı olmadığı şeklinde yorumlanmıştır. İlgili aracı modellere ilişkin tartışmaya daha önceki bölümlerde yer verilmiştir. Zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini dolaylı olarak etkilediği modellerde ilişki bağlanımının düzenleyici rolünün anlamlı olmaması, bu iki şema alanının detaylı bir şekilde incelenmesiyle anlam kazanmaktadır. Öncelikle zedelenmiş sınırlar şema alanı, gerçekçi sınırları kavrama ve öz-denetim sağlama gibi temel ihtiyaçların yetersiz karşılanmasından kaynağını alan şemaları kapsamaktadır. Bu da bu alandaki şemalara sahip olan bireylerin başkalarına karşı sorumlulukları yerine getirmede, normal sınırları kabul etmede, başkalarının haklarına saygı göstermede, dürtülerini kontrol etmede zorluklar yaşayabileceğine işaret etmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Bu zorluklar, ilişki bağlanımı yüksek de olsa düşük de olsa bireyin kişilerarası ilişkilerini etkileyecek, ilişki doyumunda düşme ve/veya aldatma eğiliminde artmayla sonuçlanabilecektir. Diğerleri yönelimlilik şema alanındaki şemalara sahip bireylerin ise duygularını ve gereksinimlerini

açık bir şekilde ifade etmekte zorluk yaşadıkları ve diğerlerinin gereksinimlerini, isteklerini ve taleplerini kendilerinininkinin önünde tutma eğiliminde oldukları bilinmektedir (Young ve diğerleri, 2003). Dolayısıyla ilişki bağlanımları yüksek olsa bile kendi ihtiyaçlarını ilişkide dile getirmekte zorluk yaşayıp partnerlerinin ihtiyaçlarını her zaman ön planda tutacakları için ilişkilerinden aldıkları doyum düşecek ve bu da aldatma eğilimini dolaylı olarak arttıracaktır. Dolayısıyla bu alanlardaki şemalara sahip bireylerin ilişki bağlanım düzeylerinden bağımsız olarak ilişki doyumlarındaki düşüklüğün aldatma eğilimlerini arttıracığı varsayılabılır.

Son olarak yüksek standartlar şema alanının ilişki doyumunu aracılığıyla aldatma eğilimini yordadığı modelde ilişki bağlanımının anlamlı bir düzenleyici etkisi görülmemektedir. Ayrıca aracı modellere ait bulgular tekrar hatırlatılacak olursa, yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimi ile ilişkisinde ilişki doyumunun aracı etkisi de anlamsız görülmektedir. Bu bulgular yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimi ile ilişkisinde, ilişki doyumunu ve ilişki bağlanımından daha farklı değişkenlerin önemli rolleri olabileceğine işaret etmektedir. Drigotas ve arkadaşları (1999) tarafından açıklandığı üzere, bireyler ilişkilerinden doyum olsa da düşük yatırım düzeyi ve/veya seçeneklerin olumlu değerlendirilmesi sebebiyle ilişkiye bağlanımları düşük olabilmekte ve aldatmayı uygulanabilir bir seçenek olarak değerlendirebilmektedirler. Benzer bir şekilde ilişkilerine bağlanımları yüksek olan bireyler, ilişki doyumları düşük olsa da yüksek yatırım düzeyleri ve/veya seçeneklerin olumsuz değerlendirilmesine bağlı olarak aldatma eğilimleri düşük olabilmektedir. Dolayısıyla doyum ve bağlanım aldatmanın önemli göstergeleri olmasına rağmen diğer yönlerin de güçlü bir şekilde aldatma ile ilişkili olabileceği gözden kaçırılmamalıdır. Yüksek standartlar şema alanındaki şemalara sahip bireyler için de benzer bir durumun söz konusu olabileceği düşünülmektedir. Daha detaylı açıklamak gerekirse, yaptıkları işte her zaman en iyi olmayı hedeflemekte olan bu bireyler (Young ve diğerleri, 2003), partner seçimlerinde de her zaman en iyiyi hedefleyeceklerdir ve bu da seçeneklerin niteliğini daha olumlu değerlendirmelerine, dolayısıyla da alternatif daha iyi, başarılı, güzel, zengin partner arayışına girebileceklerini düşündürmektedir. Dolayısıyla ilişki doyumları (veya bağlanımları) düşük olmasa da aldatma eğilimlerinin seçenekleri olumlu değerlendirmeleri sebebiyle artabileceği düşünülmektedir.

4.4. Sonuç

Bu çalışmada, öncelikle erken dönem uyum bozucu şema alanları, ilişki doyumu, ilişki bağlanımı ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının, ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini etkileyip etkilemediği araştırılmıştır. Bunun yanı sıra, ilişki doyumunun aracılık etkisinin devam etmesi koşuluyla ilişki bağlanımı düzeyinin ilişki doyumu ile aldatma eğilimi arasındaki ilişkide düzenleyici etkisinin olup olmadığı ele alınmıştır (durumsal-aracı).

İlk olarak değişkenler arasındaki ilişkiler gözden geçirildiğinde, erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik ile ilişki doyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, yalnızca yüksek standartlar şema alanı ile ilişki doyumu arasındaki ilişki anlamsız bulunmuştur. Ayrıca kopukluk, zedelenmiş sınırlar ve zedelenmiş otonomi ile ilişki bağlanımı arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulunurken, yüksek standartlar ve diğerleri yönelimlilik ile ilişki bağlanımı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Beş şema alanının tamamı aldatma eğilimi ile anlamlı düzeyde ve pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. İlişki doyumu ve ilişki bağlanımı arasındaki ilişki pozitif yönde ve anlamlı düzeyde olmakla birlikte her iki değişken de aldatma eğilimi ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişki içerisindedir.

İkinci olarak, aracı model analizleri gözden geçirildiğinde, erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk, zedelenmiş sınırlar, zedelenmiş otonomi ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarının aldatma eğilimini ilişki doyumu üzerinden yordadığı bulunmuştur. Yalnızca yüksek standartlar şema alanının aldatma eğilimi ile ilişkisine ilişki doyumu aracılık etmemektedir.

Son olarak durumsal aracı model analizleri gözden geçirildiğinde, erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanlarının ilişki doyumu aracılığıyla aldatma eğilimini yordamasında ilişki bağlanımı düzeyinin anlamlı düzenleyici etkisi gözlenmektedir. Ancak yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ve diğerleri yönelimlilik şema alanlarının aldatma eğilimini ilişki doyumu aracılığıyla yordadığı modellerde ilişki bağlanımının anlamlı düzenleyici etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Tüm bu bulgular değerlendirildiğinde, yaşamın erken dönemlerinde sağladıkları kolaylıklara karşın erken dönem uyum bozucu şemaların ilerleyen dönemlerde zarar verici hale gelebileceği, kuramsal arkaplan ile uyumlu bir biçimde gözler önüne serilmektedir.

Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının hepsinin aldatma eğilimi ile ilişkili olduğu ve büyük bir çoğunluğunun ilişkiden alınan doyumunu düşürerek bireylerin aldatma eğilimini arttırdığı görülmektedir. Ayrıca ilişki bağlanımının düşük olduğu koşulda, kopukluk ve zedelenmiş otonomi şema alanlarının ilişki doyumunu aracılığıyla aldatma eğilimi üzerindeki dolaylı etkisi daha da yükselmektedir.

4.5. Araştırmanın Önemi ve Klinik Çıkarımlar

Çiftlerin terapiye başvurmalarının en yaygın sebeplerinden biri olan aldatma sorunu çift terapistlerince terapi sürecinde çalışılması en güç konulardan biri olarak değerlendirilse de (Peluso ve Spina, 2008) alanyazında bu konuda yürütülmüş çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu nedenle aldatma eğiliminin arkasında yatan mekanizmaların tespitinin oldukça önem arz ettiği, bu mekanizmaların tespitinin terapiye bu sorunla gelen çiftlerin terapi sürecine işleyişine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Mevcut çalışmanın bulguları, aldatma sorununun erken dönem uyum bozucu şemalar bağlamında ele alınabileceğini ve bu sorunun şema terapi modeli çerçevesinde kavramsallaştırılabileceğini göstermektedir. Çift terapisi alanında kullanımı günden güne artan şema terapinin, aldatma eğilimi ile ilişkili olan erken dönem uyum bozucu şemalar ve bu şemalarla başa çıkma yöntemleri üzerinden bu sorunların çözümüne yönelik tedavi yöntemleri geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla aldatma eğiliminde belirgin erken dönem uyum bozucu şema alanlarına ve bu şema alanlarının hangi mekanizmalarla aldatma eğilimini etkileyebileceğine odaklanan bu çalışmanın kısıtlı olan ilgili alan yazına katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ayrıca bu bulguların klinik uygulamayı bilgilendirebileceği ve böylece bireylerin ve çiftlerin kendi psikolojik ve fiziksel refahlarına en uygun yolu bulmalarına yardımcı olabileceği umulmaktadır.

Romantik ilişkilerde aldatmanın, hem birtakım sorunların bir sonucu olarak ortaya çıkan hem de birtakım sorunların başlangıcını oluşturan bir olgu (Müezzinoğlu, 2014) olduğu göz önünde bulundurulduğunda hem önleyici çalışmalara hem de tedaviye yönelik çalışmalara ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Bu çalışma, aldatma eğiliminin öncülleri olarak erken dönem uyum bozucu şemaların ve ilişki doyumunun önemine vurgu yapmakta, ilişki bağlanımının bu süreçte koruyucu bir rol izleyebileceğine işaret etmektedir. Şema alanlarının veya bunlara karşılık gelen karşılanmamış temel ihtiyaçların bireyleri hangi durumlarda aldatmaya itebileceği ve bu durumlar karşısında gösterilebilecek alternatif işlevsel başa çıkma yollarının neler olabileceği konusunda bireylerin içgörü kazanmalarının

önleyici olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca benzer bir şekilde şema alanlarının veya bunlara karşılık gelen karşılanmamış temel ihtiyaçların bireylerin ilişkiden aldıkları doyumunu ne şekilde etkilediği ve daha yüksek doyum sağlayan ilişkiler kurulması için neler yapılabileceği üzerinde farkındalık kazandırılması ve bireylerin değişime teşvik edilmesi aldatmayı önleyici bir yol olarak görünmektedir.

Aldatma deneyimlemiş çiftler veya bireyler için ise şema terapi çerçevesinde tedaviye yönelik planlar oluşturulmasında araştırma bulgularının önem arz ettiği düşünülmektedir. Aldatmanın bireyler ve ilişkiler için yıkıcı sonuçları olduğu yadsınamaz bir gerçek olsa da aldatmanın açığa çıkarılmasını takiben pek çok ilişki sürmeye devam etmekte ve aldatmanın ilişkiye yararlı etkileri de olabilmektedir. Çiftler aldatmayla bağlantılı olan sorunları üzerinde çalıştıkları takdirde aldatma ilişkiyi güçlendirebilmektedir (Olson, Russell, Higgins-Kessler ve Miller, 2002; Sori, 2007). Terapi sürecinin önemli bir bileşeni, çiftlerin sadakatsizliği ile ilişkili görünen gizemin bir kısmını çözmelerine yardımcı olmak olmalıdır. İlişkilerin dinamiklerini bireylerin ayrı ayrı kendilerine has özellikleri ve bu özelliklerin etkileşimleri oluşturmaktadır. Sadakatsizliğin kısmen de olsa bir açıklaması olabilecek bu özelliklerin daha iyi anlaşılması ve kabul edilmesi, ilişkideki güven ortamının yeniden oluşturulmasına yardımcı olabilir. Araştırmanın bulgularına dayanarak şema terapi çerçevesinde izlenecek terapi sürecinin, aldatma deneyimlemiş ve affetme/bağışlama evresindeki çiftlerin süreci daha içgörülü bir şekilde ele almasına ve birbirlerinin ihtiyaçlarını daha iyi anlayarak bu ihtiyaçlara karşı daha duyarlı olmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir.

Son olarak, aldatma çift terapisinin yanısıra bireysel terapi için de önem arz eden konulardan biridir. Aldatılan birey için bu yaşantı travmatik bir etki yaratabilmekte ve bireyde travma sonrası belirtiler görülebilmektedir (Glass, 2003). Ayrıca kaygı bozuklukları (özellikle OKB), depresyon, intihar düşünceleri, düşük özsaygı, öfke, kayıp gibi sorunlara yol açabilmektedir (Rachman, 2010; Williams, Edwards, Patterson ve Chamow, 2011). Çalışmanın bulgularının bireylerin deneyimledikleri aldatma olayına farklı bir bakış açısı ile bakmalarını sağlayarak iyileşme süreçlerine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

4.6. Sınırlılıklar ve Öneriler

Yapılan araştırmanın alanyazına ve klinik uygulamaya sağladığı katkıların yanı sıra bazı sınırlılıkları da bulunmaktadır. Araştırmanın bulguları yorumlanırken bu sınırlılıkların da göz önünde bulundurulması önem arz etmektedir.

Öncelikle, araştırmanın örnekleme kolay örnekleme yoluyla ulaşılmış 295 bireyden oluşmakta ve cinsiyet açısından eşit bir dağılım göstermemektedir (kadın sayısı erkek sayısından fazla). Hem örnekleme oluşturma yöntemi hem de örneklem sayısının az olması, örneklemin popülasyonu temsil edebilirliği ve genellenebilirliği açısından bir sınırlılık yaratmaktadır. Gelecekteki çalışmaların seçkisiz örnekleme yöntemiyle ve daha fazla katılımcıyla gerçekleştirilmesinin genellenebilirliği arttıracakı düşünülmektedir. Araştırma bulgularının cinsiyet bağlamında da genellenebilirliği açısından sınırlılığının olduğu görülmekte ve daha da önemlisi çalışmadaki değişkenler açısından bakıldığında cinsiyet değişkeninin karıştırıcı bir etkisinin olabileceği düşünülmektedir. Gelecekteki çalışmalarda cinsiyetin eşit dağılması ve cinsiyet değişkeninin analizlere kontrol değişkeni olarak dahil edilmesi daha sağlıklı sonuçların elde edilmesine olanak sağlayacaktır.

Araştırmanın bir başka sınırlılığı ise ölçüm araçlarıyla ilgili olup, öz bildirim dayalı ölçeklerin kullanıldığı diğer çalışmalarda olduğu gibi ölçeklerin dürüst bir şekilde doldurulmaması, dürüst bir şekilde doldurma amacı taşınsa bile içgözlem ile ilgili yeterli beceriye sahip olunmaması, ölçek maddelerinin yanlış yorumlanması veya sosyal istenirlik yanlılığından etkilenilmesi gibi nedenler, söz konusu çalışma için de sorun teşkil etmektedir. Özellikle de ölçme araçlarının aldatma gibi ilişkiye dair hassas konuları içermesinin, her ne kadar ölçeklerin partnerin bulunmadığı bir ortamda doldurulması istenmiş ve kapalı zarf içerisinde toplanmış olsa da, katılımcıların tamamıyla dürüst yanıtlar vermesini zorlaştırmış olabileceği düşünülmektedir. Bu sınırlılığın ortadan kalkması, gelecek çalışmalarda yapılandırılmış görüşme tekniğinin uygulanması ile sağlanabilecektir.

Mevcut araştırma tek oturumluk, boylamsal olmayan bir çalışma olup ölçüm araçlarının ölçtüğü bilgiyle sınırlıdır. Araştırmanın bağımsız değişkeni olan aldatma eğiliminin gerçekte fiili aldatmayı yordayıp yordamadığı incelenmemiştir. Bu sınırlılığın ortadan kalkması ancak ileriye dönük/boylamsal çalışmaların gerçekleştirilmesiyle mümkün olacaktır.

Araştırmanın bir diğer önemli kısıtlılığı, ilişki bağlanımı değişkeninin normal dağılıma uymamasıdır. Bunda, katılımcı sayısının az olmasının ve araştırmada kullanılan ilişki bağlanımı ölçeğinin etkilerinin olabileceği gibi kültürel bir etki olabileceği de düşünülmektedir. Araştırmanın örnekleminde evli katılımcıların sayıca daha fazla olduğu görülmektedir. Türk kültüründe evliliğin kutsallığına yapılan vurgunun ve sonsuza kadar sürmesi inancının bireyleri yolunda gitmeyen bir ilişkiyi sürdürmeye itebileceği, bu durumun da ilişki bağlanımı ölçeğinde yüksek değerlerde bir yığılma görülmesine yol açmış olabileceği düşünülmektedir. Normal dağılım göstermediği halde ilişki bağlanımının düzenleyici değişken olarak analizlere dahil edilmesi, durumsal aracı analizlere dair bulguların farklı çalışmalar tarafından desteklenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır. Gelecek çalışmaların ilişki bağlanımını ölçmek için farklı ölçüm araçları kullanması önerilmektedir.

Son olarak mevcut araştırma diyadik bir araştırma olmadığından, katılımcılar çift olarak değil, bireysel olarak değerlendirmeye alınmıştır. Ancak partnerlerin erken dönem uyum bozucu şemaları arasındaki etkileşimlerin de ilişki doyumları, ilişki bağlanımları ve aldatma eğilimleri üzerinde etkili olabileceği ileri sürülebilir. Zira Rafaeli, Bernstein ve Young (2012), partnerlerin şemalarının etkileşime girmesiyle oluşan şema kimyasının ilişkilerde ciddi sorunlara yol açabileceğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda ilerleyen çalışmalarda, partnerlerin şemalarının etkisinin birlikte ele alınması veya partnerlerin şemalarının ilişkilendirildiği çoklu-grup model analizlerinin yürütülmesi, ilgili alanyazına büyük katkılar sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55, 469 – 480.
- Arnett, J. J. (2015). *Emerging Adulthood: The Winding Road From the Late Teens Through the Twenties* (2. baskı.). New York, NY: Oxford University Press.
- Atkins, D. C., Baucom, D. H., ve Jacobson, N. S. (2001). Understanding infidelity: Correlates in a national random sample. *Journal of Family Psychology*, 15, 735-749.
- Atkins, D. C., Baucom, D. H., Yi, J., ve Christensen, A. (2005). Infidelity in couples seeking marital therapy. *Journal of Family Psychology*, 19(3), 470-473.
- Baron, M., ve Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Beck, A. T. ve Alford, B. A. (2009). *Depression: Causes and Treatment*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Betzig, L. (1989). Causes of conjugal dissolution: A cross-cultural study. *Current Anthropology*, 30, 654–676.
- Blau, P. M. (1964). *Exchange and Power in Social Life*. New York: John Wiley
- Blow, A. J., ve Hartnett, K. (2005). Infidelity in committed relationships, I: A methodological review. *Journal of Marital and Family Therapy*, 31, 183–216.
- Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Vol. I. Attachment*. New York: Basic Books.
- Bowlby, J. (1973). *Attachment and Loss: Vol. II. Separation: Anxiety and Anger*. New York: Basic Books.
- Buss, D. M. (2004). *Evolutionary Psychology: The New Science of the Mind* (2. baskı.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Buss, D. M., ve Shackelford, T. K. (1997). Susceptibility to infidelity in the first year of marriage. *Journal of Research in Personality*, 31, 193–221.

- Buunk, B. P. ve Bakker, A. B. (1997). Commitment to the relationship, extradyadic sex, and AIDS preventive behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 27, 1241-1257.
- Büyükşahin, A., Hasta, D., ve Hovardaoğlu, S. (2005). İlişki istikrarı ölçeği (İİÖ): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikoloji Yazıları*, 8(16), 25-35.
- Büyükşahin, A. ve Taluy, N. (2008). *İlişki İstikrarı Ölçeği'nin gözden geçirme çalışması*. Yayınlanmamış araştırma raporu.
- Campbell, D. B. (2002). *The Relationships Among Negative Self Schemas, Partner Attachment Styles, and Relationship Adjustment*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Oklahoma: Faculty of the Graduate of College of the Oklahoma State University.
- Chatav, Y., ve Whisman, M. A. (2009). Partner schemas and relationship functioning: A states of mind analysis. *Behavior Therapy*, 40, 50-56.
- Conley, T. D., Moors, A. C., Ziegler, A., ve Karathanasis, C. (2012). Unfaithful individuals are less likely to practice safer sex than openly nonmonogamous individuals. *Journal of Sexual Medicine*, 9, 1559–1565.
- Curun, F. (2001). *The effects of sexism and sex role orientation on romantic relationship satisfaction*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çıkıt, B. (2017). *Evli bireylerde bağlanma stilleri ve aldatma eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dattilio, F. M. (2005). The critical component of cognitive restructuring in couples therapy: A case study. *Australian and New Zealand Journal of Family Therapy*, 26, 73-78.
- Davies, A. P. C., Shackelford, T. K., ve Goetz, A. T. (2007). An evolutionary psychological perspective on infidelity. In P. R. Peluso (Der.), *Infidelity: A Practitioner's Guide To Working With Couples In Crisis*, 31-51. New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Dowd, M. M. (2012). *The Secrets of Infidelity*. (Doktora Tezi). Ohio Üniversitesi, ABD.
- Drigotas, S. M., Safstrom, C. A., ve Gentilia, T. (1999). An investment model prediction of dating infidelity. *Journal of Personality & Social Psychology*, 77, 509-524.

- Erikson, E. H. (1963). *Childhood and society*. New York: Norton.
- Freud, S. (1910). A special type of choice of object made by men (Contributions to the psychology of love I). *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, 11*, 163–176.
- Fricker, J. (2006). Predicting infidelity: *The role of attachment styles, lovestyles and the investment model*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Swinburne University of Technology Department of Counselling Psychology, Melbourne, Australia.
- Gaertner, L., ve Foshee, V. (1999). Commitment and the perpetration of relationship violence. *Personal Relationships, 6*, 227-239.
- Glass, S. P. (2003). *Not “Just Friends”: Protect Your Relationship From Infidelity And Heal The Trauma Of Betrayal*. New York: Free Press.
- Goetz, A. T. ve Shackelford, T. K. (2009). Sexual coercion in intimate relationships: A comparative analysis of the effects of women's infidelity and men's dominance and control. *Archives of Sexual Behaviour, 38(2)*, 226-234.
- Güngör, H. C. (2015). The predictive role of early maladaptive schemas and attachment styles on romantic relationships. *International Journal of Social Sciences and Education, 5(2)*, 417-430.
- Gürbüz, S. (2019). *Sosyal Bilimlerde Aracı, Düzenleyici ve Durumsal Etki Analizleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık San. Ve Tic. A.Ş.
- Güzel, İ. (2016). *Yakın ilişkilerde aldatma ve affetme eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bahçeşehir Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Halford, W. K., Keefer, E., ve Osgarby, S. M. (2002). “How was the week been for you two?” Relationship satisfaction and hindsight memory biases in couples reports of relationship events. *Cognitive Therapy and Research, 26*, 759-773.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction To Mediation, Moderation, And Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach (2. Baskı)*. New York: The Guilford Press.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52(3)*, 511-524.

- Hendrick, S. S. (1988). A generic measure of relationship satisfaction. *Journal of Marriage and Family*, 50, 93-98.
- Hertlein, K. M., ve Weeks, G. R. (2007). The roads diverging in a wood: The current state of infidelity research and treatment. *Journal of Couple & Relationship Therapy*, 6(1/2), 95-107.
- Hertlein, K. M., Wetchler, J. L., ve Piercy, F. P. (2005). Infidelity. *Journal of Couple & Relationship Therapy: Innovations in Clinical and Educational Interventions*, 2-3, 5-16.
- Hunyady, O., Josephs, L., ve Jost, J. T. (2008). Priming the primal scene: Betrayal trauma, narcissism, and attitudes toward sexual infidelity. *Self and Identity*, 7, 278-298.
- İlhan, S. T. ve Işık, Ş. (2017). Evli bireylerin ilişki bağlanımları: Yatırım modeli temelli nitel bir çalışma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 15 (2), 184-199.
- Johnson, M. P., Caughlin, J. P., ve Huston, T. L. (1999). The tripartite nature of marital commitment: Personal, moral, and structural reasons to stay married. *Journal of Marriage and the Family*, 61, 160-177.
- Josephs, L. (2006). The impulse to infidelity and oedipal splitting. *International Journal of Psychoanalysis*, 87, 423-437.
- Kaighobadi, F., Shackelford, T. K., ve Goetz, A. T. (2009). From mate retention to murder: Evolutionary psychological perspectives on men's partner-directed violence. *Review of General Psychology*, 13(4), 327-334.
- Kaighobadi, F., Shackelford, T. K., Popp, D., Moyer, R. M., Bates, V. M., ve Liddle, J. R. (2009). Perceived risk of female infidelity moderates the relationship between men's personality and partner-directed violence. *Journal of Research in Personality*, 43(6), 1033-1039.
- Kubat, D. E. (2012). *Evli bireylerde aldatma eğilimi ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Le, B. ve Agnew, C. R. (2003). Commitment and its theorized determinants: A meta-analysis of the Investment Model. *Personal Relationships*, 10, 37-57.

- Lerner, R. M., Theokas, C., ve Jelacic, H. (2005). Youth as active agents in their own positive development: A developmental systems perspective. W. Greve, K. Rothermund, ve D. Wentura (Der.), *The Adaptive Self: Personal Continuity and Intentional Self-Development*: 31–47. Ashland, OH: Hogrefe & Huber.
- Levine, S. B. (2005). A clinical perspective on infidelity. *Sexual and Relationship Therapy*, 20(2), 143-153.
- Lusterman, D. D. (2005). Helping children and adults cope with parental infidelity. *Journal of Clinical Psychology*, 61(11), 1439–1451.
- Mark, K. P., Janssen, E., ve Milhausen, R. R. (2011). Infidelity in heterosexual couples: Demographic, interpersonal, and personality-related predictors of extradyadic sex. *Archives of Sexual Behavior*, 40, 971–982.
- Mohammadi, B., ve Soleymani, A. (2017). Early maladaptive schemas and marital satisfaction as predictors of marital commitment. *International Journal of Behavioral Sciences*, 11(2), 16-22.
- Müezzinoğlu, S. (2014). *Romantik ilişkilerde aldatma: Bağlanma boyutları, kişilik özellikleri ve ilişki bağlanımı*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Norona, J. C., Olmstead, S. B., ve Welsh, D. P. (2017). Betrayals in emerging adulthood: A developmental perspective of infidelity. *The Journal of Sex Research*, 00(00), 1-15.
- Oberle, C. D., Dooley, A. A., ve Nagurney, A. J. (2017). Predicting perceived infidelity from gender and interpersonal traits. *Sexual and Relationship Therapy*, 32(1), 89-101.
- Olson, M. M., Russell, C. S., Higgins- Kessler, M., ve Miller, R. B. (2002). Emotional processes following disclosure of an extramarital affair. *Journal of Marital and Family Therapy*, 28(4), 423-434.
- Peluso, P. R. ve Spina, P. (2008). Understanding infidelity: Pitfalls and lessons for couples counselors. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 16(4), 324-327.
- Pistole, M. C., Clark, E. M., ve Tubbs, A. L. (1995). Love relationships: Attachment style and the Investment Model. *Journal of Mental Health Counseling*, 17, 199-209.

- Polat, D. (2006). *Evli bireylerin evlilik uyumları, aldatma eğilimleri ve çatışma eğilimleri arasındaki ilişkilerin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Preacher, K. J. ve Kelley, K. (2011). Effect size measures for mediation models: Quantitative strategies for communicating indirect effects. *Psychological Methods*, 16, 93-115.
- Preacher, K. J., Rucker, D. D., ve Hayes, A. F. (2007). Addressing moderated mediation hypotheses: Theory, methods, and prescriptions. *Multivariate Behavioral Research*, 42(1), 185–227.
- Previti, D. ve Amato, P. R. (2004). Is infidelity a cause or a consequence of poor marital quality? *Journal of Social and Personal Relationships*, 21, 217-230.
- Rachman, S. (2010). Betrayal: A psychological analysis. *Behavior Research and Therapy*, 48, 304-311.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. E. (2012). *Şema Terapi Ayırıcı Özellikler*. Miray Şaşıoğlu (Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Rauer, A. J., Pettit, G. S., Lansford, J. E., Bates, J. E., ve Dodge, K. A. (2013). Romantic relationship patterns in young adulthood and their developmental antecedents. *Developmental Psychology*, 49(11), 2159-2171.
- Roediger, E., Behary, W. T., ve Zarbock, G. (2018). *Demek ki Oluyormuş*. Nihan Azizlerli (Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.
- Rusbult, C. E. (1980). Commitment and satisfaction in romantic associations: A test of the investment model. *Journal of Experimental Social Psychology*, 16, 172-186.
- Rusbult, C. E. (1983). A longitudinal test of the investment model: The development (and deterioration) of satisfaction and commitment in heterosexual involvements. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45(1), 101–117.
- Rusbult, C. E. ve Buunk, B. P. (1993). Commitment processes in close relationships: An Interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships*, 10(2), 175-204.

- Rusbult, C. E., Martz, J. M., ve Agnew, C. R. (1998). The investment model scale: Measuring commitment level, satisfaction level, quality of alternatives, and investment size. *Personal Relationships*, 5, 357-391.
- Russell, V. M., Baker, L. R., ve McNulty, J. K. (2013). Attachment insecurity and infidelity in marriage: Do studies of dating relationships really inform us about marriage? *Journal of Family Psychology*, 27 (2), 242-251.
- Sacco, W. P., & Phares, V. (2001). Partner appraisal and marital satisfaction: The role of self-esteem and depression. *Journal of Marriage and Family*, 63, 504-513.
- Schmookler, T., ve Bursik, K. (2007). The value of monogamy in emerging adulthood: A gendered perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 24(6), 819-835.
- Schonian, S. (2013). *Perceptions and definition of infidelity: A multimethod study*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). University of Nevada Department of Marriage and Family Therapy, Las Vegas.
- Shaw, A. M. M, Rhoades, G. K., Allen, E. S., Stanley, S. M., ve Markman, H. J. (2013). Predictors of extradyadic sexual involvement in unmarried opposite-sex relationships, *Journal of Sex Research*, 50(6), 598–610.
- Simeone-DiFrancesco, C., Roediger, E., ve Stevens, B. A. (2015). *Schema Therapy With Couples: A Practitioner's Guide To Healing Relationships*. United Kingdom, UK: John Wiley & Sons, Ltd.
- Sori, C. F. (2007). "An affair to remember": Infidelity and its impact on children. P. R. Peluso (Der.), *Infidelity: A Practitioner's Guide To Working With Couples In Crisis*: 247-276. New York, NY: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A., ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Şahin, C. (2015). *20-40 yaş arası bireylerde erken dönem uyumsuz şemalar ve ilişki istikrarı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi Psikoloji Anabilim Dalı, Türkiye.
- Thibaut, J. W. ve Kelley, H. H. (1959). *The Social Psychology of Groups*. New York: Wiley.

- Thompson, A. P. (1983). Extramarital sex: A review of the research literature. *Journal of Sex Research, 19*, 1-22.
- Thompson, A. P. (1984). Extramarital sexual crisis: Common themes and therapy implications. *Journal of Sex and Marital Therapy, 10(4)*, 239-253.
- Thompson, A. E., ve O'Sullivan, L. F. (2016). I can but you can't: Inconsistencies in judgments of and experiences with infidelity. *Journal of Relationships Research, 7*, 1-13.
- Tortamış, M. (2014). *Evli bireylerde romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wakefield, J. R. H., Sani, F., Madhok, V., Norbury, M., Dugard, P., Gabbanelli, C., ... Poggesi, F. (2016). The Relationship Between Group Identification and Satisfaction with Life in a Cross-Cultural Community Sample. *Journal of Happiness Studies, 18*, 785-807.
- Williams, L., Edwards, T. M., Patterson J., ve Chamow, L. (2011). *Essential Assessment Skills For Couple and Family Therapists*. New York, NY: The Guilford Press.
- Yeniçeri, Z., ve Kökdemir, D. (2006). University students' perceptions of and explanations for infidelity: The development of the Infidelity Questionnaire (INFQ). *Social Behavior and Personality, 34*, 639-650.
- Yıldırım, S. (2018). Türkiye'de son on yılda işlenen kadın cinayetleri üzerine: Sebep, sonuç ve öneriler, *Mecmua Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 6*, 1-21.
- Yiğit, İ. ve Çelik, C. (2016). İlişki doyumunun erken dönem uyum bozucu şemalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kendilik algısı açısından değerlendirilmesi, *Türk Psikoloji Yazıları, 19(38)*, 77-87.
- Young, J. E. (2005). *Young Schema Questionnaire – Short Form 3 (YSQ-S3)*. New York, NY: Cognitive Therapy Center.
- Young, J. E., ve Brown, G. (1990). *Young Schema Questionnaire*. New York, NY: Cognitive Therapy Center of New York.

- Young, J. E., ve Brown, G. (1998). *Young Schema Questionnaire Short Form*. New York: Cognitive Therapy Center.
- Young, J. E. ve Gluhoski, V. L. (1997). A schema-focused perspective on satisfaction in close relationships. R. J. Sternberg ve M. Hojjat, (Ed.), *Satisfaction in Close Relationships* içinde (356-381). New York: The Guilford Press.
- Young, J. E., Klosko, J. S., ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema Therapy: A Practitioner's Guide*. New York, NY: The Guilford Press.
- Zeinali, A., ve Amirsardari, L. (2018). Predicting infidelity proneness using early maladaptive schemas. *Jentashapir Journal of Health Research*, 9(1), 1-6.
- Zhao, X., Lynch, J. G., ve Chen, Q. (2010). Reconsidering Baron and Kenny: Myths and truths about mediation analysis. *Journal of Consumer Research*, 37, 197-206.

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu çalışma, Başkent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Ezgi Çiftçi tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Esra Güven danışmanlığında, yakın ilişkilerde partnerler arasındaki bazı ilişki örüntülerini incelemek amacıyla yürütülmektedir. Bu çalışma kapsamında size ekte sunulacak çeşitli değerlendirme araçlarını (YŞÖ-KF3, İİÖ, İDÖ ve AEÖ) ve kişisel bilgi formunu eksiksiz bir şekilde doldurmanız beklenmektedir. Bu işlem yaklaşık olarak 30 dakikanızı alacaktır. Çalışmaya yaptığınız katılımın, çiftler arasında sıklıkla karşılaşılan birtakım sorunların anlaşılmasına ve şema terapi üzerinden bu sorunların çözümüne katkıları olabileceği düşünülmektedir. Çalışmaya katılımınız tamamen sizin isteğinize bağlıdır. Ölçekler genel olarak rahatsızlık verici sorular içermemekle birlikte herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık duyduğunuz takdirde katılımınızı sonlandırabilirsiniz. Sizden herhangi bir kimlik bilgisi alınmayacak, doldurduğunuz ölçekler kapalı zarf içerisinde toplanacak ve toplanan bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. Çalışma kapsamında katılımcılardan toplanan bilgiler toplu olarak analize sokulacak olup bireysel bir değerlendirme yapılmayacak ve katılımcılara bireysel bir geribildirim verilmeyecektir. Çalışmanın sağlıklı sonuçlar verebilmesi için içten ve dürüst cevaplar vermeniz oldukça önemlidir. Çalışmadan elde edilecek sonuçlar yalnızca bilimsel yayınlarda kullanılacaktır. İlgili çalışmanın uygulamaları konusunda Başkent Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan gerekli izinler alınmıştır.

Çalışma hakkında daha fazla bilgi almak için Psk. Ezgi Çiftçi (Tel: 0507 104 92 92, E- posta: ezgi.ciftci.93@gmail.com) ile iletişime geçebilirsiniz.

Katkılarınızdan dolayı teşekkür ederiz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum.

Tarih

İmza

EK 2: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Tarih: _____

Yaşınız: _____

Cinsiyetiniz: () Kadın () Erkek

Eğitim seviyeniz:

1 () Okur-yazar değil

2 () İlkokul mezunu

3 () Ortaokul mezunu

4 () Lise mezunu

5 () Lisans öğrencisi

6 () Lisans mezunu

7 () Yüksek lisans öğrencisi

8 () Yüksek lisans mezunu

9 () Doktora öğrencisi

10 () Doktora mezunu ve üstü

Mesleğiniz: _____

Çalışma Durumunuz: () Çalışıyor. () Çalışmıyor.

Partnerinizin/ Eşinizin yaşı: _____

Partnerinizin cinsiyeti: () Kadın () Erkek

Partnerinizin/ Eşinizin eğitim seviyesi:

1 () Okur-yazar değil

2 () İlkokul mezunu

3 () Ortaokul mezunu

4 () Lise mezunu

5 () Lisans öğrencisi

6 () Lisans mezunu

7 () Yüksek lisans öğrencisi

8 () Yüksek lisans mezunu

9 () Doktora öğrencisi

10 () Doktora mezunu ve üstü

Partnerinizin/ Eşinizin mesleği: _____

Partnerinizin/ Eşinizin Çalışma Durumu: () Çalışıyor. () Çalışmıyor.

Aylık ortalama geliriniz: _____

Kendinizi ne kadar dini inançları olan birisi olarak tanımlarsınız?

1

2

3

4

5

6

7

(Hiç

Orta düzeyde

Çok)

İlişki durumunuz: () Flört () Nişanlı () Evli () Diğer (belirtiniz) _____

Şimdiki ilişkiniz/ evliliğiniz ne kadar süredir devam ediyor? (Yıl ve ay olarak belirtiniz)

_____(yıl)_____(ay)

Şu anki ilişkinizi/ evliliğinizi düşünerek aşağıdaki ifadelerden size uygun olanı işaretleyiniz.

() Arkadaşlarımız vasıtasıyla tanıştık.

() İnternet üzerinden tanıştık.

() Görücü usulü tanıştık.

() İlişkiye başlamadan önce arkadaştık.

() Diğer (belirtiniz)

Partnerinizle/ Eşinizle aynı evde mi yaşıyorsunuz?

() Evet

() Hayır

Mevcut partneriniz/eşiniz hariç daha önce kaç kişiyle romantik ilişki yaşadınız?

Mevcut partneriniz/eşiniz hariç daha önce kaç kişiyle cinsel birlikteliğiniz oldu?

Mevcut ilişkinizden veya önceki ilişkilerinizden çocuklarınız var mı?

Mevcut ilişkiden: () Evet (Sayı belirtiniz.) _____ () Hayır

Önceki ilişkilerden: () Evet (Sayı belirtiniz.) _____ () Hayır

Romantik ilişkiler için aldatma kavramını nasıl tanımlarsınız?

İlişkiye başladığınızdan bu yana partnerinizi/ eşinizi hiç aldattınız mı?

- () Evet, bir kişiyle
() Evet, birden çok kişiyle
() Hayır

Daha önceki ilişkilerinizde partnerlerinizi hiç aldattınız mı?

- () Evet, bir kişiyle
() Evet, birden çok kişiyle
() Hayır

Ailenizde (anne-babanız arasında) bir aldatma olayı yaşandı mı?

- () Evet
() Hayır

Çevrenizdeki kişilerin aldatmayla ilgili tutumları nasıldır?

1	2	3	4	5	6	7
(Çok olumsuz			Ne olumlu ne olumsuz			Çok olumlu)

Kendinizi fiziksel olarak ne kadar çekici buluyorsunuz?

1	2	3	4	5	6	7
(Hiç			Orta düzeyde			Çok)

Eşinizi fiziksel olarak ne kadar çekici buluyorsunuz?

1	2	3	4	5	6	7
(Hiç			Orta düzeyde			Çok)

Son zamanlarda hayatınızda stres verici bir yaşam olayı deneyimlediniz mi?

(Deneyimlediyseniz kısaca bahsediniz.)

Genel bir sağlık probleminiz var mı? (Varsa kısaca bahsediniz.)

Bugüne kadar psikiyatrik bir tanı ile yardım aldınız mı?

EK 3: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ-KISA FORM 3 – YŞÖ-KF3 (YOUNG SCHEMA QUESTIONNAIRE- YSQ-SF3)

Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığınız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin **duygusal olarak** ne hissettiğinize dayanarak cevap verin.

Birkaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1’den 6’ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

1. Benim için tamamıyla yanlış
2. Benim için büyük ölçüde yanlış
3. Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
4. Benim için orta derecede doğru
5. Benim için çoğunlukla doğru
6. Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. _____ Beni terk edeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum.
4. _____ Uyumsuzum.
5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum.
7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu

hissetmiyorum.

8. ____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. ____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşitlarım kadar, başaramadım.
10. ____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.
11. ____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. ____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).
13. ____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. ____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.
15. ____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. ____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. ____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. ____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hak ederim.
19. ____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. ____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. ____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. ____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. ____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. ____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. ____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. ____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediıyorum.
27. ____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. ____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediıyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.

29. ____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. ____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. ____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.
32. ____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. ____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.
34. ____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. ____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. ____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özrü yoktur.
37. ____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. ____ Yakınlarımdan beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
39. ____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. ____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. ____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. ____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. ____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. ____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. ____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız
46. ____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. ____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. ____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. ____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. ____ İsteddiğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. ____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimizden fedakarlık etmekte zorlanırım
52. ____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissedirim.
53. ____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. ____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.

55. ____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. ____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
57. ____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheliyimdir.
58. ____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. ____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. ____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. ____ Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.
62. ____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. ____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum-Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. ____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. ____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. ____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. ____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. ____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. ____ Benim yararım olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. ____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. ____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. ____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. ____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. ____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.

75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.
76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissedirim.
77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımalarına izin vermiyorum.
78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. _____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. _____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. _____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. _____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

EK 4: İLİŞKİ DOYUMU ÖLÇEĞİ – İDÖ (RELATIONSHIP ASSESSMENT SCALE- RAS)

Lütfen her bir ifadenin size uygunluğunu 7 dereceli ölçek üzerinde değerlendirip işaretleyiniz.

1. Sevgiliniz/ Eşiniz ihtiyaçlarınızı ne kadar iyi karşılıyor?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç karşılamıyor Çok iyi karşılıyor

2. Genel olarak ilişkinizden ne kadar memnunsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç memnun değilim Çok memnunum

3. Diğerleri ile karşılaştırıldığında ilişkiniz ne kadar iyi?

1 2 3 4 5 6 7
Çok daha kötü Çok daha iyi

4. Ne sıklıkla ilişkinize hiç başlamamış olmayı istiyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiçbir zaman Her zaman

5. İlişkiniz ne dereceye kadar sizin başlangıçtaki beklentilerinizi karşılıyor?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç karşılamıyor Tamamen karşılıyor

6. Sevgilinizi/ Eşinizi ne kadar seviyorsunuz?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç sevmiyorum Çok seviyorum

7. İlişkinizde ne kadar problem var?

1 2 3 4 5 6 7
Hiç yok Çok fazla var

EK 5: İLİŞKİ İSTİKRARI ÖLÇEĞİ BAĞLANIM ALT BOYUTU- İİÖ
(RELATIONSHIP STABILITY SCALE COMMITMENT SUBSCALE- RSS)

1. İlişkimizin çok uzun bir süre devam etmesini istiyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

2. Birlikte olduğum kişiyle olan ilişkiye bağlıyım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

3. İlişkimiz çok yakın bir zamanda bitecek olsa çok büyük üzüntü hissetmezdim.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

4. Önümüzdeki yıl muhtemelen başka biriyle flört ediyor olacağım.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

5. Birlikte olduğum kişiye ve ilişkimize çok bağlanmış hissediyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

6. İlişkimizin sonsuza kadar sürmesini istiyorum.

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

7. İlişkimizin gelecekte de devam edecek bir ilişki olmasını istiyorum (örn., birlikte olduğum kişiyle yıllarca beraber olmayı hayal ediyorum).

1 2 3 4 5 6 7 8 9

Tamamen yanlış

Tamamıyla doğru

EK 6: ALDATMA EĞİLİMİ ÖLÇEĞİ (AEÖ)

Bu ölçekte, romantik ilişkiniz ile ilgili duygu ve düşüncelerinizi değerlendirmeniz istenmektedir. Her bir ifadeyi okuduktan sonra, var olan durumunuzu düşünerek veya henüz deneyimlemediyseniz öyle bir durumda nasıl davranacağınızı düşünerek, ne derecede katıldığınızı ya da katılmadığınızı cevap için ayrılan yere (X) koyarak işaretleyiniz.	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
1. Partnerimle iletişim çatışması yaşadığım dönemlerde, beni anlayacak bir partner isterim.					
2. Partnerimle düzenli aralıklarla cinsel ilişkiye giremediğimde (iş seyahatleri vs.), bu dönemlerde başkasıyla birlikte olmayı deneyebilirim.					
3. Zaman zaman, beni daha mutlu edebilecek bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					
4. Partnerimden aldığım cinsel doyum düşük olsa da başkasıyla birlikte olmayı düşünmem.					
5. İlişkimi artık kurtaramayacağımı hissettiğimde (her şeye rağmen devam edecek ya da boşanmayla sonuçlanacak), hayatımda başka birinin olması için açık kapı bırakırım.					
6. Partnerim kendine ayrı bir sosyal çevre ediniş onlarla yoğun bir ilişki içine girdiğinde; ben de ortak ilgilerimizi, hobilerimizi paylaşacağım bir partnerle vakit geçirmeyi deneyebilirim.					
7. Partnerimden daha güzel/yakışıklı, çekici bir partnerle birlikte olmayı da düşünürüm.					
8. Giderek partnerime olan sadakatim azalıyor.					
9. İlişkimdeki romantizm bitse de bunu bir başkasıyla gidermeyi düşünmem.					
10. Partnerimden başka bir partneri düşünmek bile kendimi suçlu hissetmeme neden olur.					
11. Sevgi, anlayış ve desteğe ihtiyacım olduğunda; yine de bu isteğime partnerimden başka bir partnerin karşılık vereceğine inanmıyorum.					
12. Partnerimle yaşayamadığım fantezileri gerçekleştirebileceğim bir teklif aldığımda bunu değerlendirebilirim.					

	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle katılmıyorum
13. Partnerimin kıskanç davranışları, başka bir eşe yönelmeme neden olabilir.					
14. Salt farklı bir heyecan yaşamak için, partnerimden başkasıyla birlikte olmam.					
15. Tek eşlilik bana göre değil.					
16. Partnerimden ayrılmayı düşünsem de başka biriyle birlikte olmam.					
17. İlişkimdeki mutsuzluğun, başkasıyla birlikte olmama neden olacağını sanmıyorum.					
18. Partnerimin fiziksel çekiciliği azalsa da başka bir insanı çekici olduğu için tercih etmem.					
19. Partnerimin yoğun ilgisi, beni başka bir partnere itebilir.					
20. Partnerimle anlaşmasam da “keşke başka biriyle ilişkide olsaydım” diye düşünmem.					
21. Partnerim bakımsız olduğunda, bakımlı ve hoş biriyle birlikte olmayı isterim.					
22. Partnerim karı-koca rolünü, ana-baba rolünün arkasına atarsa başkasıyla birlikte olabilirim.					
23. İlişkimi hiçbir koşulda riske atmam.					
24. Partnerimin başka biriyle birlikte olduğunu öğrensem, ben de bir başkasıyla birlikte olmayı denerim.					
25. İlişkimiz rutinleştiğinde yeni heyecanlar yaşamak için başkasıyla birlikte olabilirim.					
26. Elimde olmadan, salt ortamın uygun olması nedeniyle; başkasıyla birlikte olabilirim.					
27. Partnerim bana zaman ayırmasa da hayatıma başka bir partner almayı düşünmem.					
28. Karşımdaki insan istedi diye, onunla birlikte olmam.					
29. Partnerim başkasıyla birlikte olmamı hak ediyor.					
30. Partnerim geçici cinsel işlev bozukluğu yaşarsa, cinsel ilişki için bir başkasıyla birlikte olmayı düşünürüm.					

Sayı : 17162298.600-233
Konu : Tez Çalışması

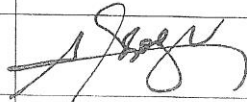
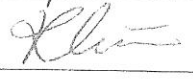

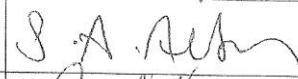

9 NİSAN 2019

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ezgi Çiftçi'nin, Dr. Öğretim Üyesi Esra Güven danışmanlığında yürütmekte olduğu "Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Aldatma Eğilimi ile İlişkisinde İlişki Doyumunun Aracı Rolü ve İlişki Bağlamının Düzenleyici Rolü" başlıklı tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M.Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Can Mehmet Hersek	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ Olumsuz	